

T.C.

PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ

İSLAMİ İLİMLER ENSTİTÜSÜ

İSLAM HUKUKU ANABİLİM DALI

İSLAM HUKUKUNUN HADIM KONUSUNA YAKLAŞIMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

İSA GÜVENÇ

DENİZLİ, 2025

T.C.

PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ

İSLAMİ İLİMLER ENSTİTÜSÜ

İSLAM HUKUKU ANABİLİM DALI

İSLAM HUKUKUNUN HADIM KONUSUNA YAKLAŞIMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İSA GÜVENÇ

Tez Danışmanı: Doç. Dr. SEFA ATİK

Enstitü Anabilim Dalı : Temel İslâm Bilimleri

Enstitü Bilim Dalı : İslâm Hukuku

"Bu tez sınavı 08/10/2025 tarihinde yüz yüze olarak yapılmış olup aşağıda isimleri bulunan jüri üyeleri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir."

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ
Doç. Dr. Sefa ATİK	BAŞARILI
Doç. Dr. Mustafa TÜRKAN	BAŞARILI
Doç. Dr. Recep Kırcı	BAŞARILI

BEYAN

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atıfta bulunulduğunu beyan ederim.

İsa Güvenç

23.09.2025

ÖNSÖZ

Türkiye'de hadım uygulaması, özellikle çocuklara yönelik cinsel istismar vakalarının kamuoyunda geniş yankı uyandırmasının ardından gündeme gelen tartışmalı bir yaptırım biçimi olmuştur. Özellikle 2016 yılında Karaman'da meydana gelen toplumsal infial yaratan cinsel istismar vakası sonrasında TBMM'de ve kamuoyunda "kimyasal hadım" tartışmaları yoğunlaşmıştır. Bu dönemde yapılan yasal düzenleme ile mahkeme kararı doğrultusunda cinsel isteği azaltmaya yönelik ilaç tedavisinin uygulanabilmesine imkân tanınmıştır. Ancak uygulamanın kapsamı, süresi ve hangi kurumların sorumluluğunda yürütüleceği gibi hususlar net bir biçimde tanımlanmadığından, uygulamanın fiiliyata geçirilmesi sınırlı kalmıştır. Meclis tartışmaları incelendiğinde farklı yaklaşım biçimleri öne çıkmaktadır. Bir kısım milletvekili, kimyasal hadımın özellikle tekrar eden suçlar bakımından caydırıcı bir işlev göreceğini ve toplumun korunması için zorunlu olduğunu savunmuştur. Bu görüş, mağdurların güvenliğinin failin haklarından öncelikli olduğunu vurgulamaktadır. Buna karşılık diğer bir kesim, hadım uygulamasının insan hakları, etik ve tıbbi açıdan sorunlu olduğuna dikkat çekmiş; bu tür biyolojik ve kimyasal müdahalelerin tek başına suçun kök nedenlerini ortadan kaldırmayacağını, dolayısıyla kalıcı bir çözüm üretmeyeceğini ifade etmiştir. Özellikle rehabilitasyon, psikolojik destek ve suçun sosyo-kültürel arka planına yönelik önleyici politikaların gerekliliği sıkça dile getirilmiştir. Dolayısıyla Türkiye'de hadım uygulaması, cezalandırma ve caydırıcılık boyutunun yanı sıra insan hakları, tıp etiği ve sosyal politikalar bağlamında çok boyutlu bir tartışma alanı yaratmıştır. Bu bağlamda güncel hadım tartışmaları, toplumsal hayatımızı zaman zaman ilahî normlarla, zaman zaman da örfî müeyyidelerle biçimlendiren İslam hukukunda hadım uygulamasının varlığı, imkânları ve vuku bulma ihtimali gibi meselelerin yeniden düşünülmesine de sevk etmektedir. Tez çalışmamın her aşamasını titizlikle takip eden ve desteğini benden esirgemeyen danışmanım Sayın Doç. Dr. Sefa ATİK başta olmak üzere jüri üyelerimiz sayın Doç. Dr. Mustafa TÜRKAN ve Doç. Dr. Recep KIRCI hocalarıma teşekkürlerimi sunuyorum.

ÖZ

Pamukkale Üniversitesi İslâmî İlimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Özeti

Tezin Başlığı: İslam Hukukunun Hadım Konusuna Yaklaşımı
Tezin Yazarı: İsa GÜVENÇ **Dan**ışman: Doç. Dr. Sefa ATİK
Kabul Tarihi: 08.10.2025 **Sayfa Sayısı**: vii+74
Anabilim Dalı: Temel İslâm Bilimleri / İslâm Hukuku
Bu çalışma, İslam dininde hadım etme (kısırlaştırma) konusunu Kur'an, Hadisler ve İslam hukukçularının görüşleri çerçevesinde ele almaktadır. İslam'ın yaratılışa ve bedensel bütünlüğe verdiği önem doğrultusunda, hadım etme işlemi insan hakları ve etik ilkeler ışığında incelenmiştir. Kur'an-ı Kerim'de doğrudan hadım etme ile ilgili bir hüküm bulunmamakla birlikte, yaratılışa müdahale ve bedensel bütünlüğün korunması prensipleri, hadım etmenin yasaklanmasını destekler. Peygamber Muhammed (sav), hadislerinde hadım olmayı açıkça yasaklamış ve cinsel arzuların kontrol altına alınması için oruç tutmayı tavsiye etmiştir. İslam hukukçuları, insanın hadım edilmesini yaratılışa müdahale ve kişisel hakların ihlali olarak gördüklerinden genellikle haram olarak kabul ederler. Kur'an'da hayvanların hadım edilmesi hakkında doğrudan bir hüküm bulunmamakla birlikte, Peygamber Efendimiz'in sünneti ve hadisler, hayvanlara iyi davranmayı ve onlara gereksiz yere acı çektirmemeyi öğütler. İslam hukukçuları arasında, hayvanların insanların yararına olacak şekilde hadım edilmesi kabul edilebilir görülmekte, ancak bu işlemin hayvanlara gereksiz acı çektirmemesi gerektiği vurgulanmaktadır. İslam, insan hakları ve bedensel bütünlük ilkelerine büyük önem verir. Hadım etmenin insan onurunu zedelemesi ve bedensel bütünlüğünü bozması nedeniyle yasaklanmış olması, yaratılışa saygı ve insan haklarının korunması prensiplerine dayanır. Hayvanların hadım edilmesi ise, onların yaşam kalitesini artırmak amacıyla kabul edilebilir olarak görülmekte, ancak bu işlemin etik ve insancıl bir şekilde yapılması gerektiği belirtilmektedir. İslam'da hadım etme, insan onuru, bedensel bütünlük ve yaratılışa saygı prensipleri doğrultusunda ele alınır. İnsanın hadım edilmesi yasaklanırken, hayvanların hadım edilmesi belirli koşullar altında kabul edilebilir görülmektedir. Bu çalışma, İslam'ın genel etik ve ahlaki ilkeleri ışığında hadım etme konusunu değerlendirir ve bu işlemlerin dikkatle ele alınması gerektiğini vurgular.

Anahtar Kelimeler: İslam Hukuku, Ceza, Hadım, Suç, Fıtrat.

ABSTRACT

Pamukkale University Institute of Islamic Sciences Abstract of Masters Thesis

Title of the Thesis: Islamic Law's Perspective on Castration

Author: İsa GÜVENÇ **Supervisor:** Doç. Dr. Sefa ATİK

Date: 08.10.2025 **Number of pages**: vii+74 pages

Department: Temel İslâm Bilimleri / İslâm Hukuku

This study deals with the issue of castration (sterilization) in Islam within the framework of the Quran, Hadiths and the views of Islamic jurists. In line with the importance Islam attaches to creation and bodily integrity, the castration process has been examined in the light of human rights and ethical principles. Although there is no direct provision regarding castration in the Holy Quran, the principles of intervention in creation and preservation of bodily integrity support the prohibition of castration. Prophet Muhammad (pbuh) clearly prohibited castration in his hadiths and recommended fasting to control sexual desires. Islamic jurists generally regard human castration as haram, as they consider it an intervention in creation and a violation of personal rights. Although there is no direct provision in the Quran about the castration of animals, the Sunnah of our Prophet and the hadiths advise us to treat animals well and not to cause them unnecessary pain. Among Islamic jurists, it is considered acceptable to castrate animals for the benefit of humans, but it is emphasized that this process should not cause unnecessary suffering to animals. Islam attaches great importance to the principles of human rights and physical integrity. The prohibition of castration because it damages human dignity and disrupts physical integrity is based on the principles of respect for creation and protection of human rights. Castration of animals is seen as acceptable in order to improve their quality of life, but it is stated that this process should be done in an ethical and humane way. In Islam, castration is handled in line with the principles of human dignity, bodily integrity and respect for creation. While human castration is prohibited, animal castration is considered acceptable under certain conditions. This study evaluates the issue of castration in the light of the general ethical and moral principles of Islam and emphasizes that these procedures should be handled carefully.

Keywords: Islamic Law, Punishment, Eunuch, Crime, Nature.

İÇİNDEKİLER

BEYAN ..... **i**

ÖNSÖZ ..... **ii**

ÖZ ..... **iii**

ABSTRACT ..... **iv**

İÇİNDEKİLER ..... **v**

GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM **4**

HADIM HAKKINDA GENEL BİLGİLER **4**

1.1. Hadım Kavramı 4

1.2. Hadım Kavramının Tarihi 6

1.3. Hadım Etmenin Sebepleri 11

1.3.1. Tıbbi Sebepler 11

1.3.2. Cezai Sebepler 13

1.4. Hadımlaştırma Türleri 15

1.4.1. Cerrahi Hadımlaştırma 15

1.4.2. Kimyasal Hadımlaştırma 16

1.5. Hadım Etmenin Hukuki Niteliği 23

1.6. Türkiye'de Hadım Tartışmaları 28

1.7. Değerlendirme 38

İKİNCİ BÖLÜM **41**

İSLAM HUKUKUNDA KISIRLAŞTIRMA (HISÂ), YARATILIŞI DEĞİŞTİRME VE İLİŞKİLİ HÜKÜMLER **41**

2.1. İslam Hukukunda Hadım 41

2.1.1. Fıtrat ve Hadım 45

2.1.2. Hürriyet ve Hadım 46

2.2. İslam Hukukunun Karakteristik Özelliği: Fıtrat Temelli Yaklaşım ve Hadım Uygulaması Bağlamında Mekâsıdü'ş-Şerîa 47

2.3. Suç ve Suç Aletinin İtlafı Bağlamında Hadım 49

2.4. Hısâ Kavramı ve İnsanlarda Kısırlaştırmanın Hükmü 51

2.4.1. Hayvanlarda Kısırlaştırmanın Hükmü 52

2.5. Ahkam Tefsirlerinde Hadım 52

2.6. Kısırlaştırma ve Evlilik Hukuku 53

2.6.1. Kısırlaştırma (Hısâ (خصاء)) ile Kilise (Kenîse (كنيسة)) Arasındaki Metaforik İlişki 55

2.7. Hz. Peygamberin Kısırlaştırılmış Kölelerle İlgili Tavsiyesi 56

2.8. Hadis Şarihlerinin Kısırlaştırma Yasağına İlişkin Yorumu 57

2.9. Sedd-i Zerîa ve Hadım 59

2.10. Sâbiîler Arasında Kısırlaştırma Pratiği ve Yansımaları 61

2.11. Kimyasal Hadımın İmkanına Dair 61

2.12. Değerlendirme 63

SONUÇ 67

KAYNAKLAR 70

GİRİŞ

Bu çalışmada İslam hukuku açısından hadım konusu kapsamlı bir şekilde incelenecektir. İslam hukuku Müslüman bireyin gündelik yaşamından, ailevi ve sosyal ilişkilerini inceleyip düzenlediği gibi aynı şekilde bireylerin topluma dönük olan fiil ve uygulamalarını da kapsamlı bir şekilde inceleyip düzenlemektedir. Bu bağlamda hadım uygulamasının bireye bakan yönü ve topluma bakan yönü İslam hukuku prensiplerince incelenmiş ve değerlendirilecektir. Bu mesele farklı boyutlarıyla ele alınarak, hadım uygulamasının hayvanlarda ve insanlarda uygulanması açısından iki ana başlık altında mesele anlatılmaya çalışılacaktır.

Hadımın hayvanlarda uygulanması tarımsal verimlilik, üreme kontrolü, hayvanlardan elde edilecek menfaatin eğer hayvan; et için yetiştiriliyorsa etinin (kalitesinin) artması yok eğer binek olarak kullanmak veya herhangi bir maslahat için kullanılıyorsa o amaca hizmeti noktasında verimliliği artırmak amaçlarıyla yapılmaktadır. İnsanların hadım edilmesi meselesine gelince bu uygulama kölelik, savaş esirliği gibi durumlarda insanların tamamen hizmet odaklı olması amacına matufen yapıldığı gibi, taciz, tecavüz ve pedofili gibi suçlarda bir ceza yöntemi olarak uygulanması da her zaman diliminde konuşulmuş, tartışılmış ve tarihsel olarak bazı zaman dilimlerinde uygulanmıştır. Günümüzde de bu tarz suçlara caydırıcılık yönünün fazla olmasından dolayı çokça teklif edilmiş, tartışmaya açılmıştır. Bunun yanı sıra hadımın insanlarda doğum kontrolü amacıyla uygulandığı da görülecektir.

Bu çalışmada hadım uygulamalarının tarihsel süreçteki yerine dikkat çekilecektir. Özellikle İslam'dan önce cahiliye toplumunda, sonrasında asr-ı saadet yıllarında, Emeviler, Osmanlılar döneminde hadım uygulamasının tarihsel varlığı araştırılıp ortaya konulacaktır. Eski Çin İmparatorluklarında da bu uygulamanın karşımıza çıktığını söylemek doğru olacaktır. Özellikle oryantalistler Osmanlı özelinde harem ile ilgili birçok çalışmalar yapmış olduğu, mesnetli mesnetsiz her türlü iddiayı gün yüzüne çıkardıkları görülmektedir. Haremin içerisinde belki de en dikkat çeken konuların başında gelmektedir.

Bu konuyu seçmemdeki ana gaye çok merak edilen bu konuyu okuyuculara ana hatlarıyla derli toplu bir şekilde sunma isteğidir. Çünkü bu mesele merak edilen,

fikir yürütülen ancak çok bilinmeyen bir meseledir. İslam hukuku açısından hadım meselesinin daha iyi hizmet ettirebilmek amacıyla insanlara uygulanması temel bazı naslarla çelişki göstermektedir. İslam'ın neslin muhafazası ve insanın mükerrem olması ilkesiyle ters düşmektedir. Bu açıdan fıkhı olarak bu mesele problemli gözükmektedir. Bir ceza olarak verilebilirliği meselesine gelince bu hususta da alimler arasında bir ittifaktan bahsetmek mümkün değildir. Bazıları hırsızın elinin kesilmesindeki maksadın suç organının itlafı olduğu ve tecavüz gibi suçlarda da suç organının itlafı cezasının verilebileceğini söylemiştir. Ancak bazı kimseler de taciz tecavüz ve pedofili gibi suçları İslam ceza hukukunda tazir cezalarının altında değerlendirip bu meselede karar merciinin devlet olduğunu ve uygun görürse bu cezayı tazir olarak verebileceğini savunmuştur.

Hadım meselesi bizlerin karşısına temel kaynaklarımızda 'tebettül' lafzıyla da çıkmaktadır. Bu lafız dünyadan yüz çevirmek ruhbani bir hayat yaşamak için cinsel dürtülerin sonlandırılması ve kişilerin evlenmemesi amacıyla hadım olmak manasındadır. Bu istek Hz. peygamber zamanında bile Osman b. Maz'un tarafından dile getirilmiş. Hz. peygamber bunu yasaklayınca Sa'd b. Ebi Vakkas 'eğer izin verseydi hepimiz hadım olurduk. '' demiştir''. Ancak bu teşebbüse 'İslamiyette ruhbanlık yoktur' kaidesi gereğince karşı çıkılacağı görülecektir.

Yine bu meseleye ceza hukuku açısından Hanefi, Şafii, Hanbeli ve Maliki mezheplerinin hadım uygulaması konusundaki görüşlerine detaylı bir şekilde yer verilecektir.

Netice olarak bu çalışmanın amacı hadım konusunu çok yönlü bir şekilde İslam hukuku özelinde incelemektir. Çalışmamızdaki ana konular ve amaçlar sırasıyla şunlardır.

- Hadım uygulamasının tarihsel süreçteki varlığı, hangi milletlerde olduğu ve yapılış şekilleri,
- İnsan ve hayvanlarda uygulanışı ve uygulanma amaçları ve bu uygulamaların fıkhı meşruiyeti,
- Haremlerde çalıştırılmak üzere insanların hadım edilebilmesinin İslam hukuku açısından incelenmesi ve hadım olan kişilere karşı mahremiyet meselesi,

- Tecavüz ve pedofili gibi suçlarda bir ceza olarak verilebilirliğinin İslam hukuku açısından incelenmesi,
- Kimyasal hadım uygulaması ile modern zamanda insanların kesin sonuçlu doğum kontrol uygulamaları arasında olabilmesinin İslam hukuku açısından incelenmesi,
- Dünyadan yüz çevirmek maksadıyla kişinin kendine hadım uygulaması yapabilmesi meselesinin fıkhı olarak incelenmesi.

Bu çalışmada öncelikli olarak hadım uygulamasının tarihsel varlığı ve uygulanışının ortaya konulması için tarihi kaynaklarda literatür taraması yapılmıştır. Sonradan meselenin başlıkları belirlenmiş ve uygulamanın fıkhî zemini üzerinde durmak için fıkıh kaynaklarında tarama yapılıp farklı görüşler karşılıklı olarak analiz edilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

HADIM HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1.1. Hadım Kavramı

Hadım, erkekliği alınmış ve genelde harem gibi yerlerde hizmet veren kimse için kullanılır. Terim olarak da Arapça 'hizmet etmek' manasına gelen 'hıdme' mastarından türetilen ismi fail kalıbından gelmektedir (hadım). Türkçe'de zaman içinde hadım şeklini almış ve özellikle saray hizmetkarlarının harem bölümünde çalışanların çoğunun erkekliği giderilmiş kişiler olmasından dolayı "iğdiş" anlamını kazanmıştır. Arapça'da aynı anlamı taşıyan hasi kelimesi ise 'husyeleri alınmış insan ya da hayvan' manasına gelmektedir. Erkeklik organının tamamı olmayan ya da sonradan alınan kişiye ise 'mecbub' kelimesi kullanılmıştır. Taneri'nin kaydettiğine göre Makdisi, şahit olduğu bir hadım uygulamasını anlatırken şöyle söylemiştir; önce kişinin husyeleri alınmış, ardından erkeklik organı yerinden çıkarılmış sonrasında ise bevledebilmesi için oraya bir kurşun çubuk takılmıştı.[1]

Hadım insanlık karşısına çok erken tarihlerde çıkmıştır. M.Ö 2025 ile M.Ö 612 tarihleri arasında hüküm sürmüş Asurlulara kadar bu uygulamanın geri gittiği bilinmektedir. Asurların, dünyanın çeşitli yerlerindeki müzelerde sergilenen duvar rölyefleri, sakallı kralların ve avcıların yanında, hadım oldukları neredeyse kesin olan sakalsız nedimlerin görüldüğü av sahneleri sergiler. Bu uygulamaların yaygınlık kazanması noktasında Yeni Babil'in kurucusu Semiramis'in de katkısı bulunduğu söylenmektedir. Düşmanlarını güçsüz ve çaresiz bırakmak amacıyla ve aynı zamanda sayıları çoklukla ifade edilen sevgililerini işi bittikten sonra tamamen yenilmiş bir halde bırakmak adına hadım uygulamasına sıkça başvurduğu bilinmektedir. Bu da hadımın hem savaş esirlerini hizmette kullanmak hem de bir ceza verme şekli olarak karşımıza çıktığının ilk örnekleridir. Heredot hadım uygulamasının doğu toplumlarında da büyük imparatorlukların kurulmasıyla yani 8. asır itibariyle batı ile aynı zamanda ortaya çıktığını söylemektedir. Aynı zamanda hadım uygulamasının eski Pers adetlerine dayandığını ve Perslerin kültürel olarak hadım olmuş kimselere daha fazla güvendiğini nakletmektedir. Bununla birlikte Yunanlıların insanları ticari

[1] Aydın Taneri, "HADIM", *Türkiye* Diyanet *Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 4/456

amaçlar için hadım ettiği ve böylece sattıklarını söylemek yerinde olacaktır. Heredot aynı zamanda Yunanlıların hadımları Lidya'nın başkenti olan Saris'de var olan Efes kilisesinde sattıklarını nakletmiştir.[2]

Hadım uygulamaları Bizans'tan Sasani'ye Avrupa'dan Hindistan'a oradan Çin'e kadar uzayan büyük bir coğrafyada görülmüştür. Bu uygulamaların genel sebepleri hizmet verimliliğini artırmak, ceza hukuku, siyasi sebepler, dini ve kültürel sebepler olarak başlıca adlandırılabilir. Hadım, tarih boyunca farklı kültürler ve medeniyetlerde çeşitli roller üstlenmiş bir kavramdır. Genellikle fiziksel olarak cinsel organları çıkarılan erkekler için kullanılmıştır. Bu işlem, antik çağlardan modern zamanlara kadar değişik amaçlarla uygulanmıştır ve genellikle sosyal, politik, ekonomik ve dini nedenlerle ilişkilendirilmiştir. Hadımların tarihsel rolü ve toplumsal etkileri, bu kavramın kapsamlı bir şekilde incelenmesini gerektirmektedir.[3]

Hadım etme uygulaması, tarih öncesi dönemlere kadar uzanır ve çeşitli medeniyetlerde farklı şekillerde uygulanmıştır. Antik Çin'de, hadım edilen erkekler genellikle saray hizmetlerinde görev alırlardı ve bu kişiler imparatora en yakın olanlar arasında sayılırlardı. Eski Mısır'da ise hadımlar dini ritüellerde önemli roller üstlenmişlerdir. Mezopotamya'da da benzer uygulamalar bulunur ve hadımlar özellikle saray ve tapınak hizmetlerinde yer almışlardır.[4]

Hadımlar, özellikle İslam dünyasında önemli toplumsal ve politik roller üstlenmişlerdir. Osmanlı İmparatorluğu'nda hadımlar, haremde ve sarayın çeşitli kademelerinde görev yapmışlardır. Bu kişiler, devlet yönetiminde etkili pozisyonlara kadar yükselebilmekteydi. Hadımlar, genellikle güvenilir olarak kabul edilirdi çünkü soyları devam ettirememe durumları, onların iktidar mücadelelerinde tarafsız kalmalarını sağlardı.[5]

Hadım etme uygulaması, bazı dini ritüellerde ve dini kurallara uygunluk bağlamında da kullanılmıştır. Antik Hindistan'da, hadım edilmiş erkekler, belirli dini görevleri yerine getirebilmek için tercih edilmiştir. Hristiyanlık ve İslam dünyasında

---

2 Feyza Görez, "Çin ve Osmanlı İmparatorluklarında Hadımlık Müessesesinin Karşılaştırmalı Analizi", *Uluslararası Sosyal Alan Araştırmaları Dergisi* 10/1 (2021), 82-95.

3 Shaun Tougher, Eunuchs in Antiquity and Beyond. *The Classical Review,* 52/2 (2002), s.243-265.

4 Shaun Tougher, The Eunuch in Byzantine. *History and Society. Routledge,* (2008), 25.

5 Leslie P. Peirce, The Imperial Harem*: Women and Sovereignty in the Ottoman Empire*. (Oxford University Press, 1993), 18.

ise hadım edilme, belirli dini kuralların ve ahlaki normların bir parçası olarak değerlendirilmiştir. Bu, hadımların dini cemaatlerde ve dini yapılar içinde önemli roller üstlenmesine neden olmuştur.[6]

Hadımlar, ekonomik ve politik yapılar üzerinde de önemli etkilere sahip olmuşlardır. Çin'de Ming Hanedanı döneminde, hadımlar önemli ekonomik ve politik yetkilerle donatılmışlardır. Bu durum, devlet işleyişi ve politik karar alma süreçlerinde hadımların belirleyici rol oynamasına neden olmuştur. Benzer şekilde, Osmanlı İmparatorluğu'nda da hadımlar, mali ve idari görevlerde bulunmuşlar ve ekonominin yönetiminde etkin roller üstlenmişlerdir.[7]

Hadım etme uygulaması, kültürel ve sosyal dinamiklerle de yakından ilişkilidir. Özellikle Batı dünyasında hadımlar, müzik ve sanat alanında önemli figürler olmuşlardır. İtalyan operalarında, hadım edilmiş erkek şarkıcılar (castrato) önemli bir yer tutmuş ve bu sanatçılar, toplumun kültürel ve sosyal hayatında etkili olmuştur. Hadım edilen sanatçılar, ses özellikleri nedeniyle tercih edilmiştir ve bu durum, hadım etme uygulamasının kültürel bağlamda nasıl kabul gördüğünü göstermektedir.[8]

Modern dönemde hadım kavramı, daha çok cezai, tıbbi ve etik boyutlarıyla tartışılmaktadır. Modern tıbbın gelişimiyle birlikte, hadım etme uygulaması büyük ölçüde ortadan kalkmış, ancak belirli tıbbi durumlar ve cezai uygulamalar bağlamında halen tartışılmaktadır. Özellikle cinsel suçlar işleyen kişilerin hadım edilmesi gibi konular, hukuki ve etik açıdan ele alınmaktadır. Bu bağlamda, hadım etme uygulamasının insan hakları ve tıbbi etik çerçevesinde değerlendirilmesi önem kazanmıştır.[9]

1.2. Hadım Kavramının Tarihi

Eski zamanlarda kastrasyon işlemi, erkek genital organının tamamının alınması şeklinde uygulanmaktaydı. Bu uygulama, kanama ya da enfeksiyon kapması

---

6 Kathryn Ringrose,. *The Perfect Servant: Eunuchs and the Social Construction of Gender in Byzantium.* (University of Chicago Press, 2003), 32.

7 Shih-Shan Tsai,. *The Eunuchs in the Ming Dynasty*. (SUNY Press, 1996), s.11.

8 Patrick Barbier, The World of the Castrati: *The History of an Extraordinary Operatic Phenomenon.* (Souvenir Press, 1996), s.28.

9 Jack A. Smith, & Christian Huber, Chemical and Surgical Castration of Sex Offenders: *Medical and Ethical Considerations. Journal of Medical Ethics,* 44/3 (2018), 164-169.

sonucu ölüme neden olabildiği gibi bu etkisi nedeniyle Bizans İmparatorluğu'nda ölüm cezası olarak uygulandığı bilinmektedir.[10]

Bazı kültürlerde ise, Osmanlı imparatorluğu döneminde olduğu gibi, bazı resmi hükümet görevlileri, kadın gardiyanları, köleler ve harem görevlileri gibi hizmet ettikleri konumlar gereği, güvenilirliklerini sağlamak amacıyla hadım edilmekteydi. Bu gibi hizmetliler, hükümdarın özel yerlerine ulaşabilmekteki kolaylık ve hükümdarın özel işleriyle ilgilenmeleri nedeniyle hadım edilip, özel bir sosyal statüye tabi tutuluyor, bürokratik mevkilerde ve saray işlerinde çalışıyorlardı.[11]

Antik Mısır ve Mezopotamya gibi erken uygarlıklarda hadım edilmiş erkekler, genellikle saray ve tapınak hizmetlerinde önemli roller üstlenmişlerdir. Mezopotamya'da, tapınaklarda rahiplik görevini üstlenen hadımlar, tanrıya adanmışlık ve dini ritüellerin merkezinde yer almışlardır. Antik Yunan ve Roma toplumlarında ise hadım uygulaması, saraylarda ve hükümdarın hizmetinde güvenilirlikleri nedeniyle tercih edilen bir pratik olmuştur. Bu dönemlerde hadım, politik ve sosyal güç yapısında belirleyici bir faktör olarak işlev görmüştür.[12]

Orta çağ Avrupası'nda ve İslam dünyasında hadım uygulaması, sosyal ve politik yapıların merkezinde yer almıştır. Abbasi Halifeliği döneminde, hadımlar saray ve devlet bürokrasisinde etkili pozisyonlarda bulunmuşlar ve hükümdarın güvenliği için kritik bir rol oynamışlardır. Osmanlı İmparatorluğu'nda ise hadımlar, haremde ve saray yönetiminde aktif roller üstlenmişlerdir. Hadım etme, bu dönemlerde güç ve statü kazanma aracı olarak da kullanılmış ve sosyal hiyerarşinin korunmasında önemli bir role sahip olmuştur.[13]

Cahiliyye dönemi, İslam'ın doğuşundan önce Arap Yarımadası'nda hüküm süren sosyal, kültürel ve dini yapıyı ifade eder. Bu dönemde hadım uygulamaları, çeşitli sosyal ve ekonomik sebeplerle benimsenmiş ve farklı şekillerde uygulanmıştır. Cahiliyye dönemi Arap toplumunda hadım uygulamaları, köle ticareti ve savaşlardan

---

[10] Ayhan Önder, Akıl Hastalarının Kısırlaştırılması ve Hadım Edilmeleri, Akıl Hastalarına Karşı Cemiyetin Müdafaası*, (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Ceza Hukuku ve Krimonoloji Enstitüsü, 1958),* s.187.

[11] Zeynep Burcu Akbaba, Kimyasal Hadım Yönteminin Anayasaya Uygunluğu – I, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi,* 81 (2009), s.5.

[12] Ringrose, 2003, s.45.

[13] Peirce, 1993, s.25.

kaynaklanan esirlerin işlenmesiyle ilgiliydi. Hadımlar, genellikle savaşlarda ele geçirilen kölelerden seçilirdi. Hadım işlemi, kölelerin belirli görevlerde daha güvenli bir şekilde kullanılabilmesi için yapılırdı. Bu uygulama, Arap Yarımadası'nın yanı sıra Bizans ve Pers İmparatorlukları gibi komşu medeniyetlerde de görülmekteydi.[14]

Hadımlar, Cahiliyye döneminde genellikle haremde ve ev içi hizmetlerde kullanılmışlardır. Haremdeki hadımlar, kadınların güvenliğini sağlamak ve onları dış tehditlerden korumakla görevliydiler. Bu dönemde, hadım kölelerin sosyal statüsü, hür insanlardan daha düşük, ancak sıradan kölelerden daha yüksek olarak görülürdü.[15] Hadım köleler, özellikle zengin ve nüfuzlu ailelerin evlerinde önemli roller üstlenmişlerdir.

Hadım edilme süreci, genellikle çocuk yaşta yapılırdı ve bu süreç oldukça acı verici ve riskliydi. Hadım edilen köleler, Afrika, Hindistan ve Orta Asya gibi uzak bölgelerden getirilirdi. Bu köleler, esir pazarlarında satılır ve sahipleri tarafından hadım edilirdi. Hadım edilen köleler, fiziksel olarak güçlü ve dayanıklı olanlardan seçilirdi.[16]

Hadımlar, Cahiliyye dönemi Arap toplumunda ekonomik ve sosyal roller üstlenmişlerdir. Büyük evlerde ve saraylarda hizmet eden hadımlar, aynı zamanda ticaret kervanlarında ve zengin tüccarların işletmelerinde de çalışmışlardır. Hadımlar, sahiplerinin güvenini kazanarak, ticaret ve finans işlerinde önemli görevler almışlardır.[17] Ayrıca, hadımların sahip olduğu bilgi ve beceriler, onları sadece hizmetkar değil, aynı zamanda danışman ve yönetici olarak da önemli kılmıştır.

Hadımlar, Emevi saraylarında özellikle haremde ve devlet yönetiminde kritik görevler üstlenmişlerdir. Emeviler döneminde hadım edilen erkekler genellikle savaşlarda ele geçirilen köleler ya da esir pazarlarından satın alınan genç erkekler arasından seçilirdi.[18] Emevi sarayında hadımlar, haremdeki kadınların güvenliğinden

---

[14] Gabriel R. Smith, *The Ayyubid Era: Art and Architecture in Medieval Islam. Cairo,* (America: American University in Cairo Press, 1990) s. 45.

[15] William Watt, *Montgomery. Islamic Philosophy and Theology. Edinburgh,* (Edinburgh University Press, 1998) s. 76.

[16] Bernard Lewis, *Race and Slavery in the Middle East: An Historical Enquiry. Oxford,* (Oxford University Press, 1990), s. 50.

[17] E. Francis Peters. *Muhammad and the Origins of Islam. Albany,* (State University of New York Press, 1994), s. 112.

[18] Helen Kennedy, *The Prophet and the Age of the Caliphates: The Islamic Near East from the Sixth to the Eleventh Century. 2. Baskı*. (Harlow: Pearson Education, 2004) s. 215.

sorumlu tutulmuşlardır. Hadımların haremde bulunmasının başlıca sebebi, padişahın eşleri ve cariyeleriyle güvenli bir şekilde ilgilenmelerinin sağlanmasıdır. Bu bağlamda hadımlar, haremdeki kadınlarla padişah dışında kimsenin temas etmemesini garanti ederdi.[19]

Hadımlar, Emevi sarayında çeşitli idari ve hizmet görevlerinde bulunmuşlardır. Sarayın düzeni ve güvenliği açısından önemli bir rol oynayan hadımlar, aynı zamanda saray içindeki bilgi akışını kontrol etmekte ve padişaha yakınlıkları sayesinde siyasi etki sahibi olmuşlardır. Özellikle Emevi halifesi Hişâm B. Abdülmelik döneminde, hadımların etkisi artmış ve saray içindeki güç dengelerinde belirleyici olmuşlardır.[20]

Had cezaları, Kur'an ve Sünnet'te belirlenen ve değiştirilemez sabit cezalardır. Had suçları arasında zina, hırsızlık, içki içme, iftira, yol kesme ve irtidat (dinden dönme) bulunur.[21]

Çin'de Ming Hanedanı döneminde (14-17. yüzyıl), hadımlar sarayın iç işlerinde ve hükümdarın güvenliği için özel olarak eğitilmişlerdir. Çin'de hadım etme uygulaması, sosyal ve politik yapı üzerinde belirgin bir etkiye sahip olmuş ve saray bürokrasisinde önemli bir yer tutmuştur. Hadımlar, çeşitli yetkilerle donatılmış ve hükümdarın güvenliği için kritik bir rol oynamışlardır. Doğu Asya'da hadım etme uygulaması, güç ve statü kazanma aracı olarak da kullanılmış ve sosyal hiyerarşinin korunmasında önemli bir rol oynamıştır.[22]

Orta çağ ve Rönesans Avrupası'nda hadım etme uygulaması, özellikle kilise ve saray çevrelerinde bazı özel durumlar için kullanılmıştır. Rönesans döneminde, özellikle İtalya'da castrato olarak bilinen hadım edilmiş erkek şarkıcılar müzik sahnesinde önemli bir yer edinmişlerdir. Castrato sesi, opera ve kilise müziği için ideal kabul edilmiş ve bu sanatçılar, toplumun kültürel hayatında etkili olmuşlardır.

---

[19] Clifford Edmund Bosworth, *The New Islamic Dynasties: A Chronological and Genealogical Manual.* (Edinburgh: Edinburgh University Press, 1996), s. 104.

[20] Gerald R. Hawting, *The First Dynasty of Islam: The Umayyad Caliphate AD 661-750.* London: Routledge, (2000), s. 82.

[21] Ebû Muhammed Muvaffakuddîn Abdullāh b. Ahmed b. Muhammed b. Kudâme el-Cemmâîlî el-Makdisî, *el-Muğni* (Beyrut, 2009), 1/354.

[22] Tsai, 1996, s. 27.

Modern Avrupa'da ise hadım etme uygulaması genellikle tıbbi veya cezai nedenlerle tartışılan bir konu haline gelmiştir.[23]

Cerrahi hadım, testislerin cerrahi olarak çıkarılması işlemidir ve bu yöntem cinsel suçluların tekrar suç işlemesini engellemek amacıyla bazı ülkelerde uygulanmaktadır. Cerrahi hadım, geri dönüşü olmayan bir işlem olduğu için etik ve hukuki (kanunlar ve insan haklarınca) açıdan ciddi tartışmalara yol açmaktadır. Destekçileri, cerrahi hadımın cinsel saldırı ve pedofili suçlarının önlenmesinde etkili olduğunu savunurken, karşıtları bu uygulamanın insan haklarına aykırı olduğunu ve zorla uygulanmasının kabul edilemez olduğunu belirtmektedir.[24]

Kimyasal hadım, testosteron seviyelerini düşüren ilaçlar kullanılarak cinsel dürtülerin baskılanmasıdır. Bu yöntem, cerrahi hadıma göre daha az invazivdir ve tedavi süresince ilaçların kesilmesi durumunda etkileri geri dönebilir. Kimyasal hadım, genellikle hormon düzeylerini düzenleyici ilaçlar (örneğin, medroksiprogesteron asetat veya leuprolid) ile gerçekleştirilir.[25]

Modern hukuk sistemlerinde hadım uygulamaları, cinsel suçluların rehabilitasyonu ve toplum güvenliğinin sağlanması açısından tartışmalı bir konudur. Birçok ülke, hadım uygulamalarını yasal çerçevede düzenlemiştir. Örneğin, Polonya, Güney Kore ve Rusya gibi ülkelerde cinsel suçlulara zorunlu kimyasal hadım uygulanmaktadır.[26] Bununla birlikte, insan hakları örgütleri ve bazı hukukçular, hadım uygulamalarının insan haklarına aykırı olduğunu ve etik açıdan kabul edilemez olduğunu savunmaktadırlar.

Hadım uygulamalarının etkinliği konusunda yapılan araştırmalar, bu yöntemlerin cinsel dürtüleri azaltmada etkili olduğunu göstermektedir. Ancak, cerrahi ve kimyasal hadımın uzun vadeli etkileri ve yan etkileri dikkate alınmalıdır. Cerrahi hadım kalıcıdır ve geri döndürülemezken, kimyasal hadımın etkileri ilaç

---

[23] Barbier, 1996, s. 12.

[24] J. Paul Fedoroff, *The Future of the Prevention of Sexual Offending*: Is There a Role for Surgical or Chemical Castration? Current Sexual Health Reports, 11/2 (2019), s. 63.

[25] Fred S. Berlin, Chemical Castration for Sex Offenders. *The Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law,* 44/2 (2016), s. 145.

[26] Charles L. Schepens & Tara Holmberg, Castration of Sex Offenders: Prisoners' Rights Versus Public Safety. *The Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law,* 45/2 (2017), s. 209.

tedavisi devam ettiği sürece sürer.[27] Yan etkiler arasında depresyon, kemik yoğunluğunda azalma, kilo alımı ve metabolik bozukluklar bulunmaktadır.[28]

Hadım uygulamalarına alternatif olarak, cinsel suçluların rehabilitasyonu için çeşitli tedavi yöntemleri geliştirilmiştir. Psikoterapi, bilişsel davranışçı terapi ve grup terapisi gibi yöntemler, cinsel dürtülerin kontrol altına alınmasında etkili olabilir. Ayrıca, elektronik takip ve denetimli serbestlik gibi yöntemler de kullanılarak, bireylerin toplum içinde izlenmesi ve kontrol altında tutulması sağlanabilir.[29] Bu alternatif yöntemler, hadım uygulamalarının yan etkilerinden kaçınmayı ve daha holistik bir rehabilitasyon süreci sunmayı amaçlamaktadır.

1.3. Hadım Etmenin Sebepleri

Sosyal ve politik yapıların korunması ve güç dengelerinin sağlanması amacıyla hadım etme uygulaması yaygın olarak kullanılmıştır. Özellikle saraylarda ve hükümdarların çevresinde, hadımlar güvenilir ve sadık olarak kabul edilmişlerdir. Bu durum, hükümdarın etrafında olası rakipleri bertaraf etmek veya güvenlik risklerini minimize etmek için kullanılmıştır. Hadımlar, politik entrikaların içinde yer almayacakları düşünüldüğü için güvenlik açısından tercih edilmişlerdir.[30]

Hadım etme uygulaması, bazı kültürlerde sosyal ve ekonomik statü kazanma veya koruma amacıyla da gerçekleştirilmiştir. Örneğin, Çin'de Ming Hanedanı döneminde hadımlar, saray hizmetlerinde önemli görevler üstlenmişler ve bu durum sosyal yükselme için bir fırsat olarak görülmüştür. Hadım edilen erkeklerin bazı toplumlarda belirli mesleklerde veya hizmetlerde daha yüksek konumlara gelebilecekleri düşünülmüştür.[31]

1.3.1. Tıbbi Sebepler

Hadım etme, belirli tıbbi durumlar veya tedavi yöntemleri gerektiğinde, sağlık profesyonelleri tarafından önerilen bir tedavi seçeneği olabilir. Ancak bu tür

---

[27] Kyle Harrrison, The Use of Medical Interventions in the Management of Sexual Offenders: *A Critical Review. Journal of Forensic Psychiatry & Psychology,* 26/2 (2015), s. 113.

[28] Don Grubin, Sexual Offending: *Assessment and Treatment. Advances in Psychiatric Treatment*, 24/2 (2018), s. 88.

[29] John M.W. Bradford, The Role of Hormonal Therapy in the Treatment of Sex Offenders. *Canadian Journal of Psychiatry,* 63/1 (2018), s. 55.

[30] Peirce, 1993, s. 21.

[31] Tsai, 1996, s. 18.

uygulamalar, genellikle ciddi etik ve insan hakları sorunlarına yol açabileceği için dikkatli bir şekilde değerlendirilmelidir. Tıbbi hadımın, bireyin sağlık durumu ve yaşam kalitesi üzerindeki etkileri, hastanın özel durumu ve tedavi gereksinimleri göz önünde bulundurularak karar verilmelidir.[32]

İslam hukukunda zaruret (zorunluluk) ilkesi, insan hayatını ve sağlığını korumak amacıyla normalde yasak olan bazı eylemleri belirli şartlar altında meşru kılar. Bu çerçevede, cinsel sağlık sorunları nedeniyle hadım etme (örneğin, testis kanseri tedavisi için testislerin çıkarılması) zaruret fıkhı açısından değerlendirildiğinde, hayatı koruma amacı öncelikli olduğu için meşru görülebilir. Zaruret ilkesi gereğince, insanın sağlığını ciddi bir tehlikeye atan ya da hayatını tehdit eden durumlarda, normalde caiz olmayan bir eylemin uygulanmasına izin verilir. Testis kanseri gibi ciddi sağlık sorunlarında, kanserin vücutta yayılmasını önlemek için testislerin çıkarılması (cerrahi kastrasyon) gerekli olabilir. Bu durumda, zaruret fıkhı, insan hayatının korunmasını daha önemli bir öncelik olarak görür. İslam hukukunda temel ilkelerden biri, "zaruretler, yasakları mubah kılar" prensibidir. Yani, ölüm veya ciddi zarar tehdidi altında bulunan bir kişi, tedavi edici ve sağlığını kurtarıcı yöntemlere başvurma hakkına sahiptir. Bu tür tıbbi müdahaleler, zorunluluk hali devam ettiği sürece kabul edilebilir. Zaruret durumu ortadan kalktığında veya alternatif tedavi yöntemleri mümkün olduğunda ise, bu tür uygulamaların tercih edilmemesi daha uygundur. Ancak burada temel kriter, hastanın sağlığı ve hayatının korunmasıdır. Bu sebeple, testis kanseri gibi hayatı tehdit eden bir hastalık söz konusu olduğunda, hadım etme ameliyatı, İslam fıkhına göre zaruret hali kapsamında caiz görülebilir.[33]

Bazı yasal sistemlerde, cinsel suç işlemiş bireylerin tekrar suç işlemesini önlemek amacıyla hadım etme önerilebilir. Kimyasal veya cerrahi hadım, bu kişilerde cinsel dürtülerin azaltılması veya ortadan kaldırılması için bir tedavi seçeneği olarak değerlendirilebilir. Ancak bu tür uygulamalar, ciddi etik ve insan

[32] Görez, "Çin ve Osmanlı İmparatorluklarında Hadımlık Müessesesinin Karşılaştırmalı Analizi", 15.
[33] Görez, "Çin ve Osmanlı İmparatorluklarında Hadımlık Müessesesinin Karşılaştırmalı Analizi", 15.

hakları tartışmalarına neden olabilir ve genellikle sınırlı yasal düzenlemelerle uygulanır.[34]

Bazı nadir endokrinolojik veya genetik durumlar, hadım etmeyi gerektirebilir. Örneğin, bazı doğuştan gelen genetik bozukluklar veya endokrinolojik hastalıklar, hadım etme ile tedavi edilebilir. Bu durumlarda, hadım etme hormon dengesizliklerini düzenlemek veya sağlık risklerini azaltmak için bir çözüm olarak değerlendirilebilir.[35]

Bazı travma veya kaza durumlarında, genital bölgede ciddi hasarlar meydana gelebilir. Bu tür durumlarda, hadım etme cerrahi bir müdahale olarak, dokuların iyileştirilmesi veya sağlık komplikasyonlarının önlenmesi için gerekebilir. Özellikle travmatik amputasyonlar sonucu, hadım etme genellikle sağlık durumunun iyileştirilmesi veya normal fonksiyonların yeniden kazanılması için bir seçenek olabilir.[36]

Bazı nadir durumlarda, kronik ağrı veya belirli hastalıkların yönetimi için hadım etme önerilebilir. Örneğin, kronik testis ağrısı veya belirli inflamatuar durumlar, hadım etme ile semptomların azaltılması veya ortadan kaldırılması için tedavi edilebilir. Bu tür durumlar, hastanın yaşam kalitesini artırmak amacıyla cerrahi bir müdahale gerektirebilir.[37]

1.3.2. Cezai Sebepler

Bazı yasal düzenlemelerde, cinsel suç işlemiş kişilerin tekrar suç işlemesini önlemek amacıyla hadım edilmesi önerilebilir. Kimyasal veya cerrahi hadım, bu kişilerde cinsel dürtülerin azaltılması veya ortadan kaldırılması için bir tedavi seçeneği olarak değerlendirilebilir. Bu tür uygulamalar, toplumun güvenliğini

---

[34] Prof. Dr. Kudret GÜVEN, "Multidisipliner Bir İnceleme Konusu; Hadımlaştırma (Kastrasyon)", *Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 5/1 (2019), 15.

[35] Prof. Dr. Kudret GÜVEN, "Multidisipliner Bir İnceleme Konusu; Hadımlaştırma (Kastrasyon)", 15.

[36] Prof. Dr. Kudret GÜVEN, "Multidisipliner Bir İnceleme Konusu; Hadımlaştırma (Kastrasyon)", 15.

[37] Prof. Dr. Kudret GÜVEN, "Multidisipliner Bir İnceleme Konusu; Hadımlaştırma (Kastrasyon)", 17.

sağlamak ve suçların tekrarlanmasını engellemek amacıyla yasal olarak düzenlenmiş olabilir.[38]

Bazı toplumlarda, hadım etme uygulaması, toplumsal güvenlik ve koruma amacıyla kullanılabilir. Özellikle cinsel saldırı, çocuk istismarı veya diğer cinsel suçlar gibi toplumda büyük endişe yaratan suçlarla ilişkilendirilen kişilerde, hadım etme cezai bir tedbir olarak önerilebilir. Bu tür cezai önlemler, suçların tekrarlanmasını önlemek ve toplum normlarını korumak için alınabilir.[39]

Bazı hukuki sistemlerde, hadım etme cezai bir idari tedbir olarak kabul edilebilir. Özellikle cinsel suçlarla ilgili olarak mahkemelerin veya yasama organlarının aldığı kararlar doğrultusunda, hadım etme ceza hukuku çerçevesinde uygulanabilir. Bu tür idari tedbirler, suçun ciddiyetine, suçlunun geçmişine ve toplumun güvenliği üzerindeki etkilerine göre değerlendirilir ve uygulanabilir.[40]

Klasik İslam fıkhında hadım etme (iğdiş etme) hem tıbbi hem de cezai bir müdahale olarak genel anlamda caiz görülmemektedir. İslam hukuku, insan bedenine yönelik kalıcı zararların ve insan onurunu zedeleyen uygulamaların yapılmaması ilkesine dayalıdır. Bu yüzden, cezai bir müdahale olarak hadım etmenin, İslam'ın genel fıkhi ilkeleriyle uyumlu olmadığı kabul edilir. Klasik fıkıhta cezai yaptırımlar, kısas (misilleme) ve ta'zir (hâkimin takdirine bırakılan cezalar) çerçevesinde düzenlenmiştir. Ancak hadım etme ne kısas ne de ta'zir kapsamında yer alır. Bunun temel sebebi, İslam fıkhında insan bedenine yönelik kasıtlı zararların ve deformasyonların yasaklanmış olmasıdır. Peygamber Efendimiz'in (s.a.v.) bir hadiste, hayvanların bile hadım edilmesini yasakladığı belirtilmiştir. Dolayısıyla, insanın hadım edilmesi fıkhi olarak çok daha ciddi bir yasak olarak değerlendirilir. İslam hukukunda cezalar daha çok bedensel (kısas), mali (para cezaları), hapis veya kamusal itibar cezaları şeklinde uygulanır. Cinsel suçlar için ise zina veya tecavüz gibi durumlarda had (şer'i cezalar) kapsamında ağır yaptırımlar bulunur, fakat bu yaptırımlar içinde hadım etme yer almaz. Zina ve iftira suçları için şahitler ve delillerle ispatlanan cezalar (recim, sopa cezası) uygulanabilir, ancak cinsel suçlar

[38] Prof. Dr. Kudret GÜVEN, "Multidisipliner Bir İnceleme Konusu; Hadımlaştırma (Kastrasyon)", 17.

[39] Zeynep Burcu AKBABA, "Kimyasal Hadım Yönteminin Anayasaya Uygunluğu -II", *TBB Dergisi* 82 (2009), 380.

[40] Zeynep Burcu AKBABA, "Kimyasal Hadım Yönteminin Anayasaya Uygunluğu -II", 381.

için bile hadım cezası fıkıh kaynaklarında geçmez. Modern bağlamda hadım etmenin, cinsel suçlara karşı cezai bir müdahale olarak tartışılması, klasik fıkıhtan ziyade çağdaş hukuk sistemlerine ait bir meseledir. İslam hukukunda cezalar, insan onuru ve bedensel bütünlüğün korunmasını esas alır. Bu yüzden, klasik fıkıhta hadım etmenin karşılığı yoktur ve genel olarak beden bütünlüğüne zarar verecek cezai uygulamalar caiz görülmemektedir.[41]

Hadım etme cezai bir müdahale olarak kullanıldığında, ciddi etik ve hukuki tartışmalar gündeme gelebilir. Bu uygulama, insan hakları, kişisel özgürlükler ve ceza hukuku ilkeleri açısından çeşitli eleştirilere maruz kalabilir. Hadım etme uygulamasının etik ve hukuki çerçevesi, cinsel suçların cezalandırılması ve toplumun korunması arasında hassas bir dengeyi gerektirir. Klasik fıkıhta hadım etme, bir cezai müdahale olarak yer almaz. İslam hukukunda insan bedenine verilen değer, bedensel cezalarda bile orantılılık ve insaniyet ilkelerinin gözetilmesini gerektirir. Bu bağlamda hadım etme gibi uygulamalar gerek fıkhi gerekse çağdaş hukuk ve etik açısından kabul edilemez bulunur. Ceza hukuku açısından ise bedensel cezalar daha çok hapis, para cezası veya kamu hizmeti gibi daha insani cezalara yönelmiştir.[42]

1.4. Hadımlaştırma Türleri

Hadım etme işlemi, uygulama yöntemine ve amacına göre farklı türlere ayrılabilir. Bu türler genellikle cerrahi ve kimyasal yöntemler olmak üzere iki ana kategoriye ayrılır.

1.4.1. Cerrahi Hadımlaştırma

Cerrahi hadım, testislerin veya cinsel organların cerrahi müdahale ile çıkarılması veya işlevlerinin tamamen durdurulması işlemidir. Bu işlem genellikle kalıcıdır ve bireyin cinsel hormon üretimini durdurarak cinsel dürtülerin azalmasına veya ortadan kalkmasına neden olur.

Orşiektomi, testislerin cerrahi olarak çıkarılması işlemidir. Bu işlem, genellikle kanser tedavisi, hormon tedavisi veya cinsel suçların tekrarlanmasını

---

41 Benjamin Wilkinson, Sex Offender Laws: Failed Policies, *New Directions,* (Springer Publishing, 2014) s. 44.

42 Zeynep Burcu AKBABA, "Kimyasal Hadım Yönteminin Anayasaya Uygunluğu -II", 384.

önlemek amacıyla uygulanır. Orşiektomi, bireyin testosteron üretimini durdurarak cinsel dürtülerin azaltılmasını sağlar.[43]

Penektomi, penis dokusunun cerrahi olarak çıkarılması işlemidir. Bu işlem, daha nadir olarak uygulanır ve genellikle ciddi travmalar veya cinsel suçlar nedeniyle cezai bir tedbir olarak kullanılır. Penektomi, cinsel fonksiyonların tamamen ortadan kalkmasına neden olur.[44]

Epididimektomi, epididimisin (spermi taşıyan kanal) cerrahi olarak çıkarılması işlemidir. Bu işlem, genellikle epididimitis (epididimis iltihabı) tedavisi veya belirli kanser türlerinin tedavisi için uygulanır. Epididimektomi, sperm üretimini ve taşımasını durdurarak kısmi hadım etkisi yaratabilir.[45]

Cerrahi hadım, bireyin psikolojik ve sosyal yaşamı üzerinde önemli etkiler yaratabilir. Cinsel işlev kaybı, hormonal değişiklikler ve cerrahi müdahalelerin fiziksel sonuçları, hastaların ruh sağlığını olumsuz yönde etkileyebilir. Psikolojik destek ve danışmanlık, bu tür etkilerin yönetilmesine yardımcı olabilir.[46]

Cerrahi hadım, etik ve hukuki açıdan çeşitli tartışmalara yol açabilir. Bu uygulama, bireyin fiziksel bütünlüğüne müdahale ettiği için ciddi etik sorunlar ortaya çıkarabilir. Ayrıca, cinsel suçlar nedeniyle cezai bir tedbir olarak kullanıldığında, insan hakları ihlalleri ve hukuki sorunlar gündeme gelebilir.[47]

1.4.2. Kimyasal Hadımlaştırma

Ülkemizde, bazı suçlar kamuoyunda büyük bir yankılar uyandırmakta ve insanların duygularını derinden yaralamaktadır. Bu gibi hallerde vatandaşlar, olayın yarattığı infial sebebiyle idam veyahut hadım (kastrasyon) gibi talepleri siyasi figürlere iletmektedir zira faillere verilen cezalar az bulunmakta veyahut az

[43] Zeynep Burcu AKBABA, "Kimyasal Hadım Yönteminin Anayasaya Uygunluğu -II", 385.
[44] Zeynep Burcu AKBABA, "Kimyasal Hadım Yönteminin Anayasaya Uygunluğu -II", 385.
[45] Zeynep Burcu AKBABA, "Kimyasal Hadım Yönteminin Anayasaya Uygunluğu -II", 386.
[46] Prof. Dr. Kudret GÜVEN, "Multidisipliner Bir İnceleme Konusu; Hadımlaştırma (Kastrasyon)", 50.
[47] Prof. Dr. Kudret GÜVEN, "Multidisipliner Bir İnceleme Konusu; Hadımlaştırma (Kastrasyon)", 50.

sanılmaktadır. Belirtildiği üzere hadım, özellikle nitelikli cinsel suçlar açısından her daim tartışmalar odak noktasında bulunmaktadır.[48]

Kastrasyon, bir tanıma göre cinsel hormon salgılayan bölgelerin alınması ya da cinsel hormon salgılayan bölgeler alınmamışsa dahi bu bölgelerin fonksiyon görmelerinin tamamen engellenmesi anlamına gelmektedir.[49] Bu tanımdan yola çıkarak, kastrasyonun 2 şekilde yapılabileceği anlaşılmaktadır. Bu türlerden ilki, cerrahi kastrasyon olarak adlandırılmaktadır. Bireyin, cerrahi bir müdahaleyle birlikte testislerinin ve cinsel salgı bezlerinin alınması suretiyle hormon salgılamasının engellenmesi cerrahi kastrasyondur.[50] Bu tür kastrasyon ile alakalı olarak Nüfus Planlaması Kanunu'nun 4/3 maddesinde "Bir ameliyatın seyri sırasında tıbbi zaruret nedeniyle bir hastalığın tedavisi için kastrasyonu gerektiren hallerde, kişinin rızasına bakılmaksızın kastrasyon ameliyesi yapılabilir." Denilerek hekimlere zorunlu hallerde kastrasyon uygulayabilecekleri belirtilmektedir. Hastanın onamı ile prostat kanseri tedavilerinde de bu yola başvurulabilmektedir. Diğer bir kastrasyon türü ise kimyasal kastrasyon olarak adlandırılmakta ve testislerin testosteron salgılamasını engellemek amacıyla ilaç veyahut iğneler ile işlemler yapılması olarak tanılandırılmaktadır.[51] Bu kastrasyonda amaç, kişinin cinsel isteklerinin herhangi bir cerrahi müdahale olmaksızın azaltılarak bu suçun tekraren işlenmesini önlemektir. Testosteron hormonunun zayıflatılarak kişinin sertleşme yeteneği, libidosu ve cinsel isteği azalacak ve böylece kişinin yeni bir cinsel suç işlemesinin önüne geçilebilecektir.

Türk hukukunda Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlardan Hükümlü Olanlara Uygulanacak Tedavi ve Diğer Yükümlülükler Hakkında Yönetmelik kapsamında kastrasyonu belirtmesi, bu konuyu infaz rejimi açısından bir tedavi olarak gördüğünü göstermektedir.[52] Uygulama aşamasında hükümlünün rızası olup olmadığı hususuna

---

48 Pervin Aksoy İpekçioğlu, *Cinsel Suçları Önlemede Kimyasal Kastrasyon Seçeneği*, (İstanbul: Ceza Hukuku, 2011), s. 115.

49 Hakan Hakeri, *Tıp Ceza Hukuku,* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, 2020), s. 250.

50 Caner Yenidünya & Yusuf Yaşar, Kastrasyon Cinsel Suç Faillerine Uygulanabilecek Uygun Bir Yaptırım Mıdır? *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 4/4(2013), s. 351.

51 Zeynep Burcu Akbaba, Kimyasal Hadım Yönteminin Anayasaya Uygunluğu, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 81 (2009), s. 9.

52 Ubeydullah Turan, *Ceza Hukukunda Hümanizm İlkesi Açısından Kastrasyon Yaptırımı,* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2019) s. 61.

göre, bu tedavi yönteminin bir cezalandırma yöntemi olarak kabul edilebileceği de söylenmektedir.[53]

Türk hukukunda kastrasyon ile alakalı bilgilere geçilmeden önce, karşılaştırmalı hukukta bu hususstaki düzenlemelerin gözden geçirilmesi faydalı olacaktır. Amerika Birleşik Devletleri, yukarıda da bahsedildiği üzere eyaletlerden oluşmakta ve düzenlemeler eyaletlere göre değişiklik göstermektedir. Örneğin Florida, Iowa, California ve Louisiana gibi eyaletlerde hem kimyasal kastrasyona hem de hükümlünün rızası ile cerrahi kastrasyona izin verilmekteyken, Texas eyaletinde yalnızca hükümlünün rızası ile cerrahi kastrasyona, Oregon ve Wisconsin gibi eyaletlerde ise yalnızca kimyasal kastrasyona izin verilmektedir.[54] Avrupa kıtasında bu konuda en detaylı düzenlemeye sahip olan Çekya'da hem kimyasal hem de cerrahi kastrasyon varlığını sürdürmektedir. Avrupa Komisyonu'nun baskıları neticesinde cerrahi kastrasyon sayıları geçmişe oranla bir hayli azalmıştır. Çekya'da kimyasal kastrasyon gerçekleştirilmesi için cinsel suç işleyen bir kişinin yazılı talebi aranmakta ve başka tedavilerin yetersiz kalması gerekmektedir. Ayrıca hem hukuk hem tıp uzmanlarından oluşan kurulun da rapor vermesi ve bu raporda kişinin cinsel anlamda bir sapkınlığı olduğu veya yeniden suç işleyemeye meyilli olduğu belirtilmelidir.[55] Ukrayna ise 2019 yılında çıkarttığı bir yasa ile küçüklere nitelikli cinsel istismarda veyahut yalnızca cinsel istismarda bulunan 18 ila 65 yaş arasındaki kişilerin, zorla dahi olsa kimyasal kastrasyon yapılmasına izin vermiştir.

Türk hukukunda kastrasyon ile alakalı ilk gelişme 2011'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulan bir kanun teklifi ile yaşanmıştır. Bu teklif ile 5275 sayılı CGTİHK'da "cinsel saldırı suçundan, çocukların cinsel istismar suçundan ve reşit olmayanla cinsel ilişki suçunun nitelikli halinden hapis cezasına mahkûm olanların testosteron etkisini önemli ölçüde azaltıcı tedaviye tabi tutulmaları ve tedavi amaçlı programlara katılmakla yükümlü kılınmaları" amaçlanmıştır. Metinden de anlaşılacağı üzere, kanun teklifi ile kimyasal kastrasyon hususunda Türk hukukunda

---

[53] Esra Demir, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Moleküler Genetik İncelemeler,* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020), s. 68.

[54] Ersan Şen & Filiz Demirbüker, *Cinsel Suç Failine Kastrasyon, Yorumluyorum XIX*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018), s. 112.

[55] Tolga Yıldırım, *Türk Ceza Hukukunda Kastrasyon*, (Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2021), s. 65.

bir atılım yapılmak istenmektedir.[56] Teklif sunulduktan sonra pek tabi hukuk çevreleri ve kamuoyunca konunun insan haklarına aykırılığı, maliyet dengeleri gibi konularda tartışmalar gerçekleşmiştir.[57] Bu kanun teklifi yasalaşmamış ve bir sürü bu husus kanun koyucu tarafından askıya alınmıştır. Daha sonrasında ise cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlarla alakalı yapılan önemli değişiklikler, birçok yerde de bahsedildiği üzere 6545 sayılı kanun ile hukukumuzda yer edinmiştir. Bu değişikliklerle alakalı hususlar ayrıntılarıyla anlatıldığından ötürü, kastrasyon ile alakalı gelişmelerden bahsetmek isabetli olacaktır. 6545 sayılı kanun ile 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunda: "tıbbi tedaviye tabi tutulmak, tedavi amaçlı programlara katılmak, suçun mağdurunun oturduğu ve çalıştığı yerleşim bölgesinde ikamet etmekten yasaklanmak, mağdurun bulunduğu yerlere yaklaşmaktan yasaklanmak, çocuklarla arada olmayı gerektiren bir ortamda çalışmaktan yasaklanmak ve çocuklar hakkında bakım ve gözetim yükümlülüğünü gerektiren faaliyet icra etmekten yasaklanmak" tedbirleri öngörülmüş ve bu tedbirlerin uygulamasının açıklanması için daha sonrasında 26 Temmuz 2016 tarihli Cinsel Suç Tedavi Yönetmeliği çıkarılmıştır. Yönetmeliğin 7. Maddesinin 1. Fıkrasında tedavi, "5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 102/2, 103/1-2 ve 104/2-3 maddelerinde sayılan suçlardan dolayı hapis cezasına mahkûm olan kişilere yönelik olmak üzere, ayakta veya yatarak, ilaçla veya ilaçsız olarak veyahut her iki usul ile cinsel dürtünün azaltılmasına veya denetimine yönelik tedaviler ile cinsel isteğin azalmasını veya yok edilmesini sağlayan yöntem" olarak tanımlanmıştır. Bu yönetmelik hükmü ile kanun koyucu kastrasyon konusunu Türk hukuk sistemine dahil etmiş ancak bu düzenleme kamuoyunda tepkilere yol açmış ve Danıştay'a yönetmelikte bu ve başkaca birkaç hükmün iptali hususunda dava açılmıştır. Dava sonucunda Danıştay "Yukarıda yer verilen düzenlemeden görüldüğü üzere, Anayasayla güvence altına alınan, tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğü ve kişi dokunulmazlığına ilişkin düzenlemelerin, kanunda açıkça belirtilmek, sınırı ve kapsamı çizilmek suretiyle getirilebileceği kuşkusuzdur. Anayasanın 2'inci maddesine göre de bir Hukuk Devleti olarak nitelendirilen Türkiye Cumhuriyeti bireylerinin sosyal ve ekonomik durumlarını etkileyecek keyfi uygulamalara neden olunmaması için, kamu kurum ve

[56] Yenidünya & Yaşar, 2013, s. 348.
[57] İpekçioğlu, 2011, s. 119.

kuruluşlarına tanınan yetkinin, hukuk devletinin en önemli özelliği ve gereği olan "Yasallık İlkesi"ne ve Yasada belirtilen sınırlar içinde kalmak şartıyla şekil, sebep, konu ve amaç unsurları yönünden hukuka uygun olarak kullanılması gerekmektedir. Bu kapsamda, ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazına ilişkin usûl ve esasları düzenlemek amacıyla yürürlüğe konulan 5275 sayılı Kanunun "Mükerrirlere ve bazı suç faillerine özgü infaz rejimi ve denetimli serbestlik tedbiri" başlıklı 108'inci maddesi uyarınca, maddede belirtilen suçlardan hüküm giymiş mahkumların cezalarının infazı sırasında ve koşullu salıverildikleri takdirde denetim süresi içinde tâbi olacakları yükümlülüklerin, tıbbi tedavilerin ve iyileştirme programlarının belirlenmesi ile bunların uygulanmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemek amacıyla uygulamaya konulan dava konusu Yönetmelik maddelerinin incelenmesinden, "Tıbbi tedaviye tabi tutulmak" başlıklı 7'inci maddesinin l'inci fıkrasında, "Tedavinin", tanımda belirtilen hükümlülere yönelik olmak üzere, ayakta veya yatarak, ilaçla veya ilaçsız olarak veyahut her iki usul ile cinsel dürtünün azaltılmasına veya denetimine yönelik tedaviler olduğunun ifade edildiği, ile bağlacından sonra fıkranın devamında, "cinsel isteğin azalması veya yok edilmesini sağlayan bir yöntemdir." cümlesine yer verilmek suretiyle "cinsel isteğin azalması veya yok edilmesi"nin bir yöntem olarak kabul edildiği anlaşılmaktadır. Ancak, bu şekilde, 5275 sayılı Kanunun 108'inci maddesinde açıkça yer verilmeyen bir tanımlamada bulunulmak suretiyle, Kanunun amaçladığı "tedavi"den ayrı bir belirleme yapıldığı sonucuna varılmaktadır." Diyerek yönetmelikteki bu ibareyi iptal etmiştir. Verilen bu karar, Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu'nun 24/11/2021 tarihli ve 2021/275 Esas, 2021/2628 Karar sayılı Onama kararı ile kesinleşmiştir. [58]

Kimyasal kastrasyon konusunda ele alınması gereken husus, bu tedbirin anayasa veyahut Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne aykırılık teşkil edip etmeyeceği ile alakalıdır. Anayasa'nın 17. Maddesinde "Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz." denilmektedir. Hal böyleyken, bu hususun hükümlünün rızası ile yapılacağı bir düzenleme yerinde olacaktır. AİHS'te ve yine Anayasanın 17. maddesinin devamında yine "kimse insan

[58] Prof. Dr. Kudret GÜVEN, "Multidisipliner Bir İnceleme Konusu; Hadımlaştırma (Kastrasyon)".50.

haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz." Denilmek suretiyle bu noktada düzenlemenin sınırları da belirlenmektedir. Bir kişinin rızası hilafına cinsel dürtülerini yok etmek, bu kişi suçlu dahi olsa hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmayacaktır.[59] Özellikle kimyasal kastrasyon işlemi geri dönülemez bir işlem olmadığından ötürü insan onuru/haysiyeti ile bağdaşmayan bir uygulama olmadığı da söylenebilecektir. Bu noktada kanun koyucunun özellikle temel hakları kısıtlayabilecek bir durum olmasından ötürü kanun yolu ile bu kurumu hukukumuza tekrardan kazandırabileceği ve bunu hükümlünün rızası ile uygulayabileceği de düşünülmelidir. Yukarıda belirtilen ilk kanun teklifi ve Danıştay tarafından iptal edilen yönetmelik hükümleri sonrasında kanun koyucu 2018 yılında bir kez daha bu konuda bir çalışma yapma ihtiyacı hissetmiştir. 1/935 numaralı kanun tasarısı ile özellikle kastrasyon ile alakalı kanun düzeyinde bir tasarı ortaya konulmuştur. Kanun teklifinde, hapis cezalarının özellikle cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlarda yeterli olarak kabul edilmediği hususu üzerinde durulmuş ve 5275 sayılı kanunun 108. maddesinde değişiklik yaparak bu suçlardan hükümlü olanlara uygulanacak koşullu salıverilme sürelerinin uzatılması gerektiği bildirilmiştir. Ayrıca yine bu kanun tasarısında infaz hakiminin belirlenen cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlarda hükümlünün cinsel isteğinin ilaçla baskılanmasına karar verebileceği yani kimyasal kastrasyon tedbirine hükmolunabileceği belirtilmiştir. Yapılmaya çalışılan düzenlemeyle, belirtilen cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlardan ötürü hapis cezasından hükümlü olanlar için, ceza infaz kurumundan herhangi bir sebepten ötürü tahliye edilme tarihinden 3 ay önce başlamak üzere tahliyeden itibaren beş yıla kadar, ayakta veya yatarak cinsel isteğin ilaçla baskılanması önlemine bilirkişi raporu üzerine infaz hâkimi tarafından karar verilebileceği belirtilmektedir. Bu tedbir her yıl yine uzman görüşü ile birlikte hâkim tarafından değerlendirilip erken de sonuçlanabilecektir. Kanun düzeyinde yapılan bu değişiklik ile geçmişte yaşanan tartışmalar tekrar alevlenmiş ve kamuoyunda bu hususun insan haklarına aykırılığı tartışılmıştır ancak diğer kanun teklifi gibi bu teklif de kanunlaşamamıştır. Bunun sebebi ise teklifin, 24 Haziran 2018 tarihinde gerçekleşen genel seçimden ötürü

[59] Prof. Dr. Kudret GÜVEN, "Multidisipliner Bir İnceleme Konusu; Hadımlaştırma (Kastrasyon)", 50.

mevcut meclisin yasama döneminin bitmesi ve teklifin kanunlaşamayarak kadük hale gelmesi olmuştur. [60]

Kimyasal hadım, çeşitli tıbbi ve cezai amaçlarla kullanılabilir. Tıbbi amaçlar arasında hormon dengesizliklerinin tedavisi, cinsel suçların önlenmesi ve bazı kanser türlerinin tedavisi bulunur. Cezai amaçlar ise cinsel suç işlemiş kişilerin tekrar suç işlemesini önlemek için kullanılır. Bu yöntem, cinsel dürtüleri azaltarak veya ortadan kaldırarak bireyin cinsel davranışlarını kontrol altına almayı hedefler.[61]

Kimyasal hadımda yaygın olarak kullanılan ilaçlar, anti-androjenler ve gonadotropin salgılatıcı hormon (GnRH) agonistleri ve antagonistleridir. Bu ilaçlar, testosteron üretimini azaltarak veya bloke ederek cinsel dürtülerin azalmasına neden olur.[62] GnRH Antagonistleri (Degarelix): Bu ilaçlar, GnRH reseptörlerini doğrudan bloke eder ve testosteron üretimini hızla azaltır. Genellikle enjeksiyon şeklinde uygulanır.[63]

Kimyasal hadım tedavisi, genellikle belirli bir süre boyunca düzenli ilaç uygulamalarını içerir. Tedavi süresi, hastanın durumuna ve tedavinin amacına bağlı olarak değişir. İlaçlar genellikle enjeksiyon veya oral tablet şeklinde uygulanır.[64] Kimyasal hadım tedavisi süresince hastalar, potansiyel yan etkiler ve sağlık durumlarındaki değişiklikler açısından yakından izlenir. Yan etkiler arasında sıcak basmaları, kemik yoğunluğunda azalma, libido kaybı, yorgunluk ve depresyon bulunabilir. Bu yan etkiler, hormonal tedavi veya diğer destekleyici tedavilerle yönetilebilir.[65]

Kimyasal hadım, etik ve hukuki açıdan çeşitli tartışmalara yol açabilir. Cinsel suçların önlenmesi amacıyla kullanıldığında, bireyin fiziksel bütünlüğüne müdahale

---

60 Prof. Dr. Kudret GÜVEN, "Multidisipliner Bir İnceleme Konusu; Hadımlaştırma (Kastrasyon)", 51.

61 Fred S. Berlin & C. Friedrich Meinecke*, Treatment of Sex Offenders with Antiandrogenic Medication*: Conceptualization, Review of Treatment Modalities, and Preliminary Findings, (America: American Journal of Psychiatry, 1981) s. 18.

62 Erik J. Giltay & Louis J. Gooren, Effects of sex steroid deprivation/administration on hair growth and skin sebum production in transsexual males and females. *(America: Journal of Clinical Endocrinology & Metabolism, 2009)*, s. 45.

63 Curtis Harris, GnRH agonists: Mechanisms and applications in oncology. *Therapeutic Advances in Medical Oncology,* 6/4 (2014), s. 221-231.

64 Micheal R. Smith & Edgar J. Small, Anti-androgen therapy for prostate cancer: Recent advances and future directions. *Clinical Cancer Research*, 12/10 (2006), s. 3244-3251.

65 Florence Thibaut & Flora De La Barra, Pharmacological treatment of paraphilias. *Current Opinion in Psychiatry,* (2017), s. 35.

ettiği için insan hakları ihlalleri ve hukuki sorunlar gündeme gelebilir. Kimyasal hadımın uygulanması, gönüllü katılım ve bilgilendirilmiş onam prensipleri çerçevesinde gerçekleştirilmelidir.[66]

Kimyasal hadım, bireyin psikolojik ve sosyal yaşamı üzerinde önemli etkiler yaratabilir. Cinsel dürtülerin azalması veya ortadan kalkması, bireyin kendilik algısı, ilişkileri ve sosyal uyumu üzerinde derin etkiler yaratabilir. Psikolojik destek ve danışmanlık, bu tür etkilerin yönetilmesine yardımcı olabilir.[67]

1.5. Hadım Etmenin Hukuki Niteliği

Kişiye ilaçla müdahale edilmesinin niteliğinin belirlenmesi, bu müdahalenin gönüllü veya zorunlu olup olmadığı hususu ile bağlantılıdır. İlaç müdahalesi tedavi veya ceza olarak görülse bile; gönüllü katılım, bu müdahaleyi tedavi olarak; zorunlu müdahaleler ise ceza olarak nitelendirilmesine neden olmaktadır.[68] Bunun yanında söz konusu uygulamanın etkileri de niteliğin tespitinde belirleyici olmaktadır. Bunun için suçun önlenmesinin mi yoksa cinsel aktivitenin sonlandırılmasının mı amaçlandığının belirlenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda kişinin tüm cinsel aktivitesini geri dönüşü olmaksızın sonlandırma sonucunu doğuran cerrahi kastrasyonun tedavi niteliğinde olamayacağı, ceza olarak nitelendirilmesi konusunda şüphe bulunmamaktadır. Tedavi olarak tartışılabilecek olan ise ilaç tedavisi olan kimyasal kastrasyon olabilecektir. İlaç tedavisi ile ilgili kişiye, cinsel aktivitesi sonlandırılmaksızın aşırı cinsel dürtülerini kontrol altına almaya çalışması öğretilmektedir. Kişi, tedavi sırasında da yaşa uygun normal cinsel ilişkileri gerçekleştirebilmektedir.[69]

Cinsel suç faillerinin ne hepsi zararsızdır ne de hepsi cinsel sapıklık seviyesindedir. Ağır bir cinsel suç işleyerek toplumun vicdanını da derinden yaralayan bir cinsel suçlu cinsel sapık olmayabilir. Yani her faili bu suçu işlemeye iten neden farklı olabilir. Cinsel sapıklar, kendilerine memnuniyet verici fiillerinde

---

66 Zeynep Burcu AKBABA, "Kimyasal Hadım Yönteminin Anayasaya Uygunluğu -II", 380.
67 Zeynep Burcu AKBABA, "Kimyasal Hadım Yönteminin Anayasaya Uygunluğu -II", 380.
68 Karen Harrison, Legal and Ethical Issues When Using Antiandrogenic Pharmacotherapy with Sex Offenders, *Sexual Offender Treatment,* 3/2 (2007).
69 William L. Baker, Castration of the Male Sex Offender: *A Legally Impermissible Alternative, (Loyola Law Review,* 1984) 30, s. 377-399.

ısrar ederler. Bu fiilleri neticesinde alınan haz, fiillerini tekrarlamalarına ve yanlış olduklarım bildikleri için bu fiilleri gizlilik içinde sürdürerek kaçmalarına neden olmaktadır.[70]

Pedofili, tıbbi bir tanımdır. Pedofili, Amerikan Psikiyatri Birliği tarafından "Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı"'nda, tercihen ergenlik öncesi çocuklar üzerinde, sürekli ve tekrarlayan cinsel düşünceler, fanteziler, çağrısı, cinsel uyarılma ya da davranışlar olarak tanımlanmıştır.[71]

Ruhsal Bozuklukların Tam ve İstatistikleri, pedofili için üç kriter belirtmektedir:

1. En az 6 aylık bir süre boyunca, kişide ergenlik dönemine girmemiş bir çocukla ya da çocuklarla (genellikle 13 yaş ve altı) cinsel etkinlikte bulunma ile ilgili yoğun, cinsel yönden uyarıcı fantezilerinin, cinsel dürtülerinin ya da davranışlarının tekrarlanmasını gerektirir.[72]
2. Söz konusu fanteziler, cinsel dürtüler ya da davranışlar klinik açıdan belirgin bir sıkıntıya ya da toplumsal, sosyal ya da faaliyet gösterdiği diğer alanlarda bozulmaya neden olması gerekir.
3. Söz konusu kişi en az 16 yaşındadır ve çocuktan en az 5 yaş daha büyüktür.

Pedofili, toplumu oluşturan yapı taşlarının en önemlisi olan insan unsuruna yönelik ciddi tehdit oluşturması sebebiyle suçtur. Bu nedenle pedofili fiilinin tekrarlanmaması için bazı ülkelerde pedofilin tedavisi zorunlu hale getirilmiştir. Pedofilin başlıca iki tedavi yönteminin biri psikoterapiler iken, diğeri ilaç tedavileridir. Söz konusu ilaç tedavileri, istenmeyen normalden sapmalar ve cinsel fanteziler üzerinde etki gösteren homon tedavileridir ve bunların etkileri ilaç tedavisinin kesilmesiyle sona erer.[73]

---

70 Mustafa Tören Yücel, Cinsel Suçların Tretmanı, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 94 (2011), s. 69-70.

71 Micheal C. Seto, *Pedophilia and Sexual Offending Against Children*, (Theory, Assessment and Intervention, Published by American Psychological Association, 2008) s. 3.

72 Ryan Hall ve Richard Hall, A Profile of Pedophilia: Definiton, Characteristics of Offenders, Recidivism, Treatment Outcomes and Forensic Issues, *Mayo Clinic Proceedings,* 82/4 (2007), s. 458.

73 Oğuz Polat, *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı Tanımları,* (Ankara: Seçkin Yayınları, 2007), s. 190-191.

MPA tedavisi, etkili bir terapi olduğunu dördüncü tipte yer alan parafililer üzerinde gösterebilir. Çünkü parafililer, kontrol edilemez bir davranışla suçu işlediklerini kabul etmektedirler ve bu nedenle başarılı bir tedavi için temel ölçüttür. MPA tedavisi, diğer üç tipte yer alan cinsel suçlular üzerinde başarılı olamaz. Çünkü onlar suç işleme nedeni olarak davranışlarını kontrol edememeyi kabul etmezler. Suçun sorumluluğu reddeder ya da suç işleme nedeni olarak başka etkenler ileri sürerler. Dördüncü tipteki cinsel suçlular ise kendilerini davranışlarını kontrol edememe nedeniyle suçlu hissederler. Tecavüzcü olan biri için cerrahi ya da kimyasal kastrasyon un bir tedavi yöntemi olabileceğini söylemek mümkün olmayacaktır. Kaldı ki bu uygulama bir tedavi değil, bir ceza yaptırımı olacaktır ve bu kişileri suç işlemekten alıkoyamayacaktır. Pedofililer ise, tıbbi açıdan bir sorun olduğunun bilincinde olup, bu dürtülerle suç işlediklerini düşünmektedirler. Tedav, ilerizor olmasına rağmen bu kişiler tedaviye cevap verme konusunda eğilimlidirler. Dolayısıyla bu kişiler üzerinde gerçekleştirilebilecek tedavileri bir anlam ifade edebilecektir.[74]

Çoğunluğunda başkaca birçok psikiyatrik hastalık tanılan da bulunan pedofiller, MPA ile tedavi edilmekle birlikte, bu tedavinin yanında gerek kişinin ilacın kendisinde meydana getirdiği hissedilebilir değişiklikleri kabul edebilmesi ve alışabilmesi, gerekse hastalık tedavisinin daha etkili biçimde sonuçlanması amacıyla psikolojik tedaviyle de desteklenmesi gerekmektedir.[75]

Kedi ve köpeklerde popülasyon kontrolü, hayvan refahı ve toplum sağlığı açısından büyük önem taşımaktadır. Türkiye'de 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu'na göre, hayvanlara tıbbi ve cerrahi müdahalelerin yalnızca veteriner hekimlerce yapılabileceği belirtilmiş, kontrolsüz üremenin önlenmesi amacıyla acısız şekilde yapılacak kısırlaştırma uygulamalarına izin verilmiştir. Özellikle kedi ve köpeklerin kısa sürede cinsel olgunluğa ulaşması, sık ve çoklu doğum yapmaları

---

74 Bill Pastner, Castration of Male Sex Offenders, *III. Sağlık Hukuku Kurultayı, 7-8 Kasım 2010,* (Ankara: Ankara Barosu Yayınları, 2011), s. 131.

75 William L. Marshall, *Diagnostic Issues, Multiple Paraphilias and Comorbid Disorders in Sexual Offenders:* Their Incidence and Treatment, Agression and Violent Behavior, 12 (2007), s. 26.

nedeniyle popülasyonlarının hızla artması, kontrolü güçleştirmekte ve bu durum hem hayvan refahı hem de toplum sağlığı için risk teşkil etmektedir.[76]

Kısırlaştırma, tarih boyunca pet hayvanlarının kontrolü açısından en etkili yöntemlerden biri olarak kabul edilmiştir. Cerrahi yollarla yapılan sterilizasyon, kalıcı ve güvenilir olması nedeniyle günümüzde de en çok tercih edilen yöntemdir. Cerrahi kısırlaştırma; orşiektomi (testislerin alınması), ovariektomi (ovaryumların alınması) veya gonadektomi (üreme bezlerinin çıkarılması) gibi işlemleri kapsamaktadır. Ayrıca, kimyasal kastrasyon ve hormonal aşılamalar da alternatif yöntemler arasında yer almaktadır. GnRH inhibisyonu yoluyla geçici doğurganlık engellenebilmekte, zona pellucida'ya yönelik vektörlü kontrasepsiyon uygulamalarıyla da deneysel çalışmalar yürütülmektedir.[77]

Kısırlaştırmanın yalnızca üremeyi kontrol altına almakla sınırlı olmadığı, aynı zamanda genital sistem hastalıklarının (örneğin pyometra, prostat hiperplazisi, testis tümörleri) önlenmesinde de etkili olduğu bilinmektedir. Özellikle erkek köpeklerde prostat hastalıkları, testis tümörleri ve perineal herni gibi durumların önlenmesi veya tedavi edilmesi amacıyla kastrasyon yaygın biçimde uygulanmaktadır. Ancak kısırlaştırmanın bazı olumsuz etkileri de literatürde tartışılmaktadır. Özellikle erken yaşta yapılan kısırlaştırmanın osteosarkom, hemanjiyosarkom, mast hücre tümörleri ve lenfoma gibi bazı tümör türlerinde risk artışına yol açabileceği rapor edilmiştir. Aynı şekilde kalça displazisi, patellar luksasyon ve bağışıklık sistemi üzerinde olumsuz etkileri olduğu bildirilmektedir. Bununla birlikte obezite riskinin kısırlaştırma sonrası arttığı ve buna bağlı olarak diyabet, eklem problemleri gibi hastalıkların görülme sıklığının yükseldiği de ifade edilmiştir. Davranışsal açıdan bakıldığında, kısırlaştırma; erkek köpeklerde saldırganlık, başıboş dolaşma ve işaretleme davranışlarını azaltmakta etkili olurken, bazı çalışmalarda kısırlaştırılmış

[76] Ali Osman Keşküş, *Sokak köpeklerinde farklı teknikler ile yapılan kastrasyonun postoperatif komplikasyonları,* (Şanlıurfa: Harran Üniversitesi, Yüksek lisans tezi, 2015), s. 22.

[77] Gizem Tez, Halit Kanca ve Havva Alemdar, Köpeklerde Kontrasepsiyon I: Cerrahi Sterilizasyonun Risk ve Yararlarının Değerlendirilmesi, *Veteriner Hekimler Deneği Dergisi*, 90/1 (2019), s. 55-65.

hayvanlarda bilişsel işlev bozuklukları ve sosyal davranışlarda değişiklikler görülebileceği de vurgulanmıştır.[78]

Kısırlaştırma zamanlaması da önemlidir. Erken yaşta yapılan kısırlaştırmanın avantajları arasında popülasyon kontrolüne katkı, istenmeyen gebeliklerin önlenmesi ve bazı davranış problemlerinin azaltılması yer alırken; kemik gelişimi, bağışıklık sistemi sağlığı ve bazı tümör riskleri açısından dikkatli olunması gerektiği bildirilmektedir. Bu nedenle kısırlaştırma zamanlamasında tür, ırk, cinsiyet ve bireysel sağlık durumu göz önünde bulundurularak veteriner hekim kararıyla hareket edilmesi gerekmektedir. Kısırlaştırma hem bireysel hayvan sağlığı hem de toplum sağlığı açısından vazgeçilmez bir uygulama olup, üreme kontrolünün sağlanması, hastalıkların önlenmesi ve sokak hayvanı popülasyonlarının düzenlenmesi açısından kritik rol oynamaktadır. Bununla birlikte, kısırlaştırmanın potansiyel yan etkileri de göz önünde bulundurularak bilimsel verilere dayalı karar verilmesi, veteriner hekim kontrolünde uygun zaman ve yöntemle uygulanması önem taşımaktadır.[79]

2024 yılı itibariyle Türkiye'de başıboş sokak hayvanlarının kısırlaştırılması tartışması, sosyal, etik ve pratik açılardan yoğun bir şekilde devam etmektedir. Bu tartışma, sokak hayvanlarının kontrolü, halk sağlığı, hayvan refahı ve kültürel değerler gibi birçok boyutu kapsamaktadır.

Başıboş sokak hayvanlarının kısırlaştırılması savunucuları, bu uygulamanın sokak hayvanı popülasyonunu kontrol etmenin ve buna bağlı halk sağlığı sorunlarını azaltmanın en etkili yolu olduğunu ileri sürmektedirler. Kuduz, parazitler ve diğer zoonotik hastalıkların yayılma riskini azaltmada kısırlaştırma önemli bir rol oynamaktadır.[80] Ayrıca, kısırlaştırma, sokak hayvanlarının kontrol altına alınması ile birlikte barınaklardaki aşırı kalabalıklaşmayı önler ve ötanazi oranlarını düşürür.[81]

---

78 Thiago H. Verdramini, Andressa R. Amaral, Vivian Pedrinelli, Rafael V. Zafalon, Roberta B. Rodrigues ve Marcia A. Brunetto, Neutering in Dogs and Cats: Current Scientific Evidence and Importance of Adequate Nutritional Management, *Nutrition Research Reviews*, 33/1 (2020), s. 134-144.

79 Baran A. vd., "Erkek Kedi ve Köpeklerde Üremenin Önlenmesi", *Turkiye Klinikleri J Vet Sci Obstet Gynecol-Special Topics* 2/2 (2016), 9-18.

80 Kâmil Erciyas, Public Health and Animal Population Control: *The Case of Turkey.* Journal of Veterinary Medicine*,* 45/3 (2022), s. 45-47.

81 Erciyas, 2022, s. 49-50.

Hayvan refahı açısından kısırlaştırma, hayvanların istenmeyen üreme sonucunda ihmal ve terk edilmesini önler. Kısırlaştırılmış hayvanlar, belirli kanser türleri ve diğer üreme sistemi hastalıkları riskinden korunmuş olur.[82] Bu da hayvanların genel sağlık durumunu iyileştirir ve yaşam kalitelerini artırır.

Kısırlaştırma karşıtları, bu uygulamanın hayvanların doğal haklarına müdahale olduğunu ve etik açıdan sorgulanması gerektiğini savunurlar. Ayrıca, bazı kültürel bakış açıları, kısırlaştırmayı doğal olmayan veya gereksiz bir müdahale olarak değerlendirir. Bu perspektiften bakıldığında, barınak yönetimi ve evlat edinme programlarının iyileştirilmesi gibi alternatif yöntemler önerilir.[83] Dini ve kültürel değerler de bu tartışmaları karmaşıklaştırmakta ve farklı görüşlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır.[84]

Tartışmalar, toplumun farklı kesimleri arasında süregelen diyalog ve politikalar aracılığıyla çözüm arayışlarıyla devam etmektedir. Hem halk sağlığı hem de hayvan hakları savunucuları, bu konuda dengeli ve sürdürülebilir çözümler bulmaya çalışmaktadır. Kısırlaştırma programlarının etkin bir şekilde yürütülmesi ve hayvan refahı standartlarının yükseltilmesi, uzun vadeli çözümler arasında görülmektedir.

1.6. Türkiye'de Hadım Tartışmaları

Türkiye'de cinsel suçlarla mücadele kapsamında önemli bir düzenleme, 26 Temmuz 2016 tarihinde Resmî Gazete'nin 29782 sayılı nüshasında yayımlanan "Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlardan Hükümlü Olanlara Uygulanacak Tedavi ve Diğer Yükümlülükler Hakkında Yönetmelik" ile yürürlüğe girmiştir. Bu düzenleme, Türk Ceza Kanunu'nun 5237 sayılı metninde yer alan Madde 102/2, Madde 103/1, Madde 103/2 ile Madde 104/2 ve Madde 104/3 çerçevesinde tanımlanan cinsel nitelikli suçlara ilişkin özel yaptırımlar getirmektedir. Yönetmeliğin amacı yalnızca

---

82 Oğuzhan Sevim, *Animal Welfare and Neutering: Health Benefits and Ethical Considerations,* International Journal of Animal Welfare*,* 12/1 (2023), s. 112-115.

83 Ahmet Yüksel, Cultural and Ethical Perspectives on Animal Neutering in Turkey. *Middle* Eastern Studies Review*,* 9/2 (2023), s. 77-80.

84 Yüksel, 2023, s. 82-85.

cezalandırmayı değil, aynı zamanda failin yeniden suç işlemesini önleyici tedbirleri ve toplumsal güvenliğin sağlanmasını da kapsamaktadır.[85]

Yönetmeliğin temel esaslarını belirleyen 6. maddede, cinsel suçlardan mahkûm olan kişilere yönelik tedbirlerin infaz süreciyle veya koşullu salıverilme sonrası denetim süresi içerisinde uygulanabileceği açıkça ifade edilmektedir. Bu noktada Cumhuriyet başsavcılıklarına, infaz hâkimliğine derhal başvurarak ilgili yükümlülüklerin belirlenmesini sağlama sorumluluğu verilmiştir. Düzenlemede yer alan yükümlülükler arasında tıbbi tedaviye tabi tutulmak, rehabilitasyon amaçlı programlara katılmak, mağdurun ikamet veya çalışma alanından uzak tutulmak, mağdurun bulunduğu yerlere yaklaşmaktan men edilmek,

Çocuklarla birlikte bulunmayı gerektiren işlerde çalıştırılmamak ve çocukların bakım ya da gözetimini gerektiren faaliyetlerden yasaklanmak gibi çok boyutlu önlemler yer almaktadır. Buradaki yaklaşımın yalnızca biyolojik tedbirlerden ibaret olmadığı, aynı zamanda mağdurun korunması ve failin toplumsal temas alanlarının sınırlandırılması yoluyla önleyici işlev gördüğü dikkat çekmektedir.[86]

Öte yandan koşullu salıverilme mekanizması da bu sürecin önemli bir parçası olarak öne çıkmaktadır. Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 5275 sayılı metninde yer alan 107. maddeye göre koşullu salıverilme, hükümlünün cezasının belirli bir kısmını iyi hâlli biçimde infaz etmesi sonrasında, geri kalan kısmını belirlenen kurallara uygun davranmak şartıyla özgürlüğü kısıtlanmadan tamamlaması anlamına gelmektedir. Akkaş'ın (2008) belirttiği gibi, bu düzenleme modern ceza hukukunun temel amaçlarından biri olan "ıslah" ilkesine dayanmaktadır. Dolayısıyla failin yalnızca cezalandırılması değil, toplum içinde yeniden sorumluluk bilinciyle yaşayabilmesi hedeflenmektedir.[87]

Bütün bu düzenlemeler, Türkiye'nin cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlarla mücadelesinde cezai yaptırımları sosyal kontrol ve rehabilitasyon mekanizmalarıyla birleştirmeye çalıştığını göstermektedir. Ancak bu noktada

---

85 Türk Ceza Kanunu (TCK 5237), *Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlardan Hükümlü Olanlara Uygulanacak Tedavi ve Diğer Yükümlülükler Hakkında Yönetmelik* 5237 (2016), Kanun No. 102/2 103/1 103/2.

86 Prof. Dr. Kudret GÜVEN, "Multidisipliner Bir İnceleme Konusu; Hadımlaştırma (Kastrasyon)", 51.

87 Türk Ceza Kanunu 5275 (TCK 5275), *Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun* 5275 (2008), Kanun No. 107.

uygulamanın etkinliği, yalnızca yasal düzenlemelerin varlığına değil, tedavi programlarının niteliğine, uzman desteğinin sürekliliğine ve denetim süreçlerinin titizlikle yürütülmesine bağlıdır. Nitekim sadece ilaç temelli bir yaklaşımın toplumsal koruma için yeterli olmayacağı, psikososyal destek mekanizmalarının da sürece dâhil edilmesi gerektiği akademik çevrelerde sıklıkla dile getirilmektedir.[88]

Yönetmelikte yer alan "tıbbi tedaviye tabi tutulmak" başlığı altında, 7. maddenin birinci fıkrasında tedavi kavramı şu şekilde açıklanmaktadır: hükümlülere yönelik olarak ayakta ya da yatarak, ilaçlı veya ilaçsız yahut her iki yöntemin birlikte uygulanması suretiyle, cinsel dürtünün azaltılmasına veya kontrol altına alınmasına; ayrıca cinsel isteğin azaltılması ya da tamamen ortadan kaldırılmasına yönelik yöntemler tıbbi tedavi kapsamında değerlendirilmektedir. Ancak bu tanımlama, kavramın içeriği bakımından önemli tartışmaları da beraberinde getirmektedir. Zira "tedavi" terimi, genellikle bir hastalık veya patolojik durumun giderilmesi anlamını taşırken, burada suç davranışı bir tür biyolojik veya psikiyatrik hastalık kategorisine indirgenmiş görünmektedir. Bu durum, hem kavramsal bir belirsizliğe yol açmakta hem de kamuoyunda "cinsel suç" ile "hastalık" arasındaki sınırların bulanıklaşmasına sebep olmaktadır. Dolayısıyla "tedavi" kavramının bu şekilde kullanılması, yalnızca hukuki değil aynı zamanda etik açıdan da sorgulanmaya açıktır.[89] Günümüz dünyasının suçlu' yu ''hasta'' olarak görmek ve değerlendirmek istediğini söylemek de mümkün olacaktır.

Uygulamanın işleyişine bakıldığında, hükümlüye tıbbi tedavi uygulanabilmesi için öncelikle sağlık kurulu raporunun alınması gerekmektedir. Bu rapor, bünyesinde ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanı ile birlikte üroloji veya endokrinoloji ve metabolizma hastalıkları uzmanlarını barındıran tam teşekküllü hastanelerden temin edilmektedir. Raporda kişinin tıbbi müdahaleye ihtiyaç duyup duymadığı, ihtiyaç varsa hangi yöntemlerin uygulanacağı açıkça belirtilir. Hazırlanan rapor sonrasında konu ceza infaz hâkimliğine taşınmakta ve hâkimin kararı doğrultusunda hükümlü, ilgili sağlık kuruluşuna sevk edilmektedir. Bu süreç, aslında yargısal mekanizma ile sağlık sisteminin iç içe geçtiğini ve tedavi kararının sadece

[88] TCK 5275.
[89] Zeynep Burcu AKBABA, "Kimyasal Hadım Yönteminin Anayasaya Uygunluğu -II", 383.

tıbbi bir değerlendirme değil aynı zamanda hukuki bir onay sürecini de içerdiğini göstermektedir.[90]

Sağlık Bakanlığına bağlı hastanelerde gerekli raporun düzenlenemediği durumlarda, ilgili hastane başhekimliği kararıyla hükümlünün üniversite hastanelerine yönlendirilmesi öngörülmektedir. Eğer hükümlünün bulunduğu bölgede bu tür bir tedaviye imkân sağlayacak sağlık kuruluşu mevcut değilse, Bakanlık tarafından başka bir merkeze sevk işlemi yapılmaktadır. Burada dikkati çeken bir diğer unsur ise, uygulamada kullanılan ilaçların Adalet Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığı'nın ortak bütçesinden karşılanmasıdır. Bu durum, söz konusu tedavinin bireysel değil, toplumsal güvenliğin sağlanmasına yönelik bir kamu politikası olarak ele alındığını ortaya koymaktadır.[91]

Yönetmelikte öngörülen bu tedavi süreci, yalnızca biyolojik müdahaleyi değil, aynı zamanda kurumsal koordinasyonu ve hukuki denetimi de kapsayan çok boyutlu bir yapı sergilemektedir. Ancak kavramsal düzeyde "tedavi" teriminin kullanımı, cinsel suçları patolojik bir bozukluk kategorisine indirgeme tehlikesi barındırdığı için, bu yaklaşımın hem tıp etiği hem de hukuk felsefesi açısından tartışmaya değer olduğu açıktır.

Yönetmelik uyarınca kimyasal kastrasyon tedbirine tabi tutulan hükümlülerin gözetim ve denetim süreçleri, kişinin cezaevinde olup olmamasına göre farklı kurumlar tarafından yürütülmektedir. Ceza infaz kurumlarında bulunan mahkûmların kontrolü ceza infaz kurumu müdürlüklerince sağlanırken, koşullu salıverme veya denetimli serbestlik kapsamında bulunanların takibi denetimli serbestlik müdürlükleri tarafından gerçekleştirilir. Bu uygulamada önemli bir unsur, tedavi sürecine ilişkin bilgilendirmelerin her altı ayda bir sağlık kuruluşlarından resmi yazı ile talep edilmesidir. Böylelikle tedavinin etkinliği ve sürekliliği, yalnızca tıbbi boyutta değil, aynı zamanda idari bir raporlama sistemi üzerinden de izlenmektedir.[92]

Öte yandan Yönetmelikte, koşullu salıverilen hükümlülerin "tedavi amaçlı programlara katılma" yükümlülüğü açıkça düzenlenmiştir. Bu noktada dikkat çeken

---

[90] Prof. Dr. Kudret GÜVEN, "Multidisipliner Bir İnceleme Konusu; Hadımlaştırma (Kastrasyon)", 51.

[91] Prof. Dr. Kudret GÜVEN, "Multidisipliner Bir İnceleme Konusu; Hadımlaştırma (Kastrasyon)", 51.

[92] Zeynep Burcu AKBABA, "Kimyasal Hadım Yönteminin Anayasaya Uygunluğu -II", 383.

husus, söz konusu karar alınmadan önce kişinin rızasının aranmadığıdır. Dolayısıyla hükümlünün onayının yok sayılması, kişinin kendi bedeni ve iradesi üzerindeki tasarruf hakkını tamamen ortadan kaldırmaktadır. Bu durum, hukukun temel ilkelerinden biri olan bireysel özerklik ve insan onuruna saygı ilkesiyle ciddi bir gerilim yaratmaktadır. Yönetmeliğin bu yönü, etik açıdan tartışmalı bir düzenleme olarak karşımıza çıkmaktadır.[93]

Cezalarının infazı sürecinde veya koşullu salıverildikten sonra denetim altında bulunan hükümlüler, çok sayıda yükümlülüğe tabi tutulmaktadır. Bunlar arasında; çağrılara ve resmi programlara katılma, kendisi için hazırlanan denetim planına uyma, tedavi ve rehabilitasyon çalışmaları kapsamında belirlenen yükümlülükleri yerine getirme, ayrıca denetim sürecinde görev yapan personelin uyarı ve önerilerine riayet etme zorunluluğu bulunmaktadır. Bu yükümlülükler, aslında yalnızca tedavi sürecine değil, aynı zamanda bireyin topluma yeniden entegrasyonunu hedefleyen disipliner bir yapıya işaret etmektedir.

Yönetmelik ayrıca, hükümlünün adres değişikliklerini derhal denetimli serbestlik müdürlüğüne bildirmesini zorunlu kılmıştır. Askerlik yükümlülüğü söz konusu olduğunda da aynı kural geçerlidir; kişi askere gitmeden önce müdürlüğe bilgi vermek ve askerlik hizmeti bitiminden itibaren on gün içerisinde dönüşünü ilgili makama bildirmek durumundadır. Ancak burada önemli bir boşluk göze çarpmaktadır: askerlik süresince hükümlünün herhangi bir suç işlemeyeceğine dair kesin bir güvence bulunmamaktadır. Bu durum, tedbirin sürekliliği ve etkinliği konusunda soru işaretleri doğurmakta ve uygulamanın toplumsal güvenlik perspektifinden ne ölçüde işlevsel olduğu tartışmaya açılmaktadır.[94]

Dünya genelinde ve ülkemizde her geçen an çok sayıda cinsel suç vakası ortaya çıkmaktadır. Bu durum karşısında yasama organları, suçların değişen biçim ve yoğunluğunu dikkate alarak ceza mevzuatlarını sürekli olarak revize etmektedir. Türkiye'de ise 26 Temmuz 2016 tarihinde yürürlüğe giren "Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlardan Hükümlü Olanlara Uygulanacak Tedavi ve Diğer Yükümlülükler Hakkında Yönetmelik", Türk Ceza Kanunu'ndaki bazı düzenlemelerin cinsel suçlara ilişkin hükümlerini özellikle çocuklara (18 yaş altı bireylere) karşı işlenen fiiller

[93] Zeynep Burcu AKBABA, "Kimyasal Hadım Yönteminin Anayasaya Uygunluğu -II", 384.
[94] Zeynep Burcu AKBABA, "Kimyasal Hadım Yönteminin Anayasaya Uygunluğu -II", 384.

bakımından yeniden şekillendirmiştir. Bu kapsamda cinsel saldırı (TCK m.102), çocuğun cinsel istismarı (TCK m.103), reşit olmayanla cinsel ilişki (TCK m.104) ve cinsel taciz (TCK m.105) suçları temel başlıklar olarak öne çıkmaktadır. Ancak bu çalışmada, Yönetmelik çerçevesinde yalnızca ilk üç madde üzerinde durulacaktır.[95]

TCK m.102 uyarınca, "fiilin vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi" halinde faile on iki yıldan az olmamak üzere hapis cezası verileceği öngörülmektedir. Aynı fiilin eşe karşı işlenmesi durumunda ise, soruşturma ve kovuşturma süreçleri mağdurun şikâyetine bağlıdır. Burada korunan esas hukuki yarar, bireyin cinsel dokunulmazlığıdır. Cinsel dokunulmazlık kavramı, kişinin bedeni üzerinde iradesi dışında gerçekleştirilen her türlü cinsel davranışın engellenmesini ifade etmektedir. Dolayısıyla failin eylemden haz duyup duymaması hukuki açıdan bir önem taşımamaktadır. Ayrıca madde, evlilik birliği içerisinde rıza unsurunu açıkça vurgulamakta; bu sınırın aşılması durumunda ise adli sürecin yalnızca mağdurun şikâyeti üzerine işletileceğini hüküm altına almaktadır.[96]

Maddenin ikinci fıkrası ise suçun nitelikli hâlini düzenlemektedir. Buna göre, reşit bireylerin rızaları dışında vücutlarına organ ya da sair bir cisim sokulması, fail açısından daha ağır bir cezai yaptırımı gerektirmektedir. Bu noktada cinsiyet ayrımı yapılmamakta; yani mağdur kadın da erkek de olabilir. Ayrıca suçun kapsamına yalnızca vajinal değil, aynı zamanda anal veya oral yollarla gerçekleştirilen fiiller de dâhil edilmektedir. Penis, sopa veya benzeri cisimlerin kullanılması bu madde kapsamında "nitelikli cinsel saldırı" olarak değerlendirilmektedir. Bununla birlikte, kanun metninde eylemin vücudun hangi bölgelerine yönelik olarak gerçekleştirildiğinin açıkça belirtilmemiş olması, düzenlemenin yorumlanmasında çeşitli belirsizlikler yaratmaktadır. Bu durum, maddeye yönelik eleştirel bir perspektif geliştirilmesine yol açmakta ve cinsel saldırının sınırlarının hukuki açıdan daha net bir biçimde tanımlanması gerektiğini ortaya koymaktadır.[97]

TCK m.103 çocuğun cinsel istismarı suçunu düzenlemektedir. Maddenin ilk fıkrası uyarınca, "çocuğu cinsel yönden istismar eden kişi, sekiz yıldan on beş yıla

---

[95] Türk Ceza Kanunu (TCK 102 103 104), *Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlardan Hükümlü Olanlara Uygulanacak Tedavi ve Diğer Yükümlülükler Hakkında Yönetmelik* TCK 102 103 104 (2016).

[96] TCK 102 ,103, 104.

[97] TCK 102, 103, 104.

kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel istismarın sarkıntılık düzeyinde kalması hâlinde üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Mağdurun on iki yaşını tamamlamamış olması hâlinde verilecek ceza, istismar durumunda on yıldan, sarkıntılık durumunda beş yıldan az olamaz. Sarkıntılık düzeyinde kalmış suçun failinin çocuk olması hâlinde soruşturma ve kovuşturma yapılması mağdurun, velisinin veya vasisinin şikâyetine bağlıdır." hükmü yer almaktadır. Bu düzenlemeden anlaşılacağı üzere, failin eylemi sarkıntılık boyutunda kaldığında daha düşük bir yaptırım öngörülürken, mağdurun yaşı küçüldükçe cezanın alt sınırı yükseltilmektedir. Böylece yasa koyucu, yaş küçüklüğünü cezayı ağırlaştırıcı bir unsur olarak dikkate almıştır.[98]

Maddede ayrıca "cinsel istismar" kavramı tanımlanmış ve kapsamı açıklığa kavuşturulmuştur. Buna göre, "a) On beş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış, b) Diğer çocuklara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlar" cinsel istismar kapsamında değerlendirilmektedir. Bu tanımdan açıkça anlaşılacağı üzere, mağdur çocuğun rızası olsa bile ceza sorumluluğu ortadan kalkmamaktadır. Nitekim maddenin gerekçesinde de belirtildiği gibi, on beş yaşını doldurmamış olan ya da doldurmuş olmakla birlikte fiilin anlam ve sonuçlarını kavrayamayacak durumda bulunan çocuklara yönelik her türlü cinsel eylem istismar niteliği taşımaktadır. Bu yaklaşım, çocukların rızasının hukuken geçerli kabul edilmemesi ilkesine dayanmaktadır ve çocukların korunmasını merkeze alan bir ceza politikası anlayışını yansıtmaktadır.[99]

Maddenin ikinci fıkrası ise istismarın nitelikli halini düzenlemektedir. Buna göre, "cinsel istismarın vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, on altı yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur. Mağdurun on iki yaşını tamamlamamış olması hâlinde verilecek ceza on sekiz yıldan az olamaz." ifadesiyle, fiilin ağırlığı arttıkça ceza miktarının da yükseltildiği görülmektedir. Özellikle on iki yaşını doldurmamış çocuklara karşı bu

[98] TCK 102 ,103, 104.
[99] TCK 102, 103, 104.

şekilde işlenen suçlarda kanun koyucu oldukça yüksek bir alt sınır öngörerek çocukların korunmasına ilişkin hassasiyetini ortaya koymuştur.[100]

TCK m.103 kapsamında düzenlenen cinsel istismar suçunda failin cezalandırılması mağdurun şikâyetine bağlı değildir. Yani özellikle on beş yaşın altındaki çocuklara yönelik istismar eylemleri şikâyet koşuluna bağlanmadan resen soruşturulmaktadır. Bu durum, çocukların korunmasını en üst düzeyde güvence altına almak amacıyla oluşturulmuş bir düzenleme olarak değerlendirilebilir. Bununla birlikte, uygulamada istismar ile sarkıntılık arasındaki sınırın tespitinde yaşanan belirsizlikler ve fiilin "algılama yeteneği" ölçütü üzerinden değerlendirilmesi, hâkimlere geniş bir takdir alanı bırakmakta ve bu durum kimi eleştirilere yol açmaktadır.[101]

TCK m.104'ün ikinci fıkrası uyarınca, "suçun mağdur ile arasında evlenme yasağı bulunan kişi tarafından işlenmesi hâlinde, şikâyet aranmaksızın, on yıldan on beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur." Burada yasa koyucu, mağdurla fail arasındaki ilişkinin niteliğini ağırlaştırıcı bir unsur olarak görmüş ve kamu düzenini ilgilendiren bir durum söz konusu olduğu için şikâyet şartını kaldırmıştır.[102]

Aynı maddenin üçüncü fıkrasında ise, "suçun, evlat edineceği çocuğun evlat edinme öncesi bakımını üstlenen veya koruyucu aile ilişkisi çerçevesinde koruma, bakım ve gözetim yükümlülüğü bulunan kişi tarafından işlenmesi hâlinde, şikâyet aranmaksızın ikinci fıkraya göre cezaya hükmolunur." ifadesi yer almaktadır. Bu düzenleme ile çocuğun en fazla güvenmesi gereken konumda olan kişilerin istismarına karşı özel bir koruma mekanizması getirilmiş ve şikâyete bağlı olmaksızın doğrudan kamu davası açılması öngörülmüştür.[103]

Ancak uygulamada, failin çocuğun iradesine etki ederek "rızası var" şeklinde bir algı yaratabilmesi ciddi bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum, birçok vakada suçun şikâyete bağlanması halinde soruşturmanın açılmadan kalmasına yol açabilmekte ve çocukların korunması noktasında ciddi boşluklar ortaya çıkarmaktadır.

---

[100] TCK 102, 103, 104.
[101] TCK 102, 103, 104.
[102] TCK 102, 103, 104.
[103] TCK 102, 103, 104.

Nitekim Türkiye'de son yıllarda artan cinsel istismar, saldırı ve taciz vakaları dikkate alındığında, mevcut yönetmeliklerin hem terminoloji hem de uygulama bakımından eksiklikler içerdiği görülmektedir. Kullanılan bazı kavramların belirsizliği, uygulayıcılar açısından farklı yorumlara yol açmakta ve bu da mağdur çocukların haklarını zayıflatmaktadır. Bu nedenle konu, yalnızca hukuk çevrelerinde değil, aynı zamanda sivil toplum örgütleri ve uzmanlar tarafından da ele alınmış; çeşitli platformlarda kaygılar dile getirilerek kamuoyu bilgilendirilmiştir.[104]

Türk Tabipleri Birliği, Türkiye Psikiyatri Derneği, Adli Tıp Uzmanları Derneği ve Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği tarafından yayımlanan ortak açıklamada, ilgili yönetmeliğin uygulanmasının hem temel insan hakları hem de mesleki etik ve bilimsel standartlar açısından ciddi sakıncalar doğurabileceği ifade edilmiştir. Söz konusu duyuruda, yalnızca cinsellik unsurunun hedef alınmasının suçun nedenlerini ve tekrarını önlemede yetersiz kalacağı, bunun yerine toplumsal yapının bir bütün olarak incelenmesi gerektiği özellikle vurgulanmıştır. Ayrıca ataerkil düzenin cinsiyet rolleri üzerinden güç kazandığı ve bu bağlamda erkek egemen kültürel bakışın odak noktasına alınmasının zorunlu olduğu dile getirilmiştir. Yine açıklamada, cinsel suç işleyen bireylerin çoğunun aslında tedavi edilebilir ruhsal bir rahatsızlığa sahip olmadığı, bu nedenle cinsel suç ve suçluların yalnızca "tıbbi bir problem" olarak görülmesinin ciddi bir tehlike barındırdığı belirtilmiştir. Bu yaklaşımın, suçu masumlaştırma ve failin sorumluluğunu azaltma riskini ortaya çıkaracağı, ayrıca insan sağlığı ve tıp etiği bakımından telafisi mümkün olmayan zararlara yol açabileceği endişesi dile getirilmiştir.[105]

Öte yandan, yönetmeliğin 7. maddesinde öngörülen infaz yöntemi, hukuk çevrelerinde de tartışmalara neden olmuştur. Burada en çok gündeme gelen nokta, düzenlemenin İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'nin 3. maddesinde güvence altına alınan işkence ve insanlık dışı muamele yasağı ile Anayasa'nın 17/3. maddesinde yer alan "Kimse insan haysiyeti ile bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz" hükmü karşısındaki konumudur. Bu bağlamda, infazın bireyin beden

[104] Zeynep Burcu AKBABA, "Kimyasal Hadım Yönteminin Anayasaya Uygunluğu -II", 385.
[105] Zeynep Burcu AKBABA, "Kimyasal Hadım Yönteminin Anayasaya Uygunluğu -II", 385.

bütünlüğü ve maddi-manevi varlığını koruma hakkını ihlal edebileceği yönünde ciddi kaygılar ortaya konmuştur.[106]

Ayrıca, suçun toplumda yarattığı derin infial ve hassasiyet göz önünde bulundurulduğunda, feminist yaklaşımlar da meseleye farklı bir perspektif getirmiştir. Özellikle ataerkil kültürel yapının cinsellik üzerinden kendisini yeniden ürettiği, bu yönetmeliğin ise toplumsal cinsiyet eşitsizliğini daha da derinleştirme ihtimali taşıdığı yönünde eleştiriler gündeme gelmiştir.[107]

Sağlık alanında ise konu, özellikle tıp etiği uzmanlarının dikkat çektiği üzere, suçun tıbbileştirilmesi meselesi üzerinden tartışılmıştır. Yönetmelik, hekimliğin mesleki değerleriyle korumaya çalıştığı etik ilkelerin, hukuk aracılığıyla bireyin aleyhine bir şekilde kullanılmasına neden olmakta ve bu süreçte hekimleri doğrudan taraf konumuna getirmektedir. Bu durum, yalnızca tıbbi etik açısından değil, aynı zamanda hukuk ve insan hakları bağlamında da derin bir tartışma alanı yaratmaktadır.[108]

Yönetmelik kapsamında öngörülen kimyasal kastrasyon uygulaması, hukuk literatüründe genellikle bir ceza yöntemi olarak değerlendirilse de medyada ve kamuoyunda bu uygulamanın aslında idamın modern bir hazırlığı olduğu yönünde yorumlar sıkça yer bulmaktadır. Bu bağlamda, söz konusu müdahalenin ağırlığı ve geri dönüşümsüz niteliği, insanlık onuruyla çeliştiği ve failin cezalandırılmasında "kısasa kısas" mantığını çağrıştırdığı şeklinde eleştirilmektedir.

Bununla birlikte, yönetmelikte belirtilen uygulamanın hukuki statüsü tartışmalıdır; söz konusu tedbirin ceza mı yoksa güvenlik tedbiri mi olduğu net biçimde belirlenmemiştir. Güvenlik tedbirleri genel olarak toplum düzenini koruma amacı taşımakta ve cezalarla benzerlik gösterse de cezai yaptırımların aksine bastırıcı değil önleyici bir işlev taşımaktadır. Bu tedbirler, failin gelecekte oluşturabileceği potansiyel tehlikeyi engellemeyi hedefleyerek, ileriye dönük koruyucu bir rol üstlenmektedir. Bu bakımdan, kimyasal kastrasyon uygulamasının hem cezai hem de güvenlik tedbiri niteliği taşıyıp taşımadığı hukuki tartışmaların merkezinde yer almaktadır.

---

[106] TCK 102 103 104.
[107] Zeynep Burcu AKBABA, "Kimyasal Hadım Yönteminin Anayasaya Uygunluğu -II", 387.
[108] Zeynep Burcu AKBABA, "Kimyasal Hadım Yönteminin Anayasaya Uygunluğu -II", 388.

1.7. Değerlendirme

Bu bölümde, hadım kavramı ve uygulamalarına ilişkin tarihsel, tıbbi, hukuki ve toplumsal boyutlar kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır. Öncelikle, hadımın tanımı ve tarihsel süreç içerisindeki gelişimi incelenmiş; antik dönemden modern döneme kadar farklı coğrafyalarda hadım uygulamalarının kültürel, dini ve toplumsal bağlamları ortaya konmuştur. Antik çağlarda genellikle sosyal statü ve iktidar araçları olarak kullanılan hadım uygulamalarının, Orta çağ ve İslam dünyasında hem siyasi hem de hukuki işlevler üstlendiği görülmektedir. Özellikle Osmanlı ve diğer İslam devletlerinde hadım uygulamalarının saray ve yönetim mekanizmalarındaki rolü, bu uygulamanın yalnızca biyolojik bir müdahale değil, aynı zamanda toplumsal ve politik bir strateji olarak değerlendirildiğini göstermektedir. Çin ve Doğu Asya'daki uygulamalar ise farklı kültürel ve ritüel gerekçelerle gerçekleştirilmiş, sosyal hiyerarşi ve iktidar mekanizmalarıyla doğrudan ilişkili olmuştur. Rönesans dönemi ve modern Avrupa örneklerinde ise hadım uygulamaları hem tıbbi hem de sosyal bağlamda yeniden şekillenmiş, özellikle performans sanatları ve saray hizmetleri bağlamında belirginleşmiştir. Modern dönemde ise tıbbi, etik ve hukuki boyutlar ön plana çıkmış, bireyin hakları, etik ilkeler ve uluslararası standartlar çerçevesinde tartışmalar yoğunlaşmıştır. İslam hukukunda hadım konusunun ele alınışı ise hem ceza hukuku hem de ahlaki ve dini normlar açısından farklı bir perspektif sunmaktadır; burada, bireyin bedensel bütünlüğü ile toplumsal düzen arasındaki hassas dengenin korunması ön plana çıkmaktadır.

Bölümün bir diğer önemli boyutu, hadım uygulamasının tıbbi ve cezai gerekçeleri olmuştur. Tıbbi sebepler arasında cinsel sağlık sorunları, cinsel suçluların tedavisi, tıbbi yöntemler, travma veya kaza sonucu oluşan hasarlar ve kronik ağrı veya hastalık yönetimi gibi alanlar detaylı olarak ele alınmıştır. Bu kapsamda, tıbbi müdahalelerin yalnızca biyolojik bir tedavi amacı taşımadığı, aynı zamanda bireyin psikolojik ve sosyal iyilik halini de etkileyen multidisipliner bir süreç olduğu vurgulanmıştır. Cezai sebepler bağlamında ise hadım uygulamalarının cinsel suçların önlenmesi, toplumsal güvenliğin sağlanması ve idari tedbirlerin uygulanması çerçevesinde işlev gördüğü; bununla birlikte toplumsal normların korunması ve etik-hukuki tartışmaların sürekli gündemde kaldığı görülmektedir. Buradan hareketle,

hadımın yalnızca bireysel bir müdahale değil, aynı zamanda toplumla etkileşim içerisinde bir kontrol mekanizması olarak da değerlendirilebileceği anlaşılmaktadır.

Hadımlaştırma türleri başlığı altında, cerrahi ve kimyasal yöntemler ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Cerrahi hadımlaştırma, orşiektomi, penektomi ve epididimektomi gibi invaziv işlemleri kapsamakta; bu müdahalelerin hem psikolojik hem de sosyal etkileri, ayrıca etik ve hukuki boyutları geniş bir perspektifle tartışılmaktadır. Kimyasal hadımlaştırma ise modern tıbbın sunduğu alternatif bir yöntem olarak incelenmiş, amaçları, kullanım alanları, uygulama süreci ve etik-hukuki çerçeveleri ayrıntılı biçimde ele alınmıştır. Her iki yöntemin uygulanması sırasında karşılaşılan etik ikilemler, insan hakları ve bireysel özerklik açısından değerlendirilmiş; psikolojik ve sosyal etkilerin uzun vadeli sonuçları üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda, hadım uygulamaları yalnızca biyolojik bir müdahale olarak değil, aynı zamanda toplumsal, psikolojik ve etik boyutları olan karmaşık bir olgu olarak görülmüştür.

Bölüm ayrıca hadım etmenin hukuki niteliğini tartışmış, Türkiye'de ve dünyada hukuk sistemleri tarafından uygulamanın ceza mı yoksa güvenlik tedbiri mi olarak değerlendirildiği üzerinde durmuştur. Kimyasal hadımlaştırma, özellikle cinsel suçlar bağlamında tartışmalı bir uygulama olarak öne çıkmakta; ceza hukuku, insan hakları ve etik ilkeler çerçevesinde farklı yorumlara açık bir konumda bulunmaktadır. Türkiye özelinde yürütülen tartışmalar, yönetmeliklerin eksiklikleri, rızaya dayalı olmayan uygulamalar ve birey hakları ile toplum güvenliği arasındaki hassas dengeyi gündeme getirmiştir. Bu tartışmalar, hadım uygulamalarının yalnızca hukuki bir yaptırım değil, aynı zamanda toplumsal değerler, etik ilkeler ve tıbbi standartlarla iç içe geçen çok boyutlu bir fenomen olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu bölümde, hadım kavramının tarihsel, tıbbi, hukuki ve toplumsal boyutlarını bütüncül biçimde ortaya koymaktadır. Hadım uygulamalarının tarih boyunca değişen anlam ve işlevleri, modern dönemde etik ve hukuki çerçevede tartışılan kimyasal ve cerrahi uygulamalar, tıbbi gerekçeler ve cezai gerekçeler çerçevesinde ele alınmıştır. Ayrıca, Türkiye'deki hukuki ve toplumsal tartışmalar, hadımın yalnızca bireysel bir müdahale olmadığını, aynı zamanda toplum düzeni, etik değerler ve insan hakları ile doğrudan ilişkili bir uygulama olduğunu

göstermektedir. Bu bütüncül değerlendirme, bölümün temel amacını; hadım uygulamalarının çok boyutlu yapısını akademik bir çerçevede açıklamak ve ileri çalışmalara temel oluşturacak bir zemin hazırlamak şeklinde özetlemektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

İSLAM HUKUKUNDA KISIRLAŞTIRMA (HISÂ), YARATILIŞI DEĞİŞTİRME VE İLİŞKİLİ HÜKÜMLER

İslam hukukunda hısâ (خصاء) (kısırlaştırma) konusu hem hayvanlar hem de insanlar bağlamında derinlemesine ele alınmış, yaratılışı değiştirme yasağı (müsle) ve neslin korunması ilkeleriyle ilişkilendirilmiştir. Bu mesele, Kur'an, sünnet ve fıkıh literatüründeki çeşitli metinler ışığında incelenmiştir. Özellikle darü'l-İslam (İslam toprağı) sınırları içerisinde gayrimüslimlerle olan ilişkiler ve kilise inşası gibi konularla da metaforik bir bağlamda ele alınmıştır.

2.1. İslam Hukukunda Hadım

İslam hukuku, sadece bireylerin ibadet hayatını değil, aynı zamanda sosyal, ekonomik ve hukuki ilişkilerini düzenleyen kapsamlı bir sistemdir. Bu sistem, temel kaynakları ve yorum yöntemleri ile kendine özgü bir yapıya sahiptir. İslam hukuku, vahye dayalı kaynaklardan beslenmesi bakımından diğer hukuk sistemlerinden ayrılır. Bu bölümde bir giriş niteliğinde kısaca, İslam hukukunun temel kaynakları, ilkeleri ve hukuki metodolojisi ele alacağız.

İslam hukukunun dayandığı başlıca kaynaklar dört ana başlıkta toplanabilir: Kur'an, Sünnet, İcma ve Kıyas. Bu dört kaynak, klasik fıkıh metodolojisinin temelini oluşturur.Kur'an-ı Kerim, İslam hukukunun ilk ve en temel kaynağıdır. Müslümanların yaşam biçimini şekillendiren emir ve yasakların büyük bir kısmı Kur'an'da yer almaktadır. Kur'an'da doğrudan hukuki hükümler içeren yaklaşık 500 ayet bulunduğu kabul edilmektedir. Bu ayetler özellikle ibadetler, aile hukuku, miras, ceza hukuku ve borçlar hukuku gibi alanlara yöneliktir.[109]

Hz. Peygamber'in söz, fiil ve takrirleri olan sünnet, Kur'an'da yer almayan hükümlerin açıklanması ve uygulanmasında hayati öneme sahiptir. Kur'an'da genel olarak ifade edilen birçok hüküm, sünnetle detaylandırılmıştır. Örneğin, namazın vakitleri ve rekât sayıları Kur'an'da detaylıca belirtilmemişken, bu hususlar sünnette

[109] Abdülvehhâb Hallâf, *İlmü uṣûli'l-fiḳh*, thk. Seyyid Zekeriyya es-Sabbag (Riyad: Darü'l-Fazile, 2014), 1/45-55.

açıklığa kavuşturulmuştur.İcma, İslam alimlerinin bir konuda fikir birliği etmeleridir. Özellikle sahabe ve tabiîn döneminde ortaya çıkan icmalar, sonraki dönemlerde bağlayıcı kabul edilmiştir. İcma, Kur'an ve sünnetin açık hüküm vermediği konularda hukuki bir istikrar sağlar.Kıyas, hakkında açık hüküm bulunmayan yeni bir meseleye, hakkında hüküm bulunan benzer bir mesele üzerinden hüküm verilmesidir. Bu yöntemde illetin (hukuki gerekçe) tespiti esastır. Örneğin, şarap içmenin haram oluşu sarhoşluk illetine dayandırılarak kıyas yoluyla diğer uyuşturucu maddelere de teşmil edilebilir.[110]

Asli kaynaklara ek olarak, fıkıh usulü literatüründe bazı tali kaynaklar da yer alır. Bunlar arasında istihsan, maslahat, örf ve sedd-i zerai gibi yöntemler sayılabilir. Bu yöntemler, özellikle Hanefi ve Maliki mezheplerinde önemli bir yere sahiptir.İstihsan, kıyasın doğuracağı zorlukları bertaraf etmek için daha uygun ve adalete yakın bir hüküm vermek anlamına gelir.Maslahat, kamu yararını esas alarak hüküm belirleme yöntemidir. Malikiler bu yönteme büyük önem vermiştir.Örf, toplumda yaygın olan ve şeriata aykırı olmayan uygulamaların hüküm kaynağı olarak değerlendirilmesidir.[111]

a) Kur'an-ı Kerim ve Sünnette hadım meselesi (kastrasyon) hakkında doğrudan bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak, İslam hukukçuları ve alimleri bu konuyu çeşitli açılardan değerlendirmişlerdir. İslam hukukunda, genellikle insan bedenine zarar vermeme ve Allah'ın yaratışını değiştirmeme ilkeleri önemlidir ve bu ilkeler hadım meselesinin değerlendirilmesinde temel alınmaktadır. Kur'an-ı Kerim'de doğrudan hadımlıkla ilgili bir ayet bulunmamaktadır. Ancak, insan bedenine zarar verme ve yaratılışı değiştirme ile ilgili genel ilkeler vardır. Allah'ın yarattığını değiştirmeme ilkesi Şeytan'ın insanları Allah'ın yaratışını değiştirmeye yönlendirdiği belirtilerek vurgulanmaktadır. Nisa Suresi'nin 119. ayetinde, "Ve Allah'ın yarattığını değiştirmelerini emredeceğim," ifadesi bu ilkeyi ortaya koymaktadır. Ayrıca, insan bedenine zarar vermeme ilkesi de Bakara Suresi'nin 195. ayetinde, "Kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayın," ifadesiyle belirtilmiştir.

b) Sünnette hadım meselesi doğrudan ele alınmamıştır, ancak Hz. Muhammed'in (s.a.v.) bazı hadislerinde dolaylı olarak bu konuya değinilmiştir.

[110] Abdülvehhâb Hallâf, *İlmü uṣûli'l-fiḳh*, 1/45-55.
[111] Abdülvehhâb Hallâf, *İlmü uṣûli'l-fiḳh*, 1/45-55.

Özellikle bazı sahabelerin bekarlık ve cinsel arzularını kontrol edememe endişesiyle kendilerini hadım etmek istemeleri üzerine Hz. Muhammed bu tür uygulamalara izin vermemiştir. Bir hadiste, "Bize kadınlardan uzak durmayı ve kendimizi hadım etmeyi yasakladı," ifadesi bu durumu anlatmaktadır. Hadım etmenin, şer'î anlamda yasaklanması, fıtrat (doğal yaratılış) ve ilahi irade kavramlarının fıkıh literatüründeki derin bağlamına oturur. Bu tür bir müdahale, sadece fiziki değil, ahlaki ve dini açıdan da büyük bir sınır ihlali olarak görülür. Şevkânî, hadım etme eyleminin, bireylerin toplumsal ve dini rollerinin bozulmasına yol açabileceğini ve bunun da Allah'ın yasaklamış olduğu bir fiil olduğunu ifade eder.[112]

Hadım etme, kişinin bedensel yapısını kalıcı bir şekilde değiştirdiği için haram kabul edilmiştir. Bu fiil hem kişisel hem de toplumsal düzeyde büyük bir günahtır. Hanefî mezhebi, bu konuda çok net bir tavır alır ve bu tür bir fiili kesinlikle yasaklar. Bedene müdahale ve bütünlüğünü bozma, İslam hukukunun temel ilkelerine aykırıdır.[113]

Bu hüküm, köleye uygulanan müdahalenin sadece bedensel zarar olmadığını, aynı zamanda kölenin insanlık onurunu da ihlâl ettiğini vurgular. İslam hukukunda, kölelerin dahi bedenî hakları ve insanlık onurları vardır ve bu hakların ihlali, aynı şekilde hukuki sorumluluk doğurur. Hadım etme, toplumun temel yapısına zarar verir ve köleliğin köle üzerindeki özümsenmiş üstünlük anlayışını daha da derinleştirir. Hadım etme, bir insanın bedenine yapılan müdahaleyi içerdiği için, İslam'da bu tür bir müdahale, insanlık onuru ile bağdaşmaz. İslam, insanların bedenlerine saygı gösterilmesini ister ve bedensel bütünlük çok değerli bir hak olarak kabul edilir. Hadım etme, kişinin bedenine yapılan kalıcı bir müdahale olduğundan, bu, bedensel hakların ihlali anlamına gelir. İslam hukuku, tarihsel olarak insanın bedenine yönelik müdahalelere oldukça dikkatli bir yaklaşım sergilemiştir. Bu tür müdahaleler, özellikle bedenin doğal yapısına zarar veren işlemler, dinî ve ahlâkî açılardan sıkça tartışma konusu olmuştur. Bu çerçevede, hadım etme konusu, farklı İslam hukuku mezheplerinin ve âlimlerinin geniş bir şekilde ele aldığı bir meseledir. İslam düşüncesinde, bir kişinin bedenine yönelik her türlü müdahale, yalnızca pratik

[112] Ebû Abdillâh Muhammed b. Alî b. Muhammed eş-Şevkânî es-San'ânî el-Yemenî, *Fethu'l-Kadîr* (İskenderiyye: ed-Darü'l-Alemiyye li'n-Neşri ve't-Tevzî, 2018), 1/496.

[113] Şeyh Nizâm, *el-Fetâva'l-Hindiyye*, thk. Abdüllatif Hasan Abdurrahman (Kahire: Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, ts.), 3/1005.

bir mesele değil, aynı zamanda ahlâkî ve felsefî bir meseledir. Hadım etme gibi bedensel müdahaleler, kişinin yaratılışına karşı bir isyan olarak kabul edilir. Beden, Allah'ın yarattığı bir emanet olduğundan, onun tahrip edilmesi, sadece dini değil, ahlâkî bir suçtur. Bu düşünce, kişinin hayatına, sağlığına ve bedenine duyduğu saygının bir yansımasıdır. İslam, insanın bedeniyle bir bütün olarak kabul edilir ve bu bütünlüğe zarar vermek, sadece bireysel değil, toplumsal bir felaket anlamına gelir. Fetâvâ-yı Hindiyye ve İbn Âbidîn gibi eserler, bu meselenin sadece dini değil, ahlâkî ve felsefî yönlerine de vurgu yapar. Hadım etme, yalnızca bir bedensel müdahale olarak kalmaz, aynı zamanda kişinin fıtratına karşı bir girişim olarak görülür. İslam hukukunun bu hassasiyeti, insanın bedenine yönelik müdahalelerde bulunmanın sınırlarını çizer ve bu müdahalelerin ancak zaruret durumunda ve tıbbi gereklilik halinde meşru kabul edilebileceğini belirtir.[114]

Bu mesele, zaman içinde sosyal, hukuki ve felsefî anlamda derinlemesine tartışılmış ve İslam hukukunun temel prensipleriyle uyumlu bir şekilde şekillendirilmiştir. İslam, insanın bedenini bir emanet olarak kabul eder ve buna zarar verilmesi, sadece dini değil, tüm insanlık için tehlikeli sonuçlar doğurabilecek bir davranış olarak kabul edilmiştir. Bu anlayış, İslam toplumlarında bedenin bütünlüğüne saygı gösterilmesini ve bu tür müdahalelerin en aza indirilmesini sağlamayı amaçlar. İbn Rüşd, Maliki mezhebi başta olmak üzere, bütün mezheplerin insan bedenine yönelik zararlı fiilleri yasakladığını belirtir. Ancak, bu konuda mezhepler arasında bazı farklılıklar da vardır. İbn Rüşd, savaşta veya kısas uygulamalarında, organ kesmenin meşru olabileceğini ifade eder. Kısas (kan davası) ve savaş gibi durumlarda, bir kişinin bedensel zarara uğraması, o kişinin işlediği suçun karşılığı olarak kabul edilir ve buna göre fıkhî hükümler uygulanır. Ancak, bu tür müdahalelerin, yargı ve adalet temelli olması gerektiği de İbn Rüşd tarafından vurgulanır. İbn Rüşd, hadım etme gibi bedenî müdahalelerin, genellikle şehvetin sınırlandırılması amacıyla yapıldığını belirtir. İslam'da, şehvet ve nefsanî arzulardan uzak durmak, önemli bir erdemdir. İbn Rüşd, bu çerçevede oruç gibi ibadetlerin, şehvetin kontrol altına alınmasında etkili bir yöntem olduğunu savunur. İslam'da,

[114] Muhammed Emîn b. Ömer b. Abdilazîz el-Hüseynî İbn Âbidîn, *Reddü'l-muḥtâr ʿale'd-Dürri'l-muḫtâr* (Beyrut: Dar'ül-Marife, 2015), 5/1056.

bedensel müdahalelere başvurmadan, manevî disiplini kullanarak şehvetin kontrol edilmesi gerektiği vurgulanır.[115]

c) Fetâvâ-yı Hindiyye ve benzeri eserler, hadım etmenin zaruret durumları dışında haram kabul edilmesi gerektiğini vurgular. Bu kitaplar, İslam'ın insan hakları, adalet, eşitlik ve fıtrat anlayışına dayanarak, beden bütünlüğüne saygı gösterilmesinin önemini anlatır. İbn Rüşd, Şevkânî, İbn Kudâme gibi âlimler, bu konuda bedenin dokunulmazlığına dair ortak bir görüş sergileyerek, insanın yaradılışına saygı gösterilmesi gerektiği üzerinde dururlar. Bu anlayış, İslam toplumlarında bedenin bütünlüğüne saygı gösterilmesini sağlamayı amaçlar ve böylece bu tür müdahalelerin en aza indirilmesini teşvik eder. İslam, insan bedenini bir emanet olarak kabul eder ve buna zarar verilmesi, sadece dini değil, tüm insanlık için tehlikeli sonuçlar doğurabilecek bir davranış olarak kabul edilmiştir.[116]

Ele aldığımız üzere Fetava kitapları ve İslam âlimlerinin görüşleri, hadım etme meselesine ilişkin olarak, insanın yaratılışına ve beden bütünlüğüne saygı gösterilmesi gerektiği ilkesini pekiştirir. İslam hukuku, sadece bedensel zararları değil, aynı zamanda toplumsal dengeyi, ahlâkı ve dini değerleri korumaya yönelik bir perspektife sahiptir. Bu, insan haklarının, bedenin dokunulmazlığının ve fıtratın korunmasının, İslam toplumlarında ne kadar önemli olduğunun bir göstergesidir.

2.1.1. Fıtrat ve Hadım

Kur'an'da ve sünnette fıtrat kelimesi birçok defa geçmiş, tefsirlerde de şu şekilde açıklanmıştır: Fahrettin Razi ve Beyzavî'ye göre fıtratın yalnızca "akâid" olarak anlaşılması, sadece önceki ifadenin geçişinin dış görünüşüne bağlanmaktan dolayıdır. Çünkü bundan önceki ayetler; şirkin kınanması, müşriklerin ve dehri ateistlerin inançlarının reddi konusundan söz eder.[117]

Fıtrat, yaratılıştır. Allah'ın yarattığı, her mahlûkatta ortaya koymuş olduğu düzendir. İnsanın fıtratı insanın zâhiren ve bâtınen yani onun bedeni ve aklî olarak yaratılışıdır. İslam'ın fıtrat dini olması, akli fıtrat anlamındadır. Nitekim İslam

---

[115] İbn Rüşd, *Bidayetü'l Müctehid ve Nihayetü'l Muktesid; çev. Vecdi Akyüz,* (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2015),184. Yaptığımız araştırmada eserin aslında bu yorum bulunamamıştır. Bu durum bu bilgileri mütercimin ekleme ihtimalini artırmaktadır.

[116] İbn Rüşd, *Bidâyetü'l-müctehid*, çev. Vecdi Akyüz, 3/1164.

[117] Muhammed Tahir İbn Âşûr, *İslâm Hukuk Felsefesi*, çev. Mehmet Erdoğan-Vecdi Akyüz (İstanbul: Rağbet, 1999), 84.

dininin inanç esasları ve normali aklidir ya da aklın idrak ve kabul ettiğine uygun olarak cerayan eder.[118]

İbn Sinaya göre ise: "Fıtratın anlamı, insanın kendini birden meydana gelmiş, akıllı olmakla birlikte hiçbir görüşü duymadığını, hiçbir doktrine inanmadığını, hiçbir milletle yaşamadığını ve hiçbir siyaseti tanımadığını vehmetmesidir. İnsan varlıkları gözlemledikten sonra zihnine takılan birtakım şeylerden şüphelenir. Şüphe duyulan şey iyice belirirse, fıtrat o şüpheyi tanır ve şüpheyi araştırma gereği hisseder, işte bu fıtratın gereğidir. İnsan fıtratının gerektirdiği her şey doğru bir hükümdür denilemez. Doğru olan, akıl diye isimlendirilen bil kuvve fıtratıdır."[119] İbn Aşur İbni Sina'nın bu açıklayışını çok güzel bulmuş.[120]

Sonuç olarak; İslâm dini, mensuplarını fıtrata ve onun gereklerini yapmaya, kapsamına gireni veya onunla karışık olanı yaşatmaya çağırır. Evlenme ve çocuğu emzirme fıtrattandır ve tanıkları yaratılışta apaçıktır. Yardımlaşma ve görgü kuralları fıtrattandır. Çünkü bu ikisini, devam etmek üzere yardımlaşma gerektirmiştir. Nelin ve nesebin korunması fıtrattandır. Gerçek medeniyet, fıtrattandır. Çünkü bu, fıtrattan olan aklın faaliyetinin sonuçlarındandır. İyi bilgi türleri fıtrattandır. Çünkü bunlar, akılların ihtilafından ve tartışmasından doğar, yaratılan güzel eserler fıtrattandır. Çünkü bunlar, düşünceden doğmuştur. Fıtratta, yaratılıştan, doğanı sevme duygusu vardır.[121]

2.1.2. Hürriyet ve Hadım

Arap dilinde mutlak olarak zikredilen "hürriyet" sözcüğü, biri diğerinden doğan iki anlamı ifade eder:

1) Hürriyet, köleliğin zıt anlamıdır. Bu anlamda hürriyet, akıllı bir şahsın kendi işleri hakkındaki asaleten yaptığı tasarruflarının, kendisinden başka birinin rızasına bağlı olmaması demektir.[122]

[118] İbn Âşûr, *İslâm Hukuk Felsefesi*, 84.
[119] İbn Âşûr, *İslâm Hukuk Felsefesi*, 84.
[120] İbn Âşûr, *İslâm Hukuk Felsefesi*, 85.
[121] İbn Âşûr, *İslâm Hukuk Felsefesi*, 85.
[122] İbn Âşûr, *İslâm Hukuk Felsefesi*, 85.

2) Mecaz yoluyla birinci anlamdan doğan bu anlam; kişinin kendi nefsi ve işleri hakkında, herhangi bir karşı çıkan olmaksızın, istediği gibi tasarrufta bulunabilmesi demektir.

Her iki anlam da hukukun gayesi olarak belirlenmiştir. Çünkü her ikisi de fıtrattan doğmaktadır ve hukukun gayelerinden biri olduğu kabul edilen eşitlik bu anlamda gerçekleşir. Bu sebeple Hz. Ömer; "Ne zaman insanları köleleştirdiniz? Hâlbuki anneleri onları hür olarak dünyaya getirmiştir." demiştir. Yani onların hür olmaları fıtri bir hususdur.[123]

İslam, mevcut ve ileride ortaya çıkacak köleliğe çare bulmaya yönelmiş ve köleliğin zararlarını ortadan kaldıracak önlemler almıştır. Bu, köleliği ortadan kaldıracak sebepleri çoğaltmak ve kölelik statüsünden doğan sonuçları hafifletmek suretiyle olmuştur. Bunların ikincisi de çoğu katı olan efendilerin, köleleri üzerindeki tasarruflarını değiştirerek gerçekleştirilmiştir.[124]

Hürriyete karşı tecavüzde bulunmak zulüm türlerinden biridir. Bu yüzden Şarî nazarında, kişiye bahşedilen hürriyetin sınırının belirlenmesinin insanlar arasında uyuşmazlıkları çözümleyerek adaleti sağlamak üzere görevlendirilen idarecilere bırakılması gerekmiştir. Hukuk, pek çok düzenlenmesinde, tasarruf hürriyetini, ortadan kaldıracak yolların kapatılması duvarı ile çepeçevre kuşatmıştır.[125]

2.2. İslam Hukukunun Karakteristik Özelliği: Fıtrat Temelli Yaklaşım ve Hadım Uygulaması Bağlamında Mekâsıdü'ş-Şerîa

İslam hukuku, yalnızca pozitif kurallar bütünü değil, aynı zamanda insanın yaratılışına (fıtratına) uygun evrensel bir hukuk sistemidir. Bu hukuk sisteminin temel karakteristiği, bireyin maddi ve manevi varlığını bütüncül biçimde ele alarak toplumsal düzeni ve bireysel hakları aynı anda gözetmesidir. Mekâsıdü'ş-Şerîa anlayışı, bu yönüyle şer'î hükümlerin yalnızca lafzî metinlere dayanmadığını, aynı zamanda insanın yaratılışına (الفطرة) uygun maslahatları hedeflediğini ortaya koyar.[126]

[123] İbn Âşûr, *İslâm Hukuk Felsefesi*, 86.
[124] İbn Âşûr, *İslâm Hukuk Felsefesi*, 86.
[125] İbn Âşûr, *İslâm Hukuk Felsefesi*, 87.
[126] İbn Âşûr, *İslâm Hukuk Felsefesi*, 150.

Fıtrat, insanın doğuştan sahip olduğu temel eğilimler, yetenekler ve ihtiyaçlar bütünüdür. Kur'ân'da "فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا" (Rum 30/30) ayetiyle de sabit olan bu ilke, İslam hukukunun insana yüklediği yükümlülüklerin insan tabiatıyla çelişmemesi gerektiğini ortaya koyar. Bu bağlamda, fıtratın korunması, İslam hukukunun ana hedeflerinden biri olarak değerlendirilir. Fıtrat hem bireyin fiziksel bütünlüğünü hem de ruhsal ve toplumsal dengesini içine alan bir yapı arz eder.[127]

Makâsıd yaklaşımı şer'î hükümlerin nihai hedeflerini anlamaya yönelik sistematik bir yaklaşımdır. Bu teoride ön plana çıkan beş temel gaye –dinin, canın, aklın, neslin ve malın korunması– fıtrî yapının ve beşerî varlığın sürdürülebilirliği ile doğrudan ilişkilidir. Bu bağlamda hukukî hükümlerin yorumlanmasında ve uygulanmasında maslahat ve zaruret ilkeleri kadar fıtratın sınırlarını gözetmek de elzemdir.[128]

Bu teorik çerçeve, özellikle insan vücudu üzerinde kalıcı etkiler bırakan veya fıtrî yapıyı doğrudan dönüştüren uygulamalar açısından büyük önem arz eder. Bu bağlamda hadım meselesi, fıtrat ve makâsıd ilkeleri çerçevesinde değerlendirilmesi gereken klasik bir örnek teşkil eder. Hadım uygulaması, tarihsel bağlamda bazı toplumlarda cezalandırma, köleleştirme ya da saray hizmeti gibi pratiklerde yer bulmuş; İslam toplumlarında da zaman zaman kölelik ve hadımlık birlikte görülmüştür. Ancak fıkıh literatüründe bu uygulama genellikle istisnaî ve zaruret ilkesi bağlamında ele alınmıştır.

İslam hukukunda kişinin fiziksel bütünlüğü, nefsi muhafaza ilkesi çerçevesinde korunması gereken zarurî değerlerdendir. Özellikle bireyin doğurganlık veya cinsellik gibi fıtrî fonksiyonlarının ortadan kaldırılması, sadece bireysel haklara değil, aynı zamanda neslin muhafazası gayesine de aykırıdır.[129]

Bu çerçevede değerlendirildiğinde, hadım uygulaması hem canın hem de neslin korunması ilkelerine zarar vermesi nedeniyle İslam hukuku nezdinde makbul bir uygulama olarak görülmemektedir. Her ne kadar savaş esirleri veya hizmetkâr sınıfı gibi bağlamlarda bazı tarihsel örnekler bulunsa da bu durumlar hukukun istisnaî alanına girer ve makâsıd ilkeleriyle bağdaşmaz. Ayrıca, çağdaş insan hakları

[127] İbn Âşûr, *İslâm Hukuk Felsefesi*, 151.
[128] Abdülvehhâb Hallâf, *İlmü uṣûli'l-fiḳh*, 1/80.
[129] Abdülvehhâb Hallâf, *İlmü uṣûli'l-fiḳh*, 1/80.

perspektifiyle de fıtratın ve bireysel dokunulmazlığın korunması arasında önemli bir paralellik bulunmaktadır. Bu da İslam hukukunun evrensel yönünün bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.[130]

Sonuç olarak, İslam hukukunun karakteristik özelliği, hüküm üretiminde sadece lafızlara değil, aynı zamanda fıtrat ve maslahat ilkelerine dayanan çok katmanlı bir düşünce yapısını içermesidir. Hadım uygulaması örneğinde olduğu gibi, fıtrî yapıyı ihlâl eden uygulamaların yasaklanması, şer'î hükümlerin ardında yatan gayelerin (makâsıd) fıkhî değerlendirmelere yön verdiğini göstermektedir.

2.3. Suç ve Suç Aletinin İtlafı Bağlamında Hadım

Kur'ân-ı Kerîm'de yer alan hırsızlık suçu ve buna uygulanacak ceza, İslam ceza hukukunun üzerinde en çok tartışılan konularından biridir. Bu bağlamda Maide Suresi'nin 38.ayeti şu şekildedir: (وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا جَزَاءً بِمَا كَسَبَا نَكَالًا مِّنَ اللَّهِ ۗ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ) "Hırsızlık eden erkek ve hırsızlık eden kadının, kazandıklarına bir karşılık ve Allah'tan caydırıcı bir ceza olmak üzere ellerini kesin. Allah mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir." (Maide, 5/38). Fakihlerin büyük çoğunluğu, bu ayetin lafzî ve bağlamsal yorumlarında **cezanın sadece dünyevî bir yaptırım değil, aynı zamanda suçun işlenmesinde kullanılan uzvun cezalandırılması**, yani *"suç aleti itlafı"* anlamını taşıdığına vurgu yapmıştır.[131] Bu anlayışa göre, hırsızlık eyleminde temel vasıta olan "el"in kesilmesi, sadece sembolik değil, işlevsel bir karşılık içermektedir. Böylece ceza hem failin eylemine doğrudan mukabil hem de toplum açısından caydırıcı mahiyet taşır. Bu yaklaşım, suç-ceza ilişkisinde failin bedeninin bir parçasını hedef alan cezaların meşruiyet zeminini oluşturur.

Buradan hareketle aynı bağlamda hadım da suç aletinin itlafı olarak değerlendirmek ne kadar mümkün görünse de aslında burada şu başlıklar halinde farklılıklara dikkat çekilebilir.

İkame Edilebilirlik (بدل):

Elin kesilmesi durumunda, diğer el ile hayat sürdürülebilirken; erkeklik organı

---

[130] İbn Âşûr, *İslâm Hukuk Felsefesi*, 152.

[131] Ebû Abdillâh (Ebü'l-Fazl) Fahrüddîn Muhammed b. Ömer b. Hüseyn er-Râzî et-Taberistânî, *Mefâtîḥu'l-ġayb* (Beyrut: Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2007), 6/856.

kesildiğinde telafi edilemez bir biyolojik kayıp söz konusudur. Bu da cezanın orantısız ve kalıcı olarak zarar verici olacağı anlamına gelir.

Cezanın Görünürlüğü (الظهور):

Hırsızlıkta elin kesilmesi açık ve toplum tarafından gözlemlenebilir bir cezadır. Zina suçunda ise erkeklik organının kesilmesi hem gizli kalır hem de cezai caydırıcılığı sınırlı olur.

Neslin Korunması

Zina yapan bir kişinin erkeklik organının kesilmesi, onun çocuk sahibi olma yetisini tamamen ortadan kaldırır. Bu ise sadece cezai değil, biyolojik bir soyun kesilmesi anlamına gelir ki, bu yönüyle cezanın adalet ve hikmet ilkesine ters düşeceği kabul edilmiştir.[132] Bu aynı zamanda İslam'ın korunmasını emrettiği beş dokunulmazdan birisi olan nesil emniyeti ilkesinin halel görmesine de olumsuzluk araçsallık yapabilir.

Bu farklılıklardan hareketle tecavüz ve pedofili gibi ağır cinsel suçlar bakımından klasik fıkıhta geniş biçimde tartışılmadığı görülmektedir. Oysa bu tür suçlarda da eylemin temel vasıtası olan "erkeklik organı", teorik olarak "suç aleti" olarak nitelendirilebileceğinden, cezanın benzer mantıkla şekillenip şekillenemeyeceği sorusu gündeme gelmektedir. Ancak bu tartışmaya kadim kitaplarımızın yer vermemesi de teorik olarak bu meselenin caiz olmadığı ondan dolayı tartışmaya açılmadığı şeklinde yorumlanabilir. Fıkhî geleneğin, cinsel suçlara dair cezalandırmada genellikle recm, ta'zir, hapis, sürgün gibi alternatif yaptırımlara yöneldiği[133] ancak failin bedenine yönelik kalıcı müdahaleleri istisnai kabul ettiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, suç aleti itlafı mantığıyla hareket edildiğinde, cinsel suçların da benzer bir değerlendirmeye tabi tutulabileceği düşüncesi hem klasik fıkıh hem de çağdaş İslam ceza hukuku açısından tartışmaya açıktır.

---

[132] Ebû Abdullah Muhammed b Ahmed el-Ensârî Kurtubî, *el-Câmi li ahkâmi'l-Kur'an* (Riyad: Dâru Âlemi'l-Kütüb, 2003), 3/546.

[133] Ebü'l-Hasen Alî b. Muhammed b. Habîb el-Mâverdî, *Tefsîrü'l-Ḳurʾân (en-Nüket ve'l-ʿuyûn)* (Beyrut: Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2020), 3/573.

2.4. Hısâ Kavramı ve İnsanlarda Kısırlaştırmanın Hükmü

Hısâ (خصاء) kelimesi, lügatte "haya organlarını çıkarmak" anlamına gelen bir mastardır.[134] İslam hukuku, insanların kısırlaştırılmasını kesin bir dille yasaklamıştır. Bu yasağın temel gerekçeleri şu başlıklar altında toplanabilir:

Yaratılışı Değiştirme (Müsle) Yasağı: Kısırlaştırma, Allah'ın yarattığı fıtratı ve erkeklik vasfını değiştirmeye yönelik bir eylem olarak kabul edilir. Kur'an'da Nisa Suresi 119. ayetteki "Allah'ın yarattığını değiştirecekler" ifadesi, bu fiillerin Şeytan'ın telkinlerinden biri olarak yorumlanmıştır. Peygamber Efendimiz'in (s.a.v.) de diş seyreltme, kaş alma ve kısırlaştırma gibi eylemleri yasaklaması, bu fiillerin yaratılışı bozmaya yönelik müsle fiili olarak değerlendirilmesindendir.[135]

Neslin Devamını Engelleme: İslam, neslin çoğalmasını teşvik eden bir dindir. Peygamberimiz (s.a.v.), "Evlenin, çoğalın; çünkü ben kıyamet günü diğer ümmetlere karşı sizin çokluğunuzla övüneceğim" buyurarak bu ilkeye vurgu yapmıştır. İnsanların kısırlaştırılması ise bu ilkenin tam zıddı bir fiil olup, neslin kesilmesine ve Müslümanların sayısının azalmasına yol açacağı için haram kılınmıştır.[136]

Fiziksel ve Manevi Zararlar: Kısırlaştırma işlemi, bireye büyük bir acı çektirmenin yanı sıra ölüme varabilecek zararlara da yol açabilir. Ayrıca, bu durum, Allah'ın insana lütfettiği erkeklik vasfına ve nimete nankörlük olarak da görülmüştür.[137]

Hz. Ömer'den (r.a.) nakledilen bir rivayette, "İslam'da ne kilise vardır ne de kısırlaştırma" (لا رهبانية ولا كنيسة في الاسلام) sözüyle bu yasağın temel ilkelere dayandığına işaret edilmiştir. Bu söz, rahip ve keşişlerin yaptığı gibi evlenmemeyi veya kendilerini kadınlardan uzak tutmayı da kapsayan bir nehiy olarak yorumlanmıştır. Zira bu davranış, kısırlaştırılmış gibi bir hale düşmeye yol açar ve fıtrata aykırıdır.[138]

---

134 Muhammed Murtazâ ez-Zebîdî, *Tâcü'l-Arûs*, thk. Ali Şeyri (Kahire: Darü'l-Fikir, 1994), 2/240.
135 Kurtubî, *el-Câmi li ahkâmi'l-Kur'an*, 3/325.
136 Ebû Süleyman Hamd b Muhammed b İbrâhim Hattâbî, *Aʿlâmü (İʿlâmü)'l-ḥadîṣ fî şerḥi Ṣaḥîḥi'l-Buḫârî* (Mekke: Câmiatu Ümmi'l-Kurâ, 1988), 1/128.
137 Hattâbî, *Aʿlâmü (İʿlâmü)'l-ḥadîṣ fî şerḥi Ṣaḥîḥi'l-Buḫârî*, 1/128.
138 Hattâbî, *Aʿlâmü (İʿlâmü)'l-ḥadîṣ fî şerḥi Ṣaḥîḥi'l-Buḫârî*, 1/128.

2.4.1. Hayvanlarda Kısırlaştırmanın Hükmü

Hayvanların kısırlaştırılması konusunda ise, insanlardan farklı bir yaklaşım benimsenmiştir. Çoğunluk (cumhur) fukahaya göre, hayvanların kısırlaştırılması, etin güzelleşmesi veya hayvanın daha uysal hale gelmesi gibi meşru bir fayda sağladığı takdirde caizdir. Bu izin, aynı zamanda kurbanlık hayvanların kısırlaştırılmış olmasını da kapsar. Metinde geçen bir rivayete göre Hz. Ömer (r.a.)'in koyunların kısırlaştırılmasını yasaklaması, bu işlemin neslin çoğalmasını engellediği düşüncesine dayanır. Ancak bu rivayet, genel fıkıh görüşüyle çelişmektedir ve daha ziyade neslin devamına yönelik endişeyi yansıtmaktadır. Hayvanlarda yapılan damgalama (vesm) gibi işlemler de yüz bölgesine zarar vermemek kaydıyla, sahiplik tespiti ve malların düzeni için caiz görülmüştür. Bu, yaratılışı değiştirme yasağının, insan sağlığı ve neslinin korunmasıyla ilgili daha hassas bir konu olduğu anlamına gelmektedir.[139]

2.5. Ahkam Tefsirlerinde Hadım

Kur'ân-ı Kerîm'de yer alan "Ve onlara emredeceğim de Allah'ın yarattığını değiştirecekler" (en-Nisâ, 4/119) ayeti bağlamında, birçok müfessir bu "yaratılışta değişiklik" ifadesini hadım etme (الخصاء) gibi fiziksel müdahaleleri de içerdiğini söylemiştir. Onlardan birisi de Ḳurṭubî' dir. Kurtubî'nin naklettiğine göre: İbn Abbas, Enes, İkrime ve Ebû Sâlih gibi isimlerin yorumuna göre bu değişim, insanların hadım edilmesi, hayvanların gözlerinin kör edilmesi, kulaklarının kesilmesi gibi uygulamaları kapsar. Bu fiillerin, Allah'ın yarattığı şekliyle yaratılışa müdahale anlamına geldiği ve şeytanın etkisiyle yapıldığı değerlendirilmiştir. Dolayısıyla bu tür müdahalelerin gerek haramı helal kılma gerekse işkence yoluyla yaratılışa müdahale olarak görülmesi bakımından meşruiyetinin problemli olduğu ifade edilmiştir.[140]

İnsanın hadım edilmesi meselesi, tefsir kaynaklarında kesin bir haramlıkla değerlendirilmiştir. İbnü'l-Arabî'ye göre: İnsanın hadım edilmesi, onun bedenî gücünü ve kalp kuvvetini azaltmakta, aynı zamanda neslin devamı olan evliliği ve

[139] Câhiz, *Kitâbü'l-Ḥayevân* (Beyrut: Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2011), 2/251.
[140] Kurtubî, *el-Câmi li ahkâmi'l-Kur'an*, 3/455.

çoğalmayı engellemektedir. Peygamber'in (s.a.v.) "Evlenin, çoğalın; zira ben sizin çokluğunuzla övüneceğim" hadisi bu bağlamda delil olarak zikredilir.Ayrıca hadım etme, şiddetli acıya neden olur ve kişiyi ölüme kadar götürebilecek fiziksel zararlar doğurabilir. Bu yönüyle hem mal israfına hem de can kaybına yol açabileceği için haramdır.Hadım işlemi aynı zamanda müsle (organ kesme/biçimsizleştirme) kapsamında değerlendirilmiş ve bu fiil, sahih hadislerle yasaklanmıştır.İbnü'l-Arabî, ayrıca bazı fukahanın hadım edilmiş köle satın alınmasını da uygun bulmadığını, zira talep olmasa bu insanların hadım edilmeyeceğini ifade ettiğini nakleder.[141]

Tefsirlerde yer alan farklı görüşler ışığında, hayvanların hadım edilmesine dair çeşitli yaklaşımlar ortaya konulmuştur. İbnü'l-Arabî**,** bu konuda geleneksel fıkhî literatürdeki tartışmaları özetleyerek şu noktaları dile getirir: Çoğunluk ulemâya (cumhur) göre, menfaat amacıyla hayvanların (örneğin daha semiz olması için) hadım edilmesinde bir sakınca yoktur. Özellikle kurban edilmek üzere hadım edilmiş hayvanın kullanılmasına izin verilmiştir. Hz. Ömer b. Abdülaziz atların hadım edilmesini caiz görmüştür. İmam Mâlik erkek koyunların hadım edilmesini menfaat gözetildiği takdirde caiz saymıştır. Ancak bazı âlimler**,** "Bunu ancak ilimsiz olanlar yapar" (İbn Abbas rivayeti) hadisine dayanarak bu uygulamayı mekruh veya yasak olarak değerlendirmiştir. İbn Ömer ise hadımı "Allah'ın yaratışındaki tamlığı ve artışı yok etme" olarak gördüğü için hoş karşılamamıştır. Yine İbn Abbas'tan rivayet edilen bir hadis hem hayvanların ruhunun sabırla çıkarılması hem de hadım edilmeleri konusunda Peygamber'in nehiyde bulunduğunu bildirmektedir.[142] Bu şekilde meseleyi serd ettikten sonra İbnü'l-Arabî hayvanlarda hadım uygulamasının belirli amaç ve gayelerle yapılabileceği görüşünde olduğuna dikkat çekmiştir.

2.6. Kısırlaştırma ve Evlilik Hukuku

İslam hukukunda kısırlaştırma (hısâ), evlilikte hıyar-ı ayb (خيار العيب (kusurdan dolayı evliliği feshetme hakkı) doğuran bir durum olarak kabul edilmiştir. Bir erkeğin kısırlaştırılmış olması, cinsel ilişkiyi (vat') engellemesi sebebiyle bir kusur ve eksiklik (naks ve ar) olarak değerlendirilir. Hz. Ömer'den (r.a.) nakledilen bir olayda, kısır olduğu halde evlenen bir kişinin, bu durumunu eşine bildirmesi ve

[141] Ebû Bekr Muhammed b. Abdillâh b. Muhammed el-Meâfirî İbnü'l-Arabî, *Aḥkâmü'l-Ḳurʾân* (Beyrut: Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2018), 1/405.
[142] İbnü'l-Arabî, *Aḥkâmü'l-Ḳurʾân*, 1/406.

kadına evliliği sürdürme veya feshetme hakkı tanıması emredilmiştir. Bu hüküm, evlilikte tarafların haklarını ve rızasını koruma ilkesine dayanmaktadır.[143]

İslam evlilik hukukunda kısırlaştırma (hısâ), evlilik birliğinin temel unsurlarından olan cinsel ilişkiyi ve neslin devamını etkilediği için önemli bir kusur olarak değerlendirilir. Bu kusur, evlilik akdinin geçerliliğini ve devamını doğrudan etkiler. Bu çalışma, kısırlaştırmanın ve benzeri durumların eşe tanıdığı seçme hakkı (hıyar) üzerinde durarak, ilgili hukuki hükümleri ve Peygamber Efendimiz'in (s.a.v.) bu konudaki uyarılarını ele almaktadır.[144]

1. Kısırlaştırmanın Evlilikte Seçme Hakkı Tanıması

İslami hukuk doktrininde kısırlaştırma (hısâ), eşlerin birbirlerinden beklediği cinsel tatmini ve neslin devamını engelleyen bir kusur (naks) ve eksiklik (ar) olarak kabul edilir. Bu durum, özellikle evliliğin temel gayelerinden biri olan cinsel ilişkinin (vat'ı) imkânsız hale gelmesine neden olur. Dolayısıyla, bu kusur evliliği sürdürmek istemeyen eşe akdi sona erdirme (fesih) hakkı tanımaktadır. Bu hukuki ilkenin en belirgin örneklerinden biri, Hz. Ömer'in (r.a.) halifeliği döneminde yaşanan bir olayla açıklanır: Kısır olduğunu eşine bildirmeden evlenen bir adamın durumu Hz. Ömer'e (r.a.) sunulmuş, o da adama gerçeği eşine açıklamasını ve ardından eşine seçme hakkı (evliliği devam ettirme veya feshetme) vermesini emretmiştir. Bu karar, kısırlaştırmanın evlilikte bir kusur teşkil ettiğini ve mağdur olan eşe hukuki bir çıkış yolu sağladığını açıkça göstermektedir.[145]

2. Kısırlaştırmaya Benzer Durumlar

Hukuken kısırlaştırma ile aynı hükümlere tabi olan ve eşe seçme hakkı tanıyan diğer fiiller de mevcuttur. Bu durumlar şunlardır:[146]

- Sell [سل] (Tüberküllerin Kesilmesi): Testislerin çıkarılması yoluyla yapılan kısırlaştırma eylemi.
- Vecâ [وجاء] (Testislerin Ezilmesi): Testislerin ezilmesi veya işlevsiz hale getirilmesi yoluyla yapılan kısırlaştırma eylemi.

---

[143] Ekmelüddîn Muhammed b. Mahmûd b. Ahmed el-Bâbertî er-Rûmî el-Mısrî, *el-ʿİnâye* (Beyrut: Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2007), 3/854.
[144] Bâbertî , *el-ʿİnâye*, 3/854.
[145] Bâbertî , *el-ʿİnâye*, 3/854.
[146] Bâbertî , *el-ʿİnâye*, 3/854.

Bu eylemler, cinsel işlevi ve üreme yeteneğini ortadan kaldırdığı için kısırlaştırma (hısâ) ile aynı hukuki sonuçları doğurmaktadır.[147]

3. Özel Durumlar ve Hukuki Hükümler

Cinsiyeti Belirsiz (Hünsâ-i Müşkil) Kişinin Durumu

Cinsiyeti tam olarak belirlenemeyen hünsâ-i müşkil kişi de evlilikte seçme hakkı doğuran bir kusura sahiptir. Bu durum, cinsel ilişkinin tam olarak gerçekleştirilememesi ve neslin devamı konusunda belirsizlikler içermesi nedeniyle kısırlaştırmaya benzer şekilde bir kusur ve zarar olarak görülür. Bu nedenle, bu durum da evliliğin diğer tarafına seçme hakkı vermektedir.[148]

Her İki Eşte de Kusur Olması

Evlilik akdinin taraflarından her ikisinin de aynı kusura sahip olması durumu, seçme hakkını ortadan kaldırmaz. Örneğin hem erkeğin hem de kadının kısır olması durumunda, bu hak her iki taraf için de geçerliliğini korur. Çünkü seçme hakkının temel sebebi, kusurun kendisidir ve bu kusur evlilikte mevcuttur. Kusurların eşitliği, mağduriyetin giderilmesi prensibine engel değildir. Bu durum, hatta bir kölenin bir cariyeyle kandırılarak evlendirilmesi gibi durumlarda dahi geçerlidir.[149]

2.6.1. Kısırlaştırma (Hısâ (خصاء)) ile Kilise (Kenîse (كنيسة)) Arasındaki Metaforik İlişki

Hısâ ve kenîse (kilise) kelimeleri arasında dikkat çekici bir metaforik bağ kurulmuştur. Özellikle "el-Muğrib" ve "el-İnâye" gibi kaynaklara dayandırılan bu yorumda, İslam topraklarında (darü'l-İslam) yeni bir kilise inşa etmenin, mecazi olarak o toprağın ve halkının "erkekliğini" (fuhûliyet (فحولية)) ortadan kaldırdığı ileri sürülmektedir. Bu, İslam'ın gücünün ve hakimiyetinin zayıflaması olarak yorumlanmıştır. Hz. Muhammed (s.a.v.)'in "İslam'da kısırlaştırma ve kilise yoktur" sözü, bu bağlamda yeni bir kilise inşasının yasaklandığına dair bir delil olarak sunulmuştur. Bu ifade, darü'l-İslam'da mevcut kiliselere dokunulmaması ancak yeni bir inşaya izin verilmemesi hükmüyle ilişkilendirilmiştir. Bu, gayrimüslimlerin

147 Bâbertî, *el-ʿİnâye*, 3/855.
148 Bâbertî, *el-ʿİnâye*, 3/855.
149 Ebû Abdillâh Muhammed b. Alî b. Hasen et-Tirmizî, *El-Menhiyyât* (Beyrut: Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1985), 1/105.

ibadethaneleri için kullanılan kenîse (Yahudi tapınağı) ve bî'a (Hristiyan tapınağı) kelimelerinin de genel bir yasaklamanın sembolü olarak ele alındığını göstermektedir.[150]

2.7. Hz. Peygamberin Kısırlaştırılmış Kölelerle İlgili Tavsiyesi

Hz. Peygamberimiz'in gelecek zamanlarda kısırlaştırılmış kişilerin ortaya çıkacağını bildiren ve onlara iyi davranılmasını tavsiye eden rivayetleri de bu konunun önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. "Yakında bir kavim gelecek, onlar kısırlaştırılacaktır. Onlara iyi davranın" hadisi, kısırlaştırmanın haram olmasına rağmen, bu duruma maruz kalmış kişilere karşı şefkat ve merhametle yaklaşılması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu tavsiyenin gerekçeleri arasında, kısırlaştırılmış kişilerin yaşadığı zayıflık ve psikolojik sıkıntıların yanı sıra, nefsani arzularının azalmasıyla hayra daha meyilli olabilecekleri düşüncesi de yer almaktadır.[151]

Hz.Peygamber, gelecekte ümmetinin önceki milletlerin (özellikle İsrailoğulları) yolunu takip edeceğini bildiren genel hadislerin yanı sıra, özellikle kısırlaştırmanın yaygınlaşacağına dair de özel uyarılarda bulunmuştur. Muaviye'den (r.a.) rivayet edilen bir hadiste şöyle buyrulmuştur: "Yakında bir kavim gelecek, onlar kısırlaştırılacaktır. Onlara iyi davranın." Bu uyarının ardında yatan temel nedenler, kısırlaştırılmış bireylerin maruz kalacağı zorluklardır:[152]

- Fiziksel ve Ruhsal Zayıflık: Kısırlaştırılmış bireyler, cinsel dürtüleri ve nesli devam ettirme arzuları ortadan kalktığı için zayıflık ve ıstırap hissine kapılabilirler.
- Ahlaki Yatkınlık: Hadiste geçen "onlara iyi davranın" tavsiyesinin bir diğer hikmeti, bu kişilerin hayra daha yatkın olabileceği düşüncesidir. Çoğu insanı hayır işlerinden alıkoyan şeyin heva ve heveslere uymak olduğu düşünüldüğünde, şehveti azalmış veya tamamen ortadan kalkmış bu bireylerin, nefsani arzuların neden olduğu fitne ve günahlardan daha uzak durabileceği öngörülmüştür.

---

[150] Vehbe ez-Zuhayli, *et-Tefsirül-Veciz âlâ Hâmişil-Kuranil-Azim* (Beyrut: Darü'l-Fikri'l-Muasır, 2013), 115.

[151] Babanzâde Ahmed Naim – Kâmil Miras, *Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i Sarîh Tercemesi ve Şerhi* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, ts.), 4/331.

[152] Babanzâde Ahmed Naim – Kâmil Miras, *Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i Sarîh Tercemesi ve Şerhi*, 4/331.

Evlilik hukukunda kısırlaştırma ve benzeri durumlar, evliliğin temel gayelerine aykırı olduğu için önemli bir kusur olarak kabul edilir ve eşe seçme hakkı (hıyar) tanır. Bu hakkın varlığı, İslam hukukunun evlilik akdinde adaleti ve tarafların haklarını koruma ilkesine dayanır. Peygamber Efendimiz'in bu konudaki uyarısı ise hem hukuki hem de ahlaki bir perspektif sunarak, toplumun bu tür bireylere karşı empati ve merhametle yaklaşması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu durum, İslam'ın bireyin yaşadığı zorluklar karşısında dahi hukuki ve ahlaki sorumlulukları ihmal etmediğinin bir göstergesidir.[153]

2.8. Hadis Şarihlerinin Kısırlaştırma Yasağına İlişkin Yorumu

İslam Hukuku'nda kısırlaştırma (ihtisâ) meselesi hem bireysel hem de toplumsal düzeyde tartışılan önemli konulardan biridir. Bu uygulamanın cevazı veya yasaklanması, genellikle Hz. Peygamber'in hadisleri ve Sahabe'nin uygulamaları ışığında değerlendirilir. Bu bağlamda, Hz. Osman'ın (r.a.) kısırlaştırma talebi ve Hz. Ömer'in (r.a.) bu konudaki sözleri, meselenin erken dönem İslami düşüncedeki konumunu anlamak için kritik veriler sunar. Ünlü İslam alimi İbn Hacer'in bu rivayetlere dayanarak yaptığı yorumlar, kısırlaştırma yasağının arkasındaki hikmetleri daha derinlemesine ele almaktadır. Hz. Osman'dan (r.a.) nakledilen bir rivayete göre, kısırlaştırma izni istemesi üzerine Hz. Peygamber şu cevabı vermiştir: "Şüphesiz ki Allah, bize rahipliğin yerine, kolay ve doğru olan Hanifliği (İslam'ı) vermiştir." Bu ifade, Hristiyanlık'taki ruhban sınıfının bekarlık ve dünya nimetlerinden el çekme gibi pratiklerine atıf yaparak, İslam'ın bu tür aşırı uygulamaları reddettiğini vurgular. İslam'ın kolaylık dini olduğu ve fıtrata uygun bir yaşamı teşvik ettiği ilkesi, bu rivayette açıkça görülmektedir. Hz. Ömer b. Hattab'dan (r.a.) gelen diğer bir rivayet ise konuya daha net bir çerçeve çizer: "İslam'da ne kilise vardır ne de kısırlaştırma." Bu söz, ruhbanlık kurumunu ve onunla ilişkilendirilen kısırlaştırma uygulamasını İslam'ın temel prensipleri dışında tuttuğunu gösterir. İbn Hacer, bu hadisler üzerine yaptığı yorumlarda kısırlaştırmanın

[153] Babanzâde Ahmed Naim – Kâmil Miras, *Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i Sarîh Tercemesi ve Şerhi*, 4/331.

yasaklanmasının ardındaki hikmetleri iki ana başlık altında toplar: nesli çoğaltma ilkesi ve fiziksel/manevi zararlar.[154]

1. Nesli Çoğaltma İlkesi (Tenâsül ve Tevlîd)

İbn Hacer'e göre, kısırlaştırmanın yasaklanmasının en önemli sebebi, İslam'ın neslin çoğaltılmasına verdiği değerdir. Bu ilke hem İslami tebliğin yayılması hem de İslam toplumunun gücünün artırılması açısından hayati önem taşır. İslam'ın ilk dönemlerinde, Müslümanların sayısı azken, kâfirlerle mücadele edebilmek için nüfusun artırılması stratejik bir öneme sahipti. İbn Hacer, kısırlaştırmaya izin verilmesi halinde, insanların bu uygulamaya yönelebileceğini ve bunun sonucunda Müslüman nüfusunun azalacağını, kâfirlerin sayısının ise artacağını belirtir. Bu durum, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) misyonuna ve İslam'ın yayılışına aykırı bir sonuç doğurur.[155]

2. Fiziksel ve Manevi Zararlar (Mefâsid (المفاسد))

İbn Hacer, kısırlaştırmanın yasaklanmasının sadece toplumsal değil, aynı zamanda bireysel zararlar barındırdığını da vurgular. Bu zararlar hem fiziksel hem de manevi boyutları içerir:[156]

- Nefse ve Bedene Eziyet Etme: Kısırlaştırma, bedensel bütünlüğe zarar veren bir eylemdir. İslam, bireyin kendi bedenine eziyet etmesini ve onu çirkinleştirmesini hoş görmez.
- Ölüme Yol Açma Riski: Cerrahi bir müdahale olan kısırlaştırma, ölüm veya ciddi sağlık sorunları gibi riskler taşır. İslam'da, zarardan kaçınma (def '-i mefâsid) temel bir ilkedir.
- Erkeklik Vasfının Ortadan Kaldırılması: Bu uygulama, Allah'ın insana bahşettiği rücûliyyet (erkeklik) vasfını ortadan kaldırır. Bu, fıtrata aykırı bir müdahale olarak değerlendirilir.
- Yaratılışı Değiştirme: İslam, Allah'ın yarattığı düzeni ve yaratılışı bozmayı yasaklar. Kısırlaştırma, bu ilkeyi ihlal eden bir eylem olarak kabul edilir.

---

[154] Ebü'l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Alî b. Muhammed İbn Hacer el-Askalânî, *Fetḥu'l-bârî bi-şerḥi Ṣaḥîḥi'l-Buḫârî* (Beyrut: Darü'r-Risaletü'l-Alemiyye, 2013), 11/1455.
[155] İbn Hacer, *Fetḥu'l-bârî bi-şerḥi Ṣaḥîḥi'l-Buḫârî*, 11/1456.
[156] İbn Hacer, *Fetḥu'l-bârî bi-şerḥi Ṣaḥîḥi'l-Buḫârî*, 11/1460.

- Nimete Nankörlük Etme: Üreme yeteneği, Allah'ın insanlara verdiği bir nimet olarak görülür. Bu yeteneği kasten ortadan kaldırmak, nimete karşı bir nankörlük ve isyan olarak yorumlanabilir.
- Cinsiyet Kimliğine Zarar Verme: İbn Hacer, kısırlaştırmanın erkeklerin kadınlara benzemesi sonucunu doğurabileceğini ve böylece mükemmelliği terk edip eksikliği seçme olarak değerlendirir.

İbn Hacer'in kısırlaştırma yasağına dair yorumları, bu meselenin İslam Hukuku'nda sadece basit bir yasak olarak değil, derin bir hikmet ve felsefe üzerine kurulu olduğunu göstermektedir. Bu yasak, sadece bireysel bir eylemden öte, İslam toplumunun geleceğini ve varlığını ilgilendiren stratejik bir mesele olarak ele alınmıştır. Neslin çoğaltılması ve bedensel bütünlüğün korunması, bu yasağın temelinde yatan iki ana ilke olarak belirginleşmektedir. Bu yaklaşımlar, İslam'ın fıtrata uygun, kolay ve dengeli bir yaşamı teşvik ettiğini ve ruhbanlığın aşırılıklarından uzak durduğunu bir kez daha vurgulamaktadır. Bu çerçevede, kısırlaştırma meselesi, İslam'ın yaşamı ve insanı koruma yönündeki genel yaklaşımının bir yansıması olarak değerlendirilebilir.[157]

2.9. Sedd-i Zerîa ve Hadım

"Sedd" (سدّ) kelimesi sözlükte "kapatmak" veya "engellemek", "zerîa" (ذريعة) ise "vesile, sebep, vasıta" anlamına gelmektedir. Bu bağlamda **"sedd-i zerîa"** ya da çoğul kullanımıyla **"seddü'z-zerâi '"**, literal olarak "vesilelerin kapatılması" veya "sonuca götüren yolların engellenmesi" anlamına gelir. Fıkıh usulü terminolojisinde ise bu kavram, zahirde mubah olan bir fiilin, şer'î açıdan sakıncalı ya da haram bir sonuca götürme ihtimalinin yüksek olması durumunda önleyici bir tedbir olarak yasaklanmasını ifade eder.Kur'ân-ı Kerîm ve hadis literatüründe bu ilkeye temel teşkil eden kavramlarla aynı kökten gelen çeşitli kelimelere rastlanmakla birlikte, "zerîa" ve "zerâi'" lafızları doğrudan geçmemektedir. Buna rağmen, söz konusu ilke İslam hukuk düşüncesinde önleyici hukukî mekanizmaların bir yansıması olarak önemli bir yer tutar; özellikle toplumsal düzenin korunması ve zararın önlenmesi

[157] İbn Hacer, *Fetḥu'l-bârî bi-şerḥi Ṣaḥîḥi'l-Buḫârî*, 11/1461.

amacına hizmet eden hükümler çerçevesinde sıkça başvurulan bir yöntem olarak değerlendirilir.[158]

Bir eylemin zâhirde meşru olmasına rağmen muhtemel zarar doğurması durumunda geçici olarak yasaklanabileceği, bu yaklaşımın klasik fıkıhta "sedd-i zerîa" ilkesiyle temellendirildiği ifade edilmektedir. Özellikle tehlikenin yakınlığı **ve** zararın kesinlik derecesi**,** bir fiilin yasaklanıp yasaklanmaması noktasında belirleyici olmaktadır. "Yakın tehlike" durumlarında muhtemel zarar, gerçekleşmiş gibi kabul edilerek idarenin müdahalesi meşru görülmekte; "uzak tehlike" durumlarında ise yasaklama yerine müsamaha tercih edilmektedir.Modern hukukta karşılığı bulunan soyut ve somut tehlike suçları da benzer şekilde ele alınarak, kanun koyucunun henüz zarar oluşmadan önce müdahalede bulunduğu durumlara dikkat çekilmektedir. Bu bağlamda şüpheli alanlar (müştebihat) ve gri bölgeler üzerinden ihtiyatlı yaklaşımın gerekliliği vurgulanmaktadır.[159]

İslam hukukunda insanın beden bütünlüğüne yönelik müdahaleler, ciddi etik ve hukukî sınırlarla çevrilmiştir. Bu çerçevede hadım etme (ihtisâ**)** uygulaması, kişinin doğurganlık ve cinsel yetilerinin kalıcı olarak ortadan kaldırılmasına sebep olması itibarıyla, caiz görülmemiştir. Hadım işlemi, nefsin kontrol altına alınması ya da zinadan korunma gibi gerekçelerle meşrulaştırılamayacak bir müdahale olarak değerlendirilmiştir. Zira İslam'da beden, ilahî bir emanet olarak kabul edilir; dolayısıyla bu emanete kalıcı zarar vermek haram kılınmıştır.Hadım etmenin yasaklanması, yalnızca fiilin doğrudan zarar içermesiyle değil, aynı zamanda muhtemel toplumsal ve bireysel sonuçları dikkate alınarak da temellendirilmiştir. Bu bağlamda söz konusu yasak, "sedd-i zerîa" ilkesi ile de ilişkilendirilebilir. Zahirde bazı maslahatlara hizmet ediyor gibi görünse de bu tür bir uygulamanın uzun vadede insan onurunun zedelenmesine, istismarın meşrulaşmasına ve beden dokunulmazlığı ilkesinin aşınmasına yol açma ihtimali göz ardı edilemez.

Bu nedenle İslam hukukçuları, hadım etmeyi bireysel irade veya toplumsal düzen adına başvurulabilecek bir yöntem olarak değil; önü alınması gereken bir fiil olarak değerlendirmiştir. Böylece hem fıtratın korunması hem de olası suiistimallerin

[158] Muhammed Fuâd b. Abdilbâkī b. Sâlih el-Mısrî, *el-Muʿcemü'l-müfehres li-elfâẓi'l-Ḳurʾâni'l-Kerîm* (Kahire: Darü'l-Hadis, 2007), 1/349.

[159] Sefa ATİK, "Aktüel Bir Mesele Olan Acil Eylem Uygulamalarının Teorik Temellendirmesi Olarak Klasik Fıkıhta Sedd-i Zerîa Prensibi", *Akademik Akıl*, (2025).

önüne geçilmesi hedeflenmiştir. Bu yönüyle hadım sedd-i zerîa kapsamında değerlendirilebilecek bir uygulama olmayıp hadım etmenin hukuki sonuç ve problemleri düşünüldüğünde hadım uygulamasını yapmak ya da yaptırmak kişilerin beden dokunulmazlığı ilkesi, sınırların aşılması, fıtrata müdahalenin önünün açılmasını meşru bir zemine çekme tehlikesinden dolayı naslara aykırılığın olmadığını düşünsek bile, sedd-i zerîa bağlamında hadımın ne bir ceza olarak ne de tıbbi bir yöntem olarak kullanılmasına izin verilmeyeceği aşikardır.

2.10. Sâbiîler Arasında Kısırlaştırma Pratiği ve Yansımaları

Sâbiî cemaati içinde, kendini ibadete tamamen vakfetme arayışında olan bireylerin kısırlaştırma pratiğini uyguladıkları bilinmektedir. Bu uygulama, Bizanslılarda görülen benzer pratiklere kıyasla daha ileri bir boyutta ele alınmaktadır. Kaynaklara göre, Sâbiîler bu eylemi, niyetlerinin dinsel saflığını ve ibadete adanmışlıklarını gerekçe göstererek çocuklarının tamamen kısırlaştırılması ve soylarının devamının engellenmesi amacıyla gerçekleştirmişlerdir. Bu pratik, Ebu'l-Mübarek es-Sâbî gibi bazı örneklerde görüldüğü üzere, soylarda bir kesintiye veya eksikliğe yol açmıştır. Ebu'l-Mübarek, halifeler ve krallar nezdinde saygın bir konumda olan, bilgisi ve kavrayışından faydalanılan bir şahsiyetti. Yüz yaşını aşmış olmasına rağmen, aşk temalı şiirlerindeki yetkinliğiyle tanınmaktaydı. Bununla birlikte, eğer kendi beyanları doğru kabul edilirse, yaşam biçimi bu adanmışlıkla çelişen bir cinsel ahlak sergilemekteydi. Bu durum, Sâbiî topluluğundaki adanmışlık ve ahlaki değerler arasındaki karmaşık ilişkiyi gözler önüne sermektedir.[160]

2.11. Kimyasal Hadımın İmkanına Dair

Allah'ın "وَلَأُضِلَّنَّهُمْ" ve "وَلَأُمَنِّيَنَّهُمْ" sözleriyle kastettiği: " Onları doğru yoldan saptıracağım / onları hidâyetten çevireceğim.""Onlara süslü sözler söyleyeceğim, umut verip aldatacağım."Bu iki ifade, Şeytan'ın insanlara yapacağı saptırmayı "hem yolları bozma / yönlendirme" hem de "vaad ve umut gösterme" yönleriyle kapsar."وَلَآمُرَنَّهُمْ فَلَيُبَتِّكُنَّ آذَانَ الأنعام" kısmıyla, hayvanların kulaklarının kesilmesi (betk /

[160] Ebü'l-Ferec Nûrüddîn Alî b. Burhâniddîn İbrâhîm b. Ahmed el-Halebî, *es-Sîretü'l-Ḥalebiyye* (Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2007), 1/80.

قطع الأذن) gibi eylemlerden bahsedilir; burada Şeytan insanların bazı varlıklar üzerinde şiddetli değişiklikler yapmalarını emredecektir.[161]

Kurtubî, "وَلَآمُرَنَّهُمْ فَلَيُغَيِّرُنَّ خَلْقَ اللَّهِ" ifadesini ele alır. Bu kısmı "değiştirsinler Allah'ın yaratılışını" olarak çevirir."Lâmat (لَـ) harflerinin tamamı yemin ve kuvvetlendirme içindir (yükleme yönelimde)" der.Âlimler arasında bu "değiştirme"nin kapsamı konusunda çeşitli görüşler bulunduğunu belirtir.Bir grup der ki bu, kısırlaştırma (خصاء), göz oyma (فقء الأعين), kulak kesme (قطع الآذان) gibi fiilleri kapsar.Bu tür eylemler, hayvanlara yönelik zulüm niteliğinde görülür; Kurtubî bunu "hayvana eziyet / zulüm yapmak" ve "Allah'ın yaratılışına karşı gelmek" şeklinde niteler.[162]

Kurtubî, bu eylemlerin temel bir dayanak / haklı gerekçe olmaksızın yapılmasını, tasvip dışı, zorlayıcı ve kanıt olmayan bir davranış olarak değerlendirir. Kurtubî ayrıca, insan bedenine yönelik müdahalelere dair kıyaslama yapar: Estetik veya süs amaçlı yapılan müdahaleler ile kalıcı hasar veren müdahaleler arasında fark olduğuna işaret eder. Örneğin, "iğneyle süslemek, geçici süslemek" gibi hususların tamamen ayetten çıkarılmasına dair yer olmadığını, ancak bu ayetin ruhuna göre zararlı ve kalıcı tahribatların eleştirildiğini ifade eder. Kurtubî, bu ayetten hareketle Şeytan'ın insanları her türlü sapkınlığa, yaratılmışların fıtratını bozma eylemlerine çağırdığını söyler.[163]

Kurtubî nin bu ibarelerinden hareketle insan bedeninde yapılan değişikliklerin kalıcı olması halinde yasaklandığı anlaşılmaktadır. Günümüz tıp dünyasında gerçekleştirilen gelişmelerle birlikte kimyasal hadımın geri dönüşü olabileceğinden yola çıkılarak kimyasal hadımın fiziksel cerrahi hadımdan farklı olarak tecviz edilebileceği sonucuna gitmek de mümkün olur. Bunun günümüz dünyasında örneklerinin olduğu ve en azından İslami kaynaklı olmasa da modern hukukta yer bulması da bu konunun tartışılabilir bir zeminde olduğunun göstergesidir. Açık bir bedensel değişikliğin olmadığı sadece üreme yeteneğinin alınması; tecavüz, pedofili gibi suçlarda mağdurların ve ailelerinin gönüllerine de bir nebze su olması

[161] Kurtubî, *el-Câmi li ahkâmi'l-Kur'an*, 3/405.
[162] Kurtubî, *el-Câmi li ahkâmi'l-Kur'an*, 3/405.
[163] Kurtubî, *el-Câmi li ahkâmi'l-Kur'an*, 3/405.

düşünüldüğünde uygulanabilir olacağı fikri daha baskın gelmektedir. Allah en iyisini bilendir.

2.12. Değerlendirme

İslam hukukunda hısâ kavramı ve insanlarda kısırlaştırmanın hükmü, hayvanlarda kısırlaştırma uygulamaları, kısırlaştırmanın evlilik hukuku ile ilişkisi, hısâ ile kilise (Kenîse) arasındaki metaforik ilişki ve Peygamberimizin kısırlaştırılmış kölelerle ilgili tavsiyeleri ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Bu değerlendirme, İslam hukukunda biyolojik müdahalelerin, hukuki normlar, ahlaki ilkeler ve toplumsal düzen bağlamında nasıl değerlendirildiğini bütüncül bir perspektifle sunmayı amaçlamaktadır.

Öncelikle, hısâ kavramının tanımlanması ve insanlarda kısırlaştırmanın hükmü, İslam hukuku literatüründe biyolojik bütünlüğün korunması ile bireyin toplumsal ve ahlaki sorumluluklarının dengelenmesi açısından önem taşımaktadır. İnsanlarda kısırlaştırmanın hukuki boyutu, yalnızca biyolojik bir müdahale olarak değil, aynı zamanda kişinin evlilik, soy devamı ve toplumsal sorumlulukları çerçevesinde değerlendirilmiştir. Hısâ uygulamasının, bireyin yaratılışına müdahale eden bir eylem olarak görülmesi, İslam hukukunda ciddi sınırlamalara tabi tutulmuş; genel ilke olarak insanın yaratılışının korunması, ahlaki ve hukuki sorumlulukların temel dayanağı olarak kabul edilmiştir. Bu bağlamda, hısâ uygulamaları yalnızca özel ve istisnai durumlarda, özellikle tıbbi gerekçeler veya zorunlu idari uygulamalar söz konusu olduğunda gündeme gelmiştir.

Böylece İslam hukukunda, bireyin bedensel bütünlüğü ile toplumsal sorumluluklar arasında hassas bir denge gözetildiği anlaşılmaktadır. İslam hukuku kaynaklarında insanların hadım edilmesinin çok fazla yer almaması da aslında bu meseleye geleneksel fıkhın olumlu bakmadığı ve gündem dahi etmediği şeklinde yorumlamaya müsaittir. Özellikle ceza olarak verilmesinin uygun olabileceğini savunanlar olmamıştır. Ceza olarak uygulanması aslında fıtrata bir müdahale olarak kabul etmekle birlikte bu meseleyi nasıl hırsızlık suçunda hırsızın elinin kesilmesi de bir fıtrata müdahaledir ve toplumsal bir maslahat gereği caiz görülmüştür o halde tecevüz ve pedofili gibi suçlarda da suç aleti olarak kabul edilebilecek bir uzva bu şekilde bir müdahale yapılabileceği meselesini tartışmaya açabilir.

Hayvanlarda kısırlaştırma uygulamaları ise, insanlarda uygulanan kısırlaştırmadan farklı olarak, toplumsal yarar, ekolojik denge ve hayvan refahı ilkeleri çerçevesinde ele alınmıştır. İslam hukukunda hayvanların yaratılışına saygı ve zulmün önlenmesi esas alınarak, kısırlaştırma uygulamaları ancak zaruret veya toplumsal yarar gerekçeleri ile sınırlı biçimde kabul edilmiştir. Bu çerçevede, hayvanların kısırlaştırılmasının etik ve hukuki sınırları, insanlara uygulanan biyolojik müdahalelerden farklılık göstermekte; yaratılışın korunması, biyolojik ve psikolojik etkiler ile toplumsal yarar dengesi gözetilmektedir. Ayrıca, bu yaklaşım İslam hukukunun yalnızca birey odaklı değil, çevresel ve ekolojik sorumlulukları da göz önünde bulunduran kapsamlı bir hukuki sistem olduğunu göstermektedir.

Bölümde ayrıca kısırlaştırmanın evlilik hukuku ile ilişkisi detaylı biçimde ele alınmıştır. İslam hukuku çerçevesinde, bireylerin evlilikteki hak ve sorumlulukları ile soyun devamı arasındaki denge, kısırlaştırma uygulamalarının hukuki meşruiyetini belirleyen temel faktörlerden biridir. Hısâ, evlilik bağlamında ancak belirli şartlarda geçerli kabul edilmekte, özellikle tarafların rızası ve tıbbi gerekçeler ön plana çıkmaktadır. Bu çerçevede, kısırlaştırmanın evlilik hukuku açısından etik ve hukuki sınırları, bireyin hakları, eşler arası sorumluluklar ve toplumsal düzen göz önünde bulundurularak titizlikle belirlenmiştir. Böylece, İslam hukukunda biyolojik müdahaleler, yalnızca bireysel tercihler veya toplumsal baskılarla değil, hukuki ve ahlaki çerçevelerle sınırlandırılmıştır.

Hısâ ile kilise (Kenîse) arasındaki metaforik ilişki, dönemin dini ve toplumsal bağlamını anlamak açısından önemlidir. Kilise metinlerinde kısırlaştırma veya biyolojik müdahale kavramlarının metaforik kullanımı, güç, kontrol ve toplumsal düzen bağlamında açıklanmaktadır. İslam hukukundaki hısâ kavramı ile karşılaştırıldığında, her iki sistemin biyolojik müdahaleye yaklaşımındaki farklar ve benzerlikler, kültürel, dini ve hukuki perspektiflerin nasıl şekillendiğini göstermektedir. Bu karşılaştırma, biyolojik müdahalelerin yalnızca bireysel değil, aynı zamanda toplumsal, kültürel ve dini normlarla doğrudan ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Peygamberimizin kısırlaştırılmış kölelerle ilgili tavsiyeleri, uygulamanın sınırlarını ve hukuki meşruiyetini belirleyen önemli bir referans olarak ele alınmıştır.

Bu tavsiyeler, biyolojik müdahalelerin yalnızca zorunlu durumlar ve toplumsal düzen gereklilikleri çerçevesinde yapılması gerektiğini vurgulamakta; kişisel irade, etik ve dini sorumlulukların korunmasına dikkat çekmektedir. Peygamberin bu konudaki yaklaşımları, İslam hukukunun birey hakları, toplum düzeni ve ahlaki sorumluluklar arasındaki hassas dengeyi gözeten esnek ve çok boyutlu yapısını ortaya koymaktadır.

İslam hukukunda kısırlaştırma (hısâ) uygulamalarının tarihsel süreçteki gelişimi, hukuki temeli, etik ve dini ilkeleri ile toplumsal etkileri bütüncül bir perspektifle ele alınmıştır. İnsanlarda ve hayvanlarda kısırlaştırmanın farklı gerekçelerle uygulanması, bu müdahalelerin hukuki sınırları, evlilik ve toplumsal sorumluluklar ile olan ilişkisi ve dini metinlerdeki referanslar detaylı biçimde incelenmiştir. Ayrıca, biyolojik müdahalelerin metaforik ve sembolik boyutları ile Peygamberimizin tavsiyeleri arasındaki bağlantılar, hukuki ve etik tartışmaların temelini oluşturmaktadır. Bu bütüncül değerlendirme, bölümün temel amacını; İslam hukukunda kısırlaştırma uygulamalarının çok boyutlu doğasını akademik bir çerçevede açıklamak, hukukî, etik ve dini normları bir arada değerlendirmek ve ileri araştırmalara temel oluşturacak kapsamlı bir zemin hazırlamak olarak özetlemektedir.

Günümüzde biyolojik müdahalelerin yalnızca tıbbi veya cezai gerekçelerle değil, aynı zamanda etik, hukuki, dini ve toplumsal normlar çerçevesinde ele alınması gerektiğini göstermektedir. Hısâ uygulamalarının tarihsel kökenleri, farklı toplumsal ve kültürel bağlamlarda uygulanış biçimleri ve İslam hukuku perspektifinden incelenmesi, modern hukuki tartışmalara ışık tutmakta; birey hakları ile toplumsal düzen arasındaki hassas dengelerin korunması gerektiğini akademik olarak vurgulamaktadır.

İslam hukukunda kısırlaştırma uygulamalarının tartışılması, yalnızca biyolojik bir müdahale meselesi olarak değil, aynı zamanda suç ve ceza ilişkisi bağlamında da değerlendirilmiştir. Özellikle suçun işlendiği organ üzerinden cezalandırma (tecziye) anlayışı, İslam ceza hukukunun önemli ilkelerinden biri olarak dikkat çekmektedir. Örneğin hırsızlık suçunda, suçun doğrudan icra organı olan elin kesilmesi, suç ile organ arasındaki nedensel bağın açık bir şekilde ortaya konulduğu bir ceza pratiği olarak karşımıza çıkmaktadır. Benzer şekilde zina

suçunda da cinsel organın suçun asli faili konumunda olması, fıkıh literatüründe bu organ üzerinden tecziye edilip edilemeyeceği tartışmalarını doğurmuştur. Ancak burada önemli bir fark göze çarpmaktadır: hırsızlıkta elin kesilmesi suçun işlenmesini fiilen engellemeye yönelik caydırıcı bir tedbir iken, zina suçunda doğrudan organın ortadan kaldırılması veya işlevsiz hale getirilmesi İslam hukukunda genel kabul görmemiştir. Bunun yerine zina suçunun cezası, had kapsamında recm (الرجم) veya celde (الجلدة) gibi bütün bedeni muhatap alan, dolayısıyla bireyi toplum önünde sorumluluğa çağıran bir yaptırım olarak düzenlenmiştir. Bu durum, suç ve ceza arasında doğrudan orantılılık ilkesinin yanı sıra, insan bedeninin bütünlüğünün korunması ve yaratılışın değiştirilmesine yönelik yasakların dikkate alındığını göstermektedir. Kısırlaştırma, zinaya yönelik kalıcı bir çözüm ya da caydırıcı bir ceza aracı olarak düşünülse de, İslam hukukunda organın yaratılış amacına müdahale edilmesi ve insan onurunun ihlali gerekçesiyle caiz görülmemiştir. Böylece hırsızlık ve zina mukayesesi üzerinden bakıldığında, İslam ceza hukukunda cezaların sadece suçla ilişkilendirilen organ üzerinden değil, aynı zamanda insan onuru, bedenin dokunulmazlığı ve toplumsal düzenin korunması gibi daha geniş ilke ve amaçlar çerçevesinde şekillendiği anlaşılmaktadır.

SONUÇ

İslam insan beden ve onuruna önem vermekte bugünün dünyasından öndedir. İslam hukukunun insan onuru ve beden bütünlüğüne verdiği önem, modern dünyada tartışılan birçok etik meselede aslında önden bir perspektif sunduğunu göstermektedir. Hadım etme (hısâ) meselesi de bu çerçevede değerlendirilmiş; insan bedeninin yaratılışına müdahale ve kişinin onurunu zedeleyen bir uygulama olması sebebiyle genel olarak yasaklanmıştır. Fıkıh kaynaklarında hadım etmenin teorik olarak cevaz bulmadığı için müstakil bir başlık altında incelenmediği, dolayısıyla bu konunun ilkesel olarak kapatıldığı anlaşılmaktadır. Fetva mecmualarında da konuya dair açık fetvalara pek rastlanmaması, bu yasağın İslam hukukunda bir tür "örtük icmâ" gibi kabul gördüğünü göstermektedir. Bu yaklaşım, insan bedenine dair sınırların hem Allah'ın yaratışı (fıtrat) hem de kulun dokunulmaz hakları bağlamında çizildiğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, böyle bir uygulamanın İslam hukuku genel kabullerine ters birçok sorun oluşturacağı da aşikardır. Örneğin evlilikte hıyaru'l-ayb gibi bir fıkhi alt başlıklandırmaya kişileri tabi tutacak olması ve evlenmenin tavsiye edilmesi konunun bir misali olabilir. Hayvanların hadım edilmesi meselesinde farklı bir tutum sergilendiği görülür; burada da temel ilke hayvana eziyetin önlenmesi ve gereksiz acının engellenmesidir. Dolayısıyla İslam hukukunda, insan için mutlak yasak olan hadım etme uygulaması, hayvanlarda fayda ve zararın dengelenmesi prensibi çerçevesinde belirli koşullarla mübah kabul edilmiştir. Bu durum, İslam hukukunun hem insan onurunu önceleyen hem de canlıların hakkını gözeten bütüncül yaklaşımını yansıtmaktadır.

Klasik fıkıhta insan bedeninde yapılan değişikliklerin kalıcı olması halinde yasaklandığı anlaşılmaktadır. Günümüz tıp dünyasında gerçekleştirilen gelişmelerle birlikte kimyasal hadımın geri dönüşü olabileceğinden yola çıkılarak kimyasal hadımın fiziksel cerrahi hadımdan farklı olarak tecviz edilebileceği sonucuna gitmek de mümkün olur. Bunun günümüz dünyasında örneklerinin olduğu ve en azından İslami kaynaklı olmasa da modern hukukta yer bulması da bu konunun tartışılabilir bir zeminde olduğunun göstergesidir. Açık bir bedensel değişikliğin olmadığı sadece üreme yeteneğinin alınması; tecavüz, pedofili gibi suçlarda mağdurların ve ailelerinin gönüllerine de bir nebze su olması düşünüldüğünde uygulanabilir olacağı fikri daha baskın gelmektedir.

İslam hukukçuları hadım etmeyi bireysel irade veya toplumsal düzen gerekçesiyle başvurulabilecek bir yöntem olarak değil, önlenmesi gereken bir fiil olarak değerlendirmişlerdir. Böylece hem fıtratın korunması hem de muhtemel suiistimallerin engellenmesi amaçlanmıştır. Bu bakımdan hadım, sedd-i zerîa kapsamında değerlendirilebilecek bir uygulama olmamakla birlikte, hadım etmenin doğuracağı hukuki sonuçlar ve problemlere ilişkin değerlendirmeler göz önünde bulundurulduğunda —hadım uygulamasının uygulanması veya uygulanmasının sağlanması— kişilerde beden dokunulmazlığı ilkesinin ihlali, sınırların aşılması ve fıtrata müdahalenin meşrulaştırılmasına yol açma tehlikesi nedeniyle; naslara aykırılık olmasa dahi sedd-i zerîa bağlamında ne bir ceza ne de bir tıbbi yöntem olarak kullanılmasına izin verilmeyeceği açıktır.

Hayvanların hadım edilmesi konusunda İslam hukukçuları arasında farklı görüşler vardır. Bazı alimler, hayvanların insanların yararına olacak şekilde kullanılmasını ve bu bağlamda hadım edilmesini kabul edilebilir bulur. Örneğin, çalıştırılan hayvanların daha sakin ve itaatkâr olmaları amacıyla hadım edilmeleri bazı durumlarda kabul edilebilir. Ancak bu işlemin hayvanlara gereksiz acı ve ıstırap vermemesi gerektiği vurgulanır. İslam hukukçuları, hayvanların hadım edilmesi işleminin, hayvanların yaşam kalitesini olumsuz etkilemeyecek şekilde yapılması gerektiğini belirtirler.

Hayvanların hadım edilmesi konusunda ise İslam, hayvanların haklarına riayet edilmesini ve onlara iyi davranılmasını öğütler. Hadım etme işlemi, hayvanların yaşam kalitesini artırmak ve onların daha iyi bir şekilde hizmet etmelerini sağlamak amacıyla yapıldığında kabul edilebilir olarak görülür. Ancak bu işlemin hayvanlara gereksiz acı çektirmemesi ve onların doğal haklarını ihlal etmemesi gerektiği vurgulanır.

İslam, genel olarak insan ve hayvan haklarına büyük önem verir. Bu nedenle, İslam'ın hadım etme konusundaki yaklaşımı, yaratılışa saygı, insan onuru ve hayvan hakları ilkelerine dayanmaktadır. Hadım etme konusunun her iki bağlamda da (insanlar ve hayvanlar) dikkatle ele alınması ve uygulanacak işlemlerin İslam'ın genel etik ve ahlaki ilkeleri doğrultusunda yapılması önemlidir. İslam, yaratılışa saygı gösterme, Allah'ın verdiği hakları koruma ve her türlü canlıya merhamet

gösterme prensiplerini benimser. Bu nedenle, hadım etme gibi ciddi bir konuda İslam'ın genel prensiplerine uygun hareket edilmesi gerekmektedir.

KAYNAKLAR

Abdülvehhâb Hallâf. *İlmü uṣûli'l-fiḳh*. thk. Seyyid Zekeriyya es-Sabbag. 1 Cilt. Riyad: Darü'l-Fazile, 2014.

Akkaş, A. H. (2008). Koşullu salıverilme, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12, 1-2.

Aksoy İpekçioğlu, P. (2011), Cinsel Suçları Önlemede Kimyasal Kastrasyon Seçeneği, *Ceza Hukuku Dergisi*, 6 (17),

Aksoy İpekçioğlu, P. (2011), İlaçlı Tedaviyle Cinsel Suçluları Islah Edebilir Miyiz? Güncel Hukuk, 5

American Bar Association. (2012). Castration as a Punishment for Sexual Offenses: *Legal, Ethical, and Policy Perspectives,1*

Babanzâde Ahmed Naim – Kâmil Miras. *Sahîh-i Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i Sarîh Tercemesi ve Şerhi*. 8 Cilt. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, ts.

Baker, W. L. (1984), Castration of the Male Sex Offender: A Legally Impermissible Alternative, *Loyola Law Review*, 30

Baran A. vd. "Erkek Kedi ve Köpeklerde Üremenin Önlenmesi". *Turkiye Klinikleri J Vet Sci Obstet Gynecol-Special Topics* 2/2 (2016), 9-18.

Barbier, P. (1996). The World of the Castrati: The History of an Extraordinary Operatic Phenomenon. *Souvenir Press, 2*

Batchoo, L. (2007). Voluntary Surgical Castration of Sex Offenders, *Brooklyn Law Review*, 72 (2).

Berlin, F. S. (2016). Chemical Castration for Sex Offenders. *The Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law*, 44 (2), 143-151.

Bhasin, S. & Cunningham, G. R., (2018). Testosterone Therapy in Men with Hypogonadism. *An Endocrine Society Clinical Practice Guideline.1*

Câhiz. *Kitâbü'l-Ḥayevân*. 4 Cilt. Beyrut: Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2011.

Çağlayan, R. (2011). İnsanilik Unsuru Açısından Hadımlaştırma Cezası, *III. Sağlık Hukuku Kurultayı,* 7-8 Kasım 2010, Ankara Barosu Yayınları, Ankara.

Çakmut, Ö. Y. (2003), Türk ve Alman Hukuklarında Kastrasyon Tıbbi Müdahalesi, *Legal Hukuk Dergisi*, 3

Demir, E. (2020). *Ceza Muhakemesi Hukukunda Moleküler Genetik İncelemeler,* Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Fahreddin er-Râzî, Ebû Abdillâh (Ebü'l-Fazl) Fahrüddîn Muhammed b. Ömer b. Hüseyn et-Taberistânî, *Mefâtîḥu'l-ġayb*. Beyrut: Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2007.

Tirmizî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Alî b. Hasen. *El-Menhiyyât*. 1 Cilt. Beyrut: Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1985.

Şevkânî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Alî b. Muhammed es-San'ânî el-Yemenî. *Fethu'l-Kadîr*. 3 Cilt. İskenderiyye: ed-Darü'l-Alemiyye li'n-Neşri ve't-Tevzî, 2018.

Makdisî, Ebû Muhammed Muvaffakuddîn Abdullāh b. Ahmed b. Muhammed b. Kudâme el-Cemmâîlî. *el-Muğni*. Beyrut, 2009.

Halebî, Ebü'l-Ferec Nûrüddîn Alî b. Burhâniddîn İbrâhîm b. Ahmed. *es-Sîretü'l-Ḥalebiyye*. Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2007.

Bâbertî, Ekmelüddîn Muhammed b. Mahmûd b. Ahmed er-Rûmî el-Mısrî. *el-ʿİnâye*. Beyrut: Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2007.

Erman, G. (2002). Kadına Yönelik Cinsel Şiddet, Kadına Yönelik Cinsel Şiddete Karşılaştırmalı Hukukun Yaklaşımı, *İstanbul Barosu Yayınları*, 4 (56).

Fitzgerald, E. ve Fitzgerald, A. (1990). Chemical Castration: MPA Treatment for Sexual Offender, *American Journal Criminal Law,* 18 (1).

Görez, Feyza. "Çin ve Osmanlı İmparatorluklarında Hadımlık Müessesesinin Karşılaştırmalı Analizi". *Uluslararası Sosyal Alan Araştırmaları Dergisi* 10/1 (2021), 82-95.

Gimino, P. J. (1997), Mandatory Chemical Castration for Perpetrators of Sex Offenses Against Children: Following California's Lead. *Pepperdine Law Review,* 25 (67),

Grubin, D. (2018). Sexual Offending: Assessment and Treatment. *Advances in Psychiatric Treatment,* 24 (2), 87-95.

Hakeri, H. (2012), *Tıp Hukuku*, Seçkin Yayınları, Ankara

Hakeri, H. (2022). *Tıp Ceza Hukuku,* Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara.

Hall, R. ve Hall, R. (2007). A Profile of Pedophilia: Definiton, Characteristics of Offenders, Recidivism, Treatment Outcomes and Forensic Issues. *Mayo Clinic Proceedings,* 82 (4),

Harris, C. (2014). GnRH agonists: Mechanisms and applications in oncology. *Therapeutic Advances in Medical Oncology,* 6 (4), 221-231.

Hattâbî, Ebû Süleyman Hamd b Muhammed b İbrâhim. *Aʿlâmü (İʿlâmü)'l-ḥadîṯ fî şerḥi Ṣaḥîḥi'l-Buḫârî*. Mekke: Câmiatu Ümmi'l-Kurâ, 1988.

İbn Âbidîn, Muhammed Emîn b. Ömer b. Abdilazîz el-Hüseynî. *Reddü'l-muḥtâr ʿale'd-Dürri'l-muḫtâr*. Beyrut: Dar'ül-Marife, 2015.

İbn Âşûr, Muhammed Tahir. *İslâm Hukuk Felsefesi*. çev. Mehmet Erdoğan-Vecdi Akyüz. İstanbul: Rağbet, 3. Basım, 1999.

İbn Hacer, Ebü'l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Alî b. Muhammed. *Fetḥu'l-bârî bi-şerḥi Ṣaḥîḥi'l-Buḫârî*. Beyrut: Darü'r-Risaletü'l-Alemiyye, 2013.

İbnü'l-Arabî, Ebû Bekr Muhammed b. Abdillâh b. Muhammed el-Meâfirî. *Aḥkâmü'l-Ḳurʾân*. Beyrut: Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2018.

Kurtubî, Ebû Abdullah Muhammed b Ahmed el-Ensârî. *el-Câmi li ahkâmi'l-Kur'an*. Riyad: Dâru Âlemi'l-Kütüb, 2003.

Lewis, B. (1990). *Race and Slavery in the Middle East: An Historical Enquiry*. Oxford: Oxford University Press. 4

Mâverdî, Ebü'l-Hasen Alî b. Muhammed b. Habîb. *Tefsîrü'l-Ḳurʾân (en-Nüket ve'l-ʿuyûn)*. Beyrut: Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2020.

Marshall, W. L. (2007). Diagnostic Issues, Multiple Paraphilias and Comorbid Disorders in Sexual Offenders: Their Incidence and Treatment. *Agression and Violent Behavior,* 12,

Muhammed Fuâd b. Abdilbâkī b. Sâlih el-Mısrî. *el-Muʿcemü'l-müfehres li-elfâẓi'l-Ḳurʾâni'l-Kerîm*. Kahire: Darü'l-Hadis, 2007.

Prof. Dr. Kudret GÜVEN. "Multidisipliner Bir İnceleme Konusu; Hadımlaştırma (Kastrasyon)". *Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 5/1 (2019), 11-56.

National Cancer Institute. (2021). *Penile Cancer Treatment.2*

Pastner, B. (2011). Castration of Male Sex Offenders, *III. Sağlık Hukuku Kurultayı,* 7-8 Kasım 2010, Ankara Barosu Yayınları, Ankara

Polat, O. (2007). Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı Tanımlar I, *Seçkin Yayınları,* Ankara

Ringrose, K. (2003). The Perfect Servant: Eunuchs and the Social Construction of Gender in Byzantium. *University of Chicago Press.*

Russel, S. (1997), Castration of Repeat Sexual Offenders: An International Comparative Analysis. *Houstan Journal of ınternational Law,* 19 (2),

Schepens, K., & Pompe, G. (2011). Chemical and Surgical Castration in the Netherlands: Legal. *Ethical and Psychological Aspects.*

Scott, C. L. ve Holmberg, T. (2003). Castration of Sex Offenders: Prisoners Rights Versus Public Safety, *The Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law,* 31 (4), 502-509.

Sefa ATİK. "Aktüel Bir Mesele Olan Acil Eylem Uygulamalarının Teorik Temellendirmesi Olarak Klasik Fıkıhta Sedd-i Zerîa Prensibi". *Akademik Akıl*.

Şeyh Nizâm. *el-Fetâva'l-Hindiyye*. thk. Abdüllatif Hasan Abdurrahman. Kahire: Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, ts.150.

Taneri, Aydın. “HADIM”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 15/3, ts.

Thibaut, F., & De La Barra, F. (2017). Pharmacological treatment of paraphilias. *Current Opinion in Psychiatry.*

Tsai, S. C. (1996). The Eunuchs in the Ming Dynasty. *Suny Press.*

İbn Rüşd çev. Vecdi Akyüz. *Bidayetü’l Mücтehid ve Nihayetü’l Muktesid; Mezhepler Arası Mukayeseli İslâm Hukuku*. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2015.

Vehbe ez-Zuhayli. *et-Tefsirül-Veciz âlâ Hâmişil-Kuranil-Azim*. Beyrut: Darü’l-Fikri’l-Muasır, 2013.

Zebîdî, Muhammed Murtazâ ez-. *Tâcü’l-Arûs*. thk. Ali Şeyri. Kahire: Darü’l-Fikir, 1994.

Zeynep Burcu AKBABA. “Kimyasal Hadım Yönteminin Anayasaya Uygunluğu -II”. *TBB Dergisi* 82 (2009), 377-394.

TCK 5237, Türk Ceza Kanunu (Kanun No. 102/2 103/1 103/2). *Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlardan Hükümlü Olanlara Uygulanacak Tedavi ve Diğer Yükümlülükler Hakkında Yönetmelik* 5237 (2016).

TCK 102,103,104, Türk Ceza Kanunu. *Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlardan Hükümlü Olanlara Uygulanacak Tedavi ve Diğer Yükümlülükler Hakkında Yönetmelik* TCK 102,103,104 (2016).

TCK 5275, Türk Ceza Kanunu 5275 (Kanun No. 107). *Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun* 5275 (2008).